

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и макропрudentна политика

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2022 ГОДИНА***

септември 2022 година

Содржина

I. Резиме.....	7
II. Структура на банкарскиот систем.....	10
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	11
III. Ризици во банкарското работење.....	14
1. Кредитен ризик.....	15
2. Валутен ризик.....	26
3. Ликвидносен ризик.....	31
4. Ризик од промена на каматните стапки.....	39
5. Ризик од несолвентност.....	44
IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем.....	50
1. Активности на банките.....	51
2. Профитабилност.....	67

Табела бр. 1 Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.6.2022 година)	11
Табела бр. 2 Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте банки со најголемо учество во овие позиции	12
Табела бр. 3 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента	29
Табела бр. 4 Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства	30
Графикон бр. 1 Херфиндалов индекс	12
Графикон бр. 2 Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем	13
Графикон бр. 3 Квартална и годишна промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства)	16
Графикон бр. 4 Квартална и годишна промена на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи	17
Графикон бр. 5 Нефункционални кредити на домаќинствата и нефинансиските друштва	18
Графикон бр. 6 Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори.....	18
Графикон бр. 7 Јаз помеѓу редовните кредити во категориите на ризик Б и В, и нефункционалните кредити*	18
Графикон бр. 8 Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи	20
Графикон бр. 9 Годишни стапки на ненаплатливост и просечно ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори	20
Графикон бр. 10 Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста и по одделни дејности и кредитни производи	21
Графикон бр. 11 Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти и нивна квартална промена	22
Графикон бр. 12 Квартална промена на реструктурираните кредити, по одделни сектори.....	23
Графикон бр. 13 Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички шокови на одделни сегменти од кредитната изложеност	24
Графикон бр. 14 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност	24
Графикон бр. 15 Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички комбинирани шокови на различни сегменти од кредитната изложеност и придонес на одделните шокови врз намалувањето на стапката на адекватност на капиталот	25
Графикон бр. 16 Квартална и годишна промена на вкупната актива и на активата и пасивата со валутна компонента	26
Графикон бр. 17 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента и учество на јазот во сопствените средства	27

Графикон бр. 18 Десетгодишен просек, минимум и максимум за показателот ОДП/сопствени средства и учество на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банките	28
Графикон бр. 19 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента по валути и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар	28
Графикон бр. 20 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства по одделни банки и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити	30
Графикон бр. 21 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем.....	32
Графикон бр. 22 Ликвидна актива/вкупна актива, ликвидна актива/краткорочни обврски и ликвидна актива/депозити на домаќинства	33
Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари и девизи	33
Графикон бр. 24 Стапка на покриеност со ликвидност, со состојба на 30.6.2022 година...	34
Графикон бр. 25 Ликвидни средства, структура и промена	35
Графикон бр. 26 Рочна структура на приливите и одливите врз основа на билансните средства и обврски и кумулативен јаз меѓу договорените приливи и одливи, со вклучување на кумулативниот износ на неоптоварените средства	35
Графикон бр. 27 Очекувана стабилност на депозитите, според преостанатиот период до достасување.....	36
Графикон бр. 28 Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок	37
Графикон бр. 29 Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови)	38
Графикон бр. 30 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според тип на каматна стапка, во апсолутен износ и во однос на сопствените средства .	39
Графикон бр. 31 Нето пондерирана позиција/сопствени средства.....	40
Графикон бр. 32 Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз и квартална промена	41
Графикон бр. 33 Квартални промени на каматочувствителните средства и обврски, според типот на инструментот и типот на каматната стапка.....	42
Графикон бр. 34 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната преоцена на каматните стапки и структура на јазот според типот на каматната стапка ...	42
Графикон бр. 35 Структура на активата и пасивата, според типот на каматната стапка ...	43
Графикон бр. 36 Показатели за солвентноста и капитализираноста на македонскиот банкарски систем и движење на стапката на адекватност на капиталот	44
Графикон бр. 37 Квартални и годишни стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста.....	45
Графикон бр. 38 Структура на годишните промени на сопствените средства и структура на сопствените средства	46
Графикон бр. 39 Структура на кварталните промени и на состојбата на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот.....	47

Графикон бр. 40 Структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категориите на изложеност и на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност.....	48
Графикон бр. 41 Резултати од стрес-тест симулациите и потребно вложување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8%	49
Графикон бр. 42 Структура на активата и на пасивата и структура на кварталните промени на активата и на пасивата на банкарскиот систем во проценти и во милиони денари	52
Графикон бр. 43 Актива на банкарскиот систем	53
Графикон бр. 44 Износ на кредитите на нефинансиските субјекти и новоодобрени кредити, по одделни сектори	54
Графикон бр. 45 Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва и кредитите на домаќинствата	55
Графикон бр. 46 Структура на кредитите на нефинансиските друштва, по одделни дејности и според големината на друштвото.....	56
Графикон бр. 47 Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти, по поединечна банка и структура на кредитите на физичките лица, по производи	57
Графикон бр. 48 Учество на „зелените“ кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и по одделни сектори, по поединечна банка	57
Графикон бр. 49 Структура на вкупните кредити, според секторот и валутата и структура на редовните кредити според рочноста	58
Графикон бр. 50 Квартален и годишен раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста	59
Графикон бр. 51 Состојба и промена на депозитите на нефинансиските субјекти.....	60
Графикон бр. 52 Учество на вкупните девизни депозити во вкупните депозити на банкарскиот систем и на девизните депозити на домаќинствата во вкупните депозити на домаќинства	61
Графикон бр. 53 Рочна структура на депозитите на домаќинствата.....	61
Графикон бр. 54 Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста.....	62
Графикон бр. 55 Квартална и годишна промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста	62
Графикон бр. 56 Структура и квартална промена на вложувањата во хартии од вредност, подружници и придружени друштва	63
Графикон бр. 57 Квартална промена на побарувањата од финансиски институции, обврските врз основа на кредити и депозитите од финансиските институции	64
Графикон бр. 58 Обврски и побарувања кон / од нерезидентите	65
Графикон бр. 59 Обврски и побарувања кон / од матичните лица на банките	66
Графикон бр. 60 Динамика на прикажаната вкупна добивка на банките и нејзина годишна промена	68
Графикон бр. 61 Придонес во добивката и придонес во растот на добивката на банките	68
Графикон бр. 62 Годишна стапка на промена на главните приходни и расходни ставки на банките	68

Графикон бр. 63 Показатели за учеството на нето-трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи	69
Графикон бр. 64 Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина	69
Графикон бр. 65 Нето каматна маргина на 30.6.2022 година, по одделна банка и на ниво на банкарскиот систем	70
Графикон бр. 66 Показатели за оперативната ефикасност	71
Графикон бр. 67 Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, износ и годишни стапки на промена	72
Графикон бр. 68 Активни и пасивни каматни стапки	72
Графикон бр. 69 Каматен распон	73

I. Резиме

Во вториот квартал од 2022 година, билансот на состојба на банкарскиот систем забележа зголемување на квартална основа, во услови на нови предизвици наметнати од воениот конфликт меѓу Русија и Украина, коишто се надоврзаа на проблемите произлезени од постпандемичното отворање на економиите и енергетската криза. Кварталниот раст на изворите на средства најмногу произлезе од повисоките обврски врз основа на кредити и депозити од финансиски институции, како и од зголемената добивка во тековната година. По падот остварен во претходниот квартал, видлив е и мал квартален раст на депозитите од нефинансиските субјекти (0,2%), којшто во целост произлегува од секторот домаќинства, при намалени депозити од претпријатијата. Зголемувањето на депозитите произлегува во целост од депозитите по видување, додека од валутен аспект, денарските депозити забележаа повисок квартален раст од депозитите со валутна компонента, спротивно на движењата забележани во изминатиот двегодишен период (од почетокот на пандемијата). Во активата, пласманите во кредити на нефинансиските субјекти и натаму солидно растат (2,7%), со иста динамика како и во претходниот квартал. Притоа, кварталниот раст на кредитите беше подеднакво насочен кон корпоративниот сектор и кон секторот домаќинства.

Народната банка и во текот на вториот квартал продолжи со постепено нормализирање на монетарната политика за одржување на среднорочната ценовна стабилност. Така, во текот на вториот квартал на 2022 година, основната каматна стапка на Народната банка беше зголемена во три последователни наврати, за вкупно 0,75 п.п., достигнувајќи ниво од 2% во јуни. Во јуни исто така беше одлучено да се зголемат и каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена, за по 0,25 п.п. и 0,15 п.п., соодветно, на нивоата од 0,40% и 0,45%, соодветно. Како дополнување на монетарната реакција преку основниот инструмент, по одлуката донесена во март, во јуни беше извршено натамошно раздвојување на стапките на задолжителна резерва од валутен аспект, при што стапката на задолжителната резерва за денарските обврски дополнително се намали од 6,5% на 5%, а истовремено стапката на задолжителна резерва за обврските во странска валута се зголеми од 16,5% на 18%. Со оваа одлука, којашто ќе се применува од августовскиот период на задолжителна резерва, се очекува дека позитивно ќе се делува врз валутната структура на депозитите во банкарскиот систем, преку поттикнување на штедењето во домашна валута, што е во согласност и со националната Стратегија за денаризација на македонската економија.

Солвентноста на банкарскиот систем забележа подобрување. Стапката на адекватност на капиталот забележа квартално зголемување за 0,3 п.п., до нивото од 17,3%, што е резултат на побрзиот квартален раст на сопствените средства, во споредба со активата пондерирана според ризиците. Растот на сопствените средства најмногу се должи на задржаните добивки, додека зголемувањето на активата пондерирана според ризиците најмногу произлезе од активата пондерирана според кредитниот ризик. Над 90% од сопствените средства отпаѓаат на редовниот основен капитал, којшто го претставува најквалитетниот сегмент од регулаторниот капитал на банките. Анализирани според употребата, повеќе од половината од сопствените средства отпаѓаат на капиталните

додатоци утврдени согласно со супервизорска оценка, на заштитните слоеви на капиталот или се „слободни“, над потребното минимално ниво, што е особено значајно при надолна промена на циклусот во економијата и во кризни услови, кога овие слоеви од сопствените средства може да се искористат за справување со различните предизвици. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови покажува задоволителна отпорност.

Показателите за ликвидноста и натаму се на задоволително ниво. Намалувањето на ликвидните средства на банките коешто започна во претходниот квартал се задржа и во ова тримесечје од годината, но е двојно помало и изнесува 3,6%. Показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста, иако се намалија, се задржаа на задоволително ниво. Така, ликвидните средства зафаќаат 28,8% од вкупната актива на банките, додека покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства изнесува 45,7% и 57,7%, соодветно. Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) изнесува 247,4%, што е повеќе за 2,5 пати во споредба со регулаторниот минимум (100%) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Во вториот квартал од 2022 година, нефункционалните кредити бележат зголемување (7,9%). Сепак, во услови на солиден кредитен раст, учеството на нефункционалните во вкупните кредити минимално се зголеми, за 0,1 п.п., до нивото од 3,2%. Од секторски аспект, кварталниот раст на нефункционалните кредити беше поизразен кај кредитите на претпријатија, коишто се зголемија за 8,4%, додека нефункционалните кредити на домаќинствата пораснаа за 7,5%. Соодносот меѓу нефункционалните и вкупните кредити се зголеми за 0,3 п.п., до нивото од 4,4%, во портфолиото на корпоративни кредити, додека во кредитното портфолио составено од домаќинствата минимално се влоши за 0,1 п.п. и на 30.6.2022 година достигна 2,2%. Еден дел од растот на нефункционалните кредити е последица на ненаплатливоста на дел од редовните реструктурирани кредити, коишто се многу мал дел од вкупните редовни кредити на нефинансиските субјекти. Во вториот квартал од 2022 година, достасаните кредити бележат позначителен раст од 70,5% (најмногу на претпријатијата). Износот на достасаните кредити, и покрај растот, е низок, но треба внимателно да се следи нивниот тренд бидејќи се показател за можен раст на нефункционалните кредити во наредниот период.

Во првото полугодие од 2022 година, домашниот банкарски систем оствари повисока добивка од работењето (за 20,2%), во споредба со истиот период од претходната година. Зголемената добивка најмногу произлегува од пониските трошоци за исправка на вредноста и растот на нето каматните приходи и нето-приходите од провизии. Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви забележаа подобрување во споредба со првото полугодие од 2021 година и достигнаа нивоа од 1,7% и 14,3%, соодветно. Показателите за оперативната ефикасност бележат различни движења, при раст на оперативните трошоци од 6,4%, во однос на истиот период од претходната година.

Изложеностите на банкарскиот систем на валутниот ризик и на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности бележат намалување и изнесуваат 0,8% и 9,6% од сопствените средства, соодветно, што е во рамките на пропишаните лимити.

Ризиците за целокупниот макроекономски контекст и натаму се изразени и се поврзани претежно со надворешното окружување, а главниот ризик и понатаму претставува неизвесноста поврзана со текот и времетраењето на воениот конфликт помеѓу Русија и Украина и неговото влијание врз цените и економската активност во глобални рамки, што ќе има соодветно влијание и врз активностите на банкарскиот систем во идниот период. Народната банка, како и секогаш досега, будно ги следи сите случувања и е подготвена да ги преземе сите потребни мерки што се во нејзина надлежност секогаш кога е потребно. Така, нормализирањето на монетарната политика продолжи и во јули и септември 2022 година, кога основната каматна стапка беше зголемена за по дополнителни 0,5 п.п., до нивото од 3%. Покрај тоа, во август 2022 година се одлучи дека има потреба од воведување стапка на противцикличен заштитен слој на капиталот на банките за изложеностите во Република Северна Македонија, во висина од 0,5%. Со оваа макропрудентна мерка, којашто е предвидено да се применува од 1 август 2023 година, дополнително се јакнат заштитните механизми во банкарскиот систем, заради зачувување на неговата отпорност и натамошно јакнење на финансиската стабилност во услови на постепено зголемување на системските ризици. Исто така, во септември, Народната банка донесе одлука за промени кај инструментот за задолжителна резерва, преку кои се поттикнува кредитирањето на проектите поврзани со домашното производство на електрична енергија од обновливи извори. На ваков начин, во услови на енергетска криза и силен раст на глобалните цени на електричната енергија, Народната банка придонесува кон ублажување на притисоците и на структурните проблеми во економијата, а воедно со мерката се поддржуваат и „зелените финансии“ и одржливото финансирање, како стратегиска цел во најновиот стратегиски план на централната банка.

II. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.6.2022 година, бројот на банки во Република Северна Македонија е непроменет во однос на претходниот квартал и изнесува тринаесет банки. Девет банки се во претежна странска сопственост, од кои пет се подружници на странски банки.

Табела бр. 1 Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.6.2022 година)

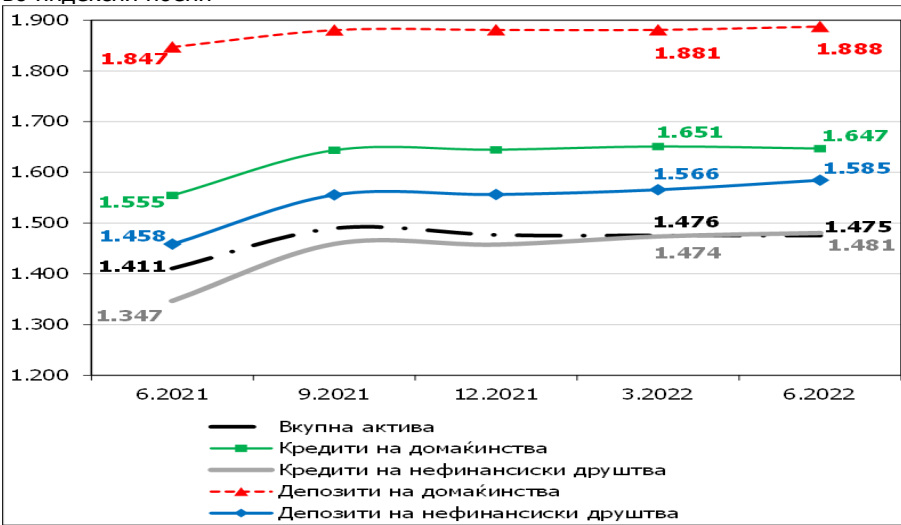
во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	9	60.505	76,0%	459.139	71,3%	330.796	81,8%	312.647	68,6%	20.158	75,2%	7.459	74,1%
- подружници на странски банки	5	53.368	67,0%	385.835	59,9%	276.788	68,4%	265.313	58,2%	17.168	64,1%	6.939	68,9%
- Австрија	1	8.411	10,6%	77.321	12,0%	57.285	14,2%	45.662	10,0%	2.840	10,6%	928	9,2%
- Бугарија	1	1.269	1,6%	11.089	1,7%	7.430	1,8%	7.922	1,7%	403	1,5%	45	0,4%
- Грција	1	19.822	24,9%	115.685	18,0%	85.080	21,0%	83.732	18,4%	6.123	22,9%	2.878	28,6%
- Словенија	1	13.023	16,3%	106.748	16,6%	72.296	17,9%	84.880	18,6%	4.985	18,6%	2.514	25,0%
- Турција	1	10.842	13,6%	74.993	11,6%	54.696	13,5%	43.117	9,5%	2.817	10,5%	575	5,7%
- останати банки во претежна странска	4	7.137	9,0%	73.304	11,4%	54.008	13,4%	47.334	10,4%	2.990	11,2%	519	5,2%
- Бугарија	2	3.517	4,4%	27.858	4,3%	19.487	4,8%	19.371	4,3%	1.473	5,5%	186	1,8%
- Германија	1	2.979	3,7%	37.493	5,8%	29.064	7,2%	22.369	4,9%	1.137	4,2%	213	2,1%
- Швајцарија	1	641	0,8%	7.954	1,2%	5.458	1,3%	5.593	1,2%	380	1,4%	120	1,2%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	19.151	24,0%	184.767	28,7%	73.644	18,2%	142.988	31,4%	6.633	24,8%	2.612	25,9%
- приватна сопственост	3	16.275	20,4%	168.366	26,1%	73.540	18,2%	142.988	31,4%	6.492	24,2%	2.550	25,3%
- државна сопственост	1	2.876	3,6%	16.401	2,5%	104	0,0%	0	0,0%	141	0,5%	62	0,6%
Вкупно:	13	79.655	100,0%	643.906	100,0%	404.440	100,0%	455.635	100,0%	26.791	100,0%	10.071	100,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2021 – 30.6.2022 година).

Банките во претежна странска сопственост и натаму имаат најголемо учество во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот систем. Позначителна промена во споредба со претходниот квартал се јавува кај финансискиот резултат, каде што учеството на овие банки е зголемено за 3,4 процентни поени, додека кај останатите позиции промените се минимални. Најизразено учество банките во странска сопственост и натаму имаат во вкупните кредити на нефинансискиот сектор, коешто изнесува 81,8% и е непроменето во однос на претходниот квартал.

Графикон бр. 1 Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: Народната банка врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Херфиндаловиот индекс¹, за одделните категории активности на банките, не бележи позначителни промени во вториот квартал од 2022 година. Со исклучок на депозитите од домаќинства, каде што Херфиндаловиот индекс е над прифатливото ниво од 1.800 индексни поени (коешто го надмина во третиот квартал од 2020 година), индексот е во рамките на прифатливите вредности² кај сите останати категории активности.

Табела бр. 2 Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте банки со најголемо учество во овие позиции во проценти

Позиција	30.06.2022		31.03.2022	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,6	81,3	57,9	81,0
Кредити на домаќинства	61,3	83,4	61,5	83,3
Кредити на нефинансиски друштва	51,5	79,9	51,2	79,4
Депозити на домаќинства	70,9	86,0	70,9	85,7
Депозити на нефинансиски друштва	56,7	83,6	55,3	83,3
Финансиски резултат*	79,4	94,3	75,8	90,4
Вкупни приходи*	62,0	83,1	60,6	82,4

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2021 – 30.6.2022 година).

Застапеноста на трите и петте банки со најголемо учество во одделните позиции од билансите на банките главно бележи мали промени. Главната улога на трите и петте банки со најголемо учество во оформувањето на вкупниот финансиски

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

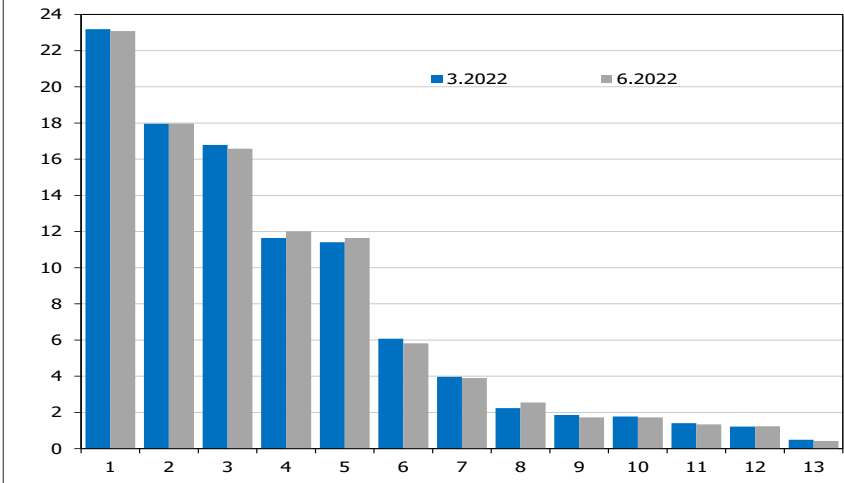
вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

² Нивото на концентрација се смета за прифатливо кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени.

резултат на ниво на банкарскиот систем, дополнително зајакна во вториот квартал од 2022 година, при што нивното учество забележа раст од 3,6 односно 4,0 процентни поени соодветно.

Графикон бр. 2 Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка врз основа на податоци доставени од страна на банките.

Разликата во големината на банките, според износот на нивната актива се одржува на високо ниво, така што распонот помеѓу банката со највисоко пазарно учество (23,1%) и банката со најниско пазарно учество (0,4%) е непроменет на квартална основа. Притоа, пет банки имаат двоцифрено пазарно учество, а нивното заедничко пазарно учество изнесува 81,3% и е повисоко за 0,3 процентни поени во однос на претходниот квартал.

III. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во услови на бројни неизвесности од окружувањето во кое функционира банкарскиот сектор, главно поради продолжениот руско-украински воен конфликт, надополнет со енергетската криза што понатаму предизвика изразени нагорни притисоци врз инфлацијата, како и присуството на вирусот ковид-19, кредитниот ризик на кој се изложени банките е и натаму умерен. Во вториот квартал, стапката на нефункционални кредити е речиси непроменета (минимално се зголеми за 0,1 п.п.) и изнесува 3,2%, па и натаму е значително пониска во споредба со претпандемичниот период. Влошувањето на стапката на нефункционалните кредити најмногу доаѓа од корпоративниот сектор, и покрај засилената наплата на „лошите“ кредити од овој сектор, каде што стапката на нефункционалните кредити достигна 4,4%, или 0,3 процентни поени повеќе во споредба со претходниот квартал. Нефункционалните кредити на домаќинствата исто така забележаа раст и нивното учество во портфолиото на кредити на домаќинства се зголеми за 0.1 п.п. до 2,2%.

Банкарскиот систем одржува релативно висока покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста, што заедно со задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентноста на банките од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити. Резултатите од стрес-тестирањето ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот сектор на симулираните шокови на кредитниот ризик.

Иако еден дел од растот на нефункционалните кредити е последица на ненаплатливоста на дел од редовните реструктурирани кредити, од почетокот на 2022 година, реструктурираните кредити бележат стагнација и намалување и засега не се значаен фактор на ризик за поизразено влошување на квалитетот на кредитното портфолио. Во вториот квартал беше забележано зголемување на достасаните кредити, но нивниот износ е многу мал во споредба со вкупното портфолио на банките (на крајот на јуни 2022 година зафаќаат 0,7% од вкупните кредити).

Поради сè поголемите ризици во домашното и меѓународното окружување од бројните нарушувања што директно делуваат врз економскиот систем, посебно од почетокот на 2022 година се зголемени ризиците од поголеми реструктурирања, заради соодветно приспособување на условите на кредитите на променетата финансиска состојба на клиентите и евентуален раст на нефункционалните кредити.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

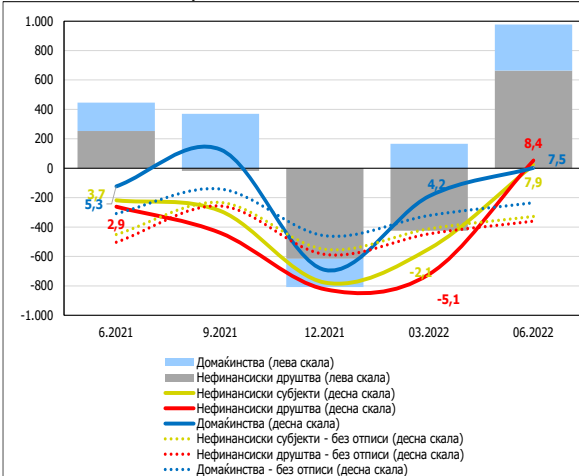
Во вториот квартал од 2022 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се зголемија за 7,9% (или за 959 милиони денари). Со изолирање на ефектот од нето-отписите, нефункционалните кредити на нефинансискиот

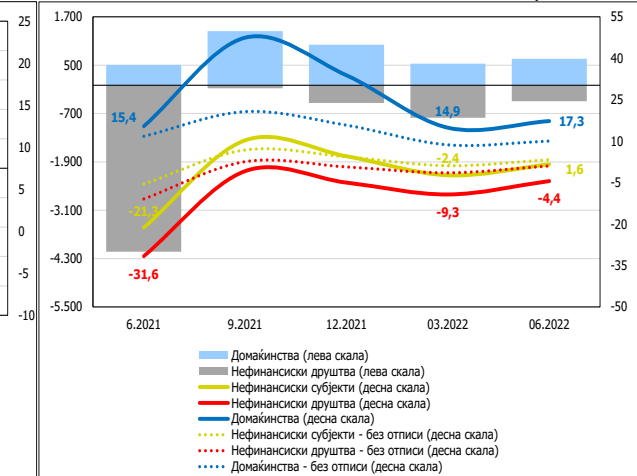
сектор бележат мало зголемување од 1,8% (700 милиони денари), што е резултат на зголемената наплата на отпишаните побарувања, во споредба со растот на задолжителните отписи³.

Графикон бр. 3 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства)

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.6.2022 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот ги содржи и наплатените задолжително отпишани кредити.

Зголемувањето на обемот на нефункционалните кредити во вториот квартал од 2022 година, главно произлегува од „еднократен и концентриран“ настан поврзан со голем клиент од градежниот сектор и компанија од прехранбената индустрија, коишто заедно формираат 85,2% од растот на нефункционалното портфолио на нефинансискиот сектор.⁴ Следствено, и покрај високите инфлациски притисоци, изразената енергетска криза, како и неизвесноста од воениот конфликт во Украина, сепак не постојат знаци за остварување на систематската компонента на кредитниот ризик, што може да предизвика негативен развој во банкарскиот сектор, туку единствено на идиосинкратичната компонента.

Нефункционалните кредити на корпоративниот сектор се зголемија за 8,4%, или за 663 милиони денари⁵. Во корпоративното кредитно портфолио и понатаму

³ Во април 2022 година, НБРСМ ја донесе Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик со која се даваат јасни насоки за постапувањето на банките при продажбата на достасаните, нефункционалните или отпишаните побарувања од договор за кредит. Овие насоки треба да овозможат унифициран пристап и натамошен развој на пазарот на продажба на кредитните изложености, вклучително и на нефункционалните кредитни изложености, што е една и од мерките предвидени со Стратегија за поттикнување на справувањето и подобрувањето на управувањето со нефункционалните кредити.

⁴ Нефункционалните кредити на претпријатијата преовладуваат во вкупното нефункционално портфолио со учество од 65,1%.

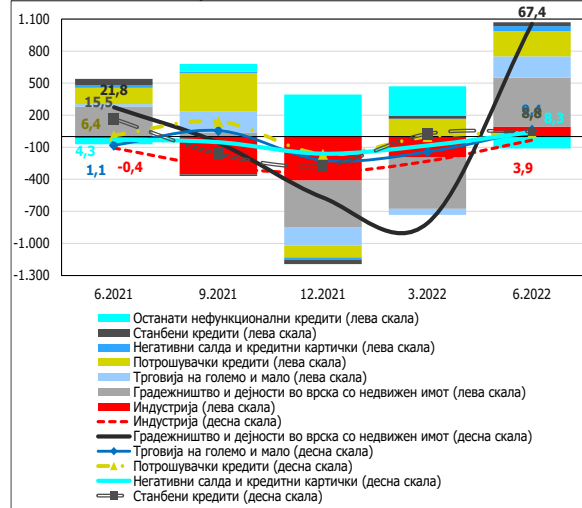
⁵ Со изолирање на ефектот од задолжителните нето-отписи, нефункционалните корпоративни кредити се зголемуваат за 1,2%.

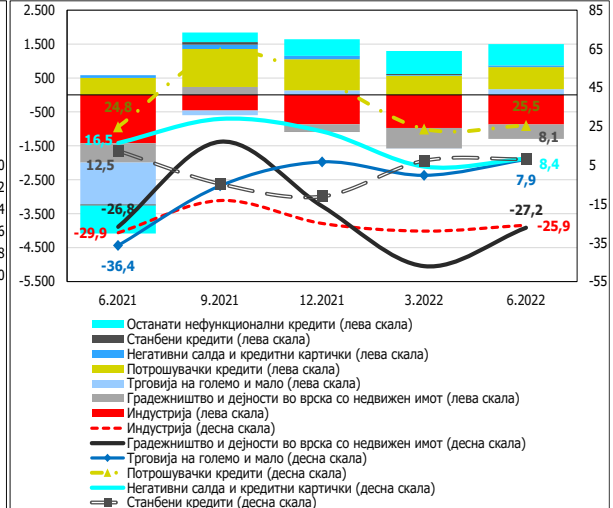
постои хетерогеност во трендот на нефункционалните кредити кај одделните економски дејности, па така, покрај градежната и прехранбената индустрија, други важни двигатели за кварталното зголемување на нефункционалните кредити се дејностите „трговија на големо и мало“, „транспорт и складирање“ и „текстилна индустрија и производство на облека и обувки“. Наспроти тоа, позначајно намалување на нефункционалните кредити има кај економските активности „останата преработувачка индустрија“, „дејности во врска со недвижен имот“, „објекти за сместување и сервисни дејности со храна“ и „снабдување со вода“ што во најголема мера се должи на наплата на побарувањата.

Графикон бр. 4 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства)

во милиони денари

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нефункционалните кредити на домаќинствата забележаа раст од 7,5% или за 313 милиони денари⁶. Во текот на вториот квартал кај речиси сите кредитни производи⁷ на физичките лице е забележан умерен раст. Три четвртини од растот на нефункционалните кредити на домаќинствата произлегува од потрошувачките кредити, коишто се зголемија за 8,0% или за 236 милиони денари. Умерен раст од 36 милиони денари, или за 8,8% бележат и нефункционалните побарувања за набавка и реновирање на станбен простор, а раст на оваа категорија се забележува и кај побарувањата за кредитни картички и пречекорувањето на трансакциските сметки и кај побарувањата кон трговците поединци коишто се занимаваат со трговија.

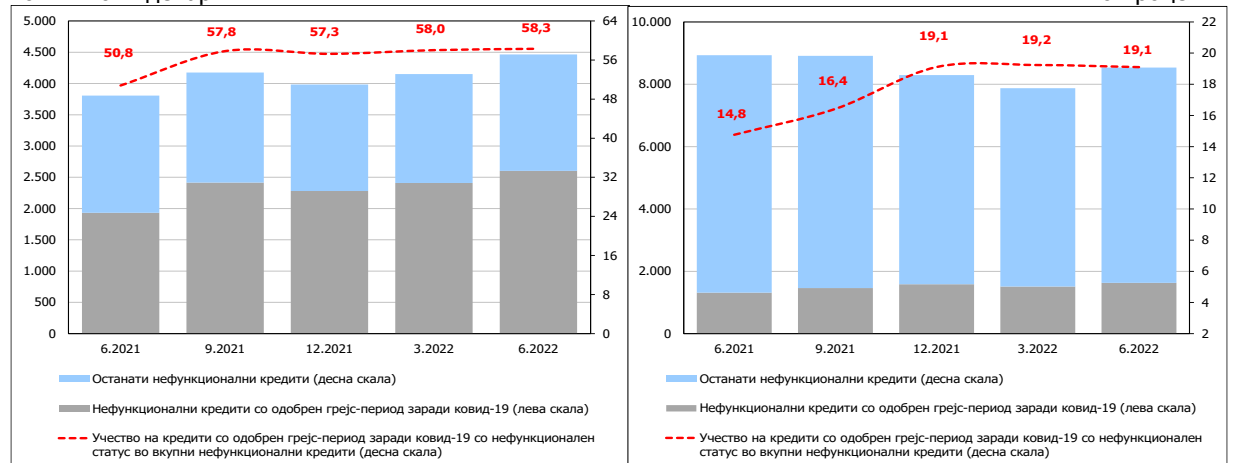
⁶ Доколку се исклучи ефектот од задолжителните нето-отписи, тогаш растот на нефункционалните кредити на домаќинствата е помал и изнесува 3,4%.

⁷ Стеснување на обемот на нефункционалните кредити се забележува кај кредитите за набавка и реновирање деловен простор и кај автомобилските кредити.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

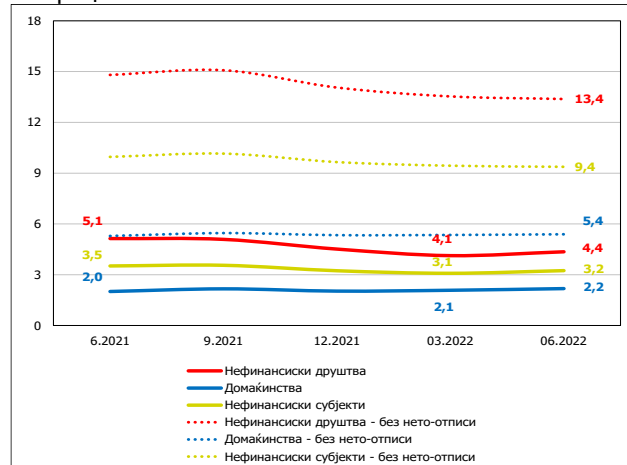
Графикон бр. 5 Нефункционални кредити на домаќинствата (лево) и нефинансиските друштва (десно) во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Новите нефункционални кредити од домаќинствата во најголем дел потекнуваат од клиентите на коишто отплатата на кредитите им беше времено „замрзната“ поради пандемијата. На 30.6.2022 година овие нефункционални кредити зафаќаат 58,3% од вкупните нефункционални кредити на домаќинствата.

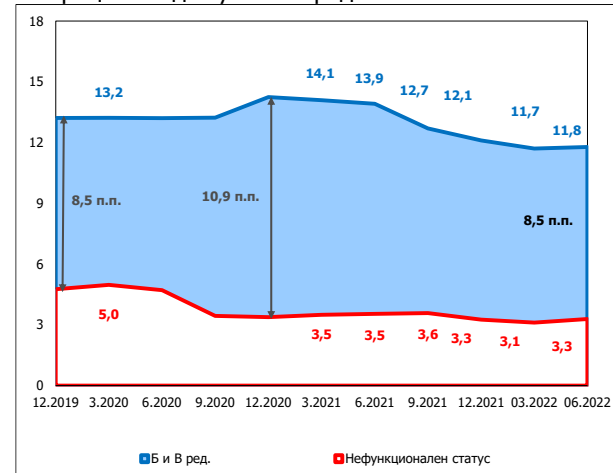
Графикон бр. 6 Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 7 Јаз помеѓу редовните кредити во категориите на ризик Б и В, и нефункционалните кредити*

во проценти од вкупните кредити

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Редовните кредити класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В“ и нефункционалните кредити се апроксимација на т.н. кредити од група 2 и група 3 според МСФИ 9, соодветно.

При непроменето ниво на раст на кредитната поддршка од страна на банките (2,7% на квартална основа) и умерено зголемен обем на нефункционалните кредити (7,9%), нивното учество во вкупните кредити е речиси непроменето, односно се влоши за минимални 0,1 процентен поен во споредба со 31.3.2022 година и достигна ниво од 3,2%⁸. Минимално влошување од 0,1 процентен поен, до нивото од 11,8%, бележи и учеството на кредитите класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В-редовно“ (како апроксимација за кредити кај кои има значително зголемување на кредитниот ризик согласно со МСФИ 9) во вкупните кредити на нефинансискиот сектор (најмногу заради растот на кредитите класифицирани во категоријата „Б“).

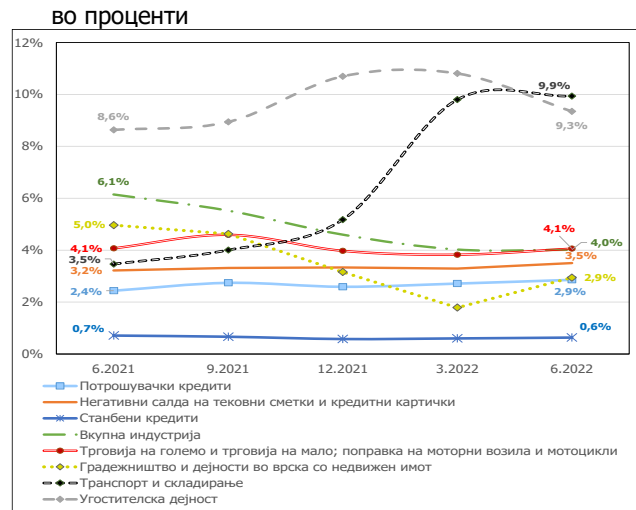
Кај корпоративното кредитно портфолио, стапката на нефункционалните кредити се зголеми за 0,3 процентни поени и достигна 4,4%⁹. Поизразено влошување се забележува кај секторот градежништво и кај прехранбената индустрија, каде што стапката на нефункционални кредити се зголеми за 1,9 и 2,0 процентни поени, соодветно, што секако е резултат на зголемувањето на нефункционалните кредити во овие дејности. Зголемување од 1,1 процентен поен има кај стапката на нефункционални кредити кај текстилната индустрија, а извесно покачување на оваа стапка има кај трговијата на големо и мало (за 0,3 процентни поени) и кај секторот транспорт и складирање (за 0,1 процентен поен). Кај речиси сите останати дејности оваа стапка бележи подобрување. Со отворањето на економијата, по затворањето во 2020 и во 2021 година поради пандемијата, во овој квартал кај другите услужни дејности се забележува значително подобрување на квалитетот и намалување на стапката на нефункционални кредити за 12,3 процентни поени до нивото од 10,5%. И понатаму, највисоките учества на нефункционални кредити имаат изложеностите кон дејностите коишто беа најпогодени од пандемијата на ковид-19, но и оние коишто се под силно влијание на руско-украинскиот конфликт (како транспортот, прехранбениот сектор, угостителството, уметноста, забавата и рекреацијата и другите услужни дејности).

⁸ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се непроменети на нивото од 9,4% што претставува најниска остварена стапка во изминатите десет години.

⁹ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните корпоративни кредити изнесува 13,4%.

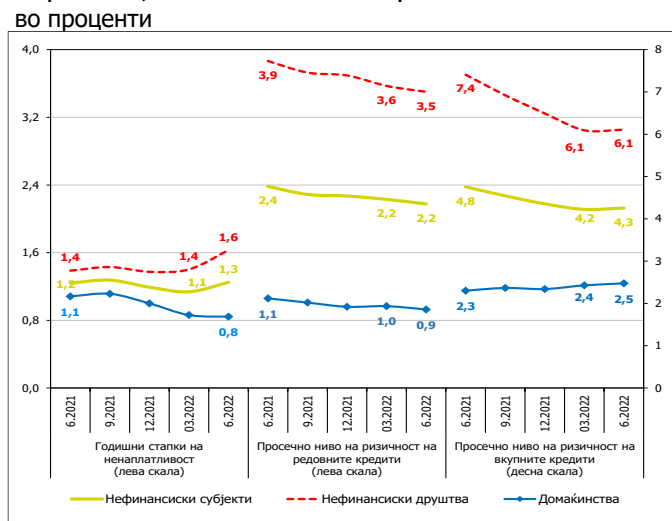
Графикон бр. 8 Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на домаќинства на крајот од вториот квартал на 2022 година изнесува 2,2%, што е за минимален 0,1 процентен поен повеќе од претходниот квартал¹⁰. Анализирano според одделни намени, оваа стапка е повисока кај пречекорувањата на трансакциските сметки и кредитните картички (3,5%, при квартално зголемување за 0,2 процентни поена) и кај потрошувачките кредити (2,9%, при квартално зголемување од 0,2 процентни поена).

Графикон бр. 9 Годишни стапки на ненаплатливост и просечно ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

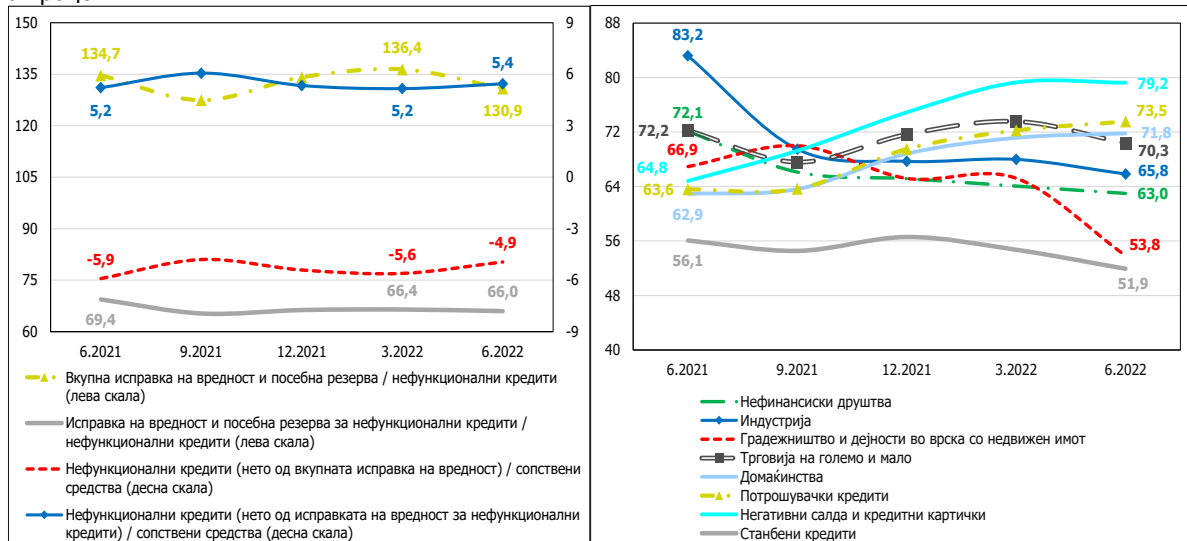
¹⁰ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, стапката на нефункционални кредити на домаќинствата изнесува 5,4% и е под 10-годишниот подвижен просек за оваа стапка, којшто изнесува 5,5%.

Ненаплатливоста на редовните кредити на севкупниот нефинансиски сектор бележи мало зголемување, што се воочува преку движењето на годишната стапка на наплата којашто порасна за 0,2 процентни поена. Ова е последица од влошувањето на наплатливоста на кредитното портфолио кај корпоративниот сектор, за разлика од минималното подобрување кај домаќинствата. Ова влошување не е проследено со соодветно зголемување на исправката на вредноста на редовните кредити, односно покриеноста на редовните кредити со исправка на вредноста за нив се намалува. Сепак, кај претпријатијата, банките постојано издвојуваат повисок износ на исправка на вредноста во однос на остварените стапки на ненаплата, што е показател за нивните согледувања за повисоки ризици од пласманите кон претпријатијата отколку кон домаќинствата. Меѓутоа, имајќи ги предвид неизвесностите во светската и во домашната економија, потребно е внимателно следење на квалитетот на кредитното портфолио на банките и навремената покриеност на очекуваните кредитни загуби со резервации.

Евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, односно обемот на неочекувани загуби врз оваа основа имаат ограничено влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Ова се должи на солидната покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста, којашто на крајот на вториот квартал од 2022 година изнесува 66,0%, иако бележи намалување од 0,4 процентни поени во однос на претходниот квартал. Следствено, нерезервираниот износ на нефункционалните кредити е низок и зафаќа 5,4% од сопствените средства на банкарскиот систем. Така, дури и при претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, солвентноста на банкарскиот систем нема да биде загрозна.

Графикон бр. 10 Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста (лево) и по одделни дејности и кредитни производи (десно) во проценти

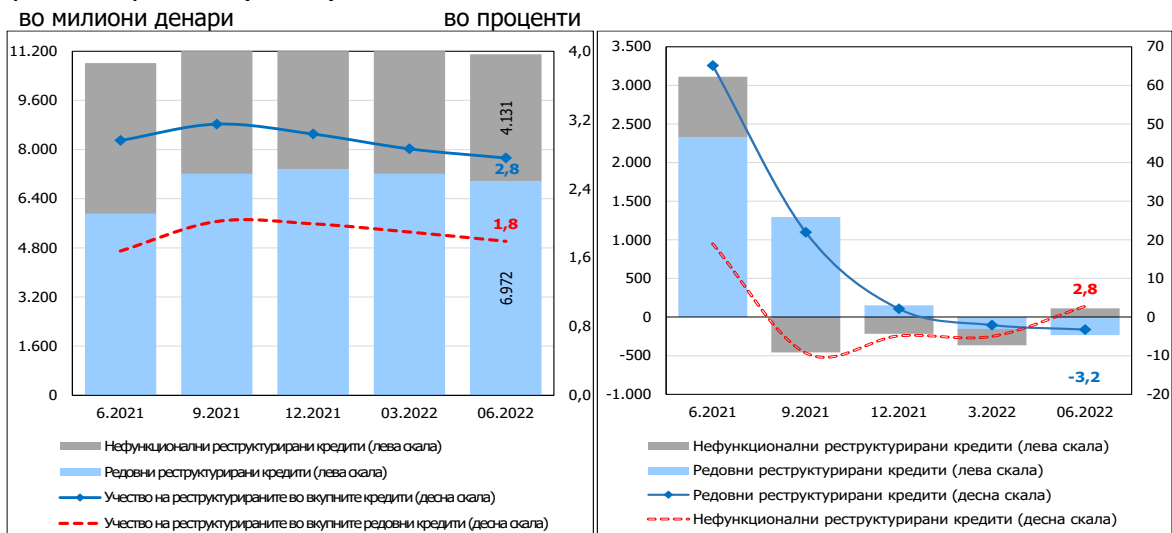

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Реструктурираните кредити по својата природа се кредити коишто треба повнимателно да се следат, бидејќи реструктурирањето се врши на побарувањата од клиенти коишто имаат влошена финансиска состојба. Поради тоа, реструктурираните кредити се можен извор на нови нефункционални кредити, доколку со реструктурирањето не се постигнат очекуваните цели за приспособување на кредитниот товар на финансиската состојба на клиентот. По растот на редовните реструктурирани кредити во текот на 2021 година, овие кредити од почетокот на 2022 година бележат пад. Така, во вториот квартал од 2022 година, редовните реструктурирани кредити остварија поголем пад, од 3,2% или за 234 милиони денари (во првиот квартал се намалија за 2,1%). Истовремено, нефункционалните реструктурирани кредити забележаа раст, што упатува на извесен премин на овие кредити, од редовен во нефункционален статус (што постои и кај двата сектора), што даде определен придонес и во растот на вкупните нефункционални кредити во портфолијата на банките. Редовните реструктурирани кредити **имаат мало учество во вкупните редовни кредити на банките**, коешто изнесува 1,8% (3,4% и 0,3%, соодветно, кај претпријатијата и домаќинствата) на крајот од вториот квартал на 2022 година, што претставува намалување од 0,1 процентен поен на квартална основа (намалување од 3,1% и 4,4%, соодветно, кај претпријатијата и домаќинствата).

Графикон бр. 11 Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти (лево) и нивна квартална промена (десно)

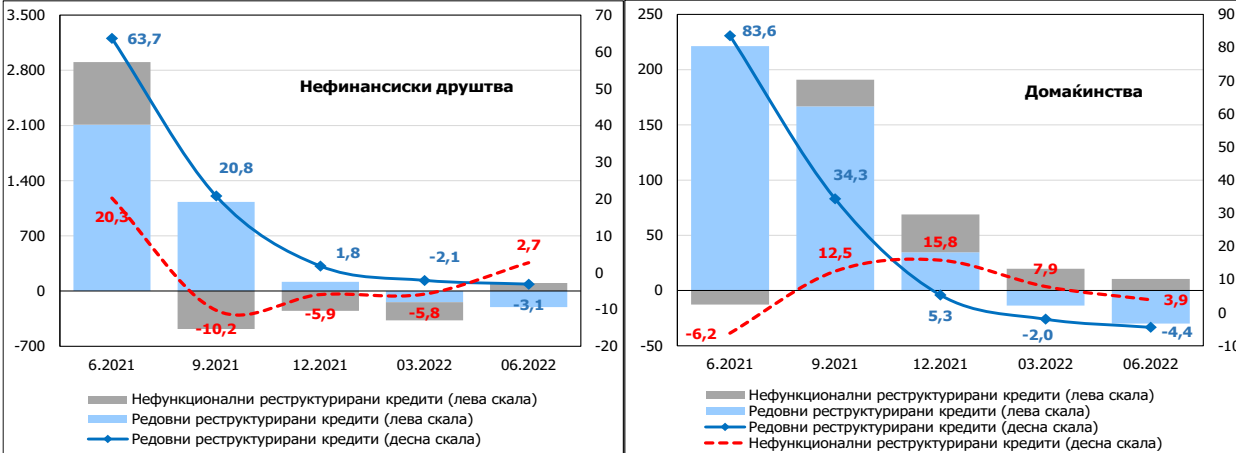

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повисокиот инхерентен ризик од реструктурираните кредити се согледува и преку повисоката просечна резервираност на редовните реструктурирани кредити којашто изнесува 19,0%, наспроти 2,2% за вкупните редовни кредити. Покриеноста на нефункционалните реструктурирани кредити со издвоени резервации е слична со покриеноста на вкупните нефункционални кредити.

Графикон бр. 12 Квартална промена на реструктурираните кредити, по одделни сектори во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сличен е трендот на реструктурираните кредити по одделните нефинансиски сектори, коишто исто така бележат квартално намалување. Прехранбената индустрија, заедно со трговијата на мало и големо, имаше најголем придонес за кварталното стеснување на обемот на редовните реструктурирани кредити, додека дејностите рударство, угостителство и текстилната индустрија имаа значителен раст од 39,7%, 27,0% и 9,8%, соодветно. Кај домаќинствата, реструктурираните потрошувачки кредити, со намалување од 5,9%, претставуваат главен двигател за кварталниот пад на реструктурираните кредити на домаќинства, наспроти реструктурираните станбени кредити коишто пораснаа за солидни 12,3%. Реструктурирањето главно е застапено кај нефинансиските друштва, со оглед на тоа дека зафаќаат малку над 90% од вкупното реструктурирано кредитно портфолио.

Во вториот квартал беше забележано зголемување на достасаните кредити (за 1.178 милиони денари), што од аспект на валутата, главно произлегува од повисокото ниво на достасаните денарски кредити, додека од секторски аспект го одразува растот на достасаните кредити кај нефинансиските друштва. Меѓутоа обемот на достасаните кредити е речиси незначителен бидејќи зафаќаат само 0,7% од вкупните кредити на ниво на целиот банкарски сектор на 30.6.2022 година.

1.2. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од спроведеното стрес-тестирање ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови на кредитниот ризик. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички симулации. При најекстремната, но малку веројатно остварлива симулација за премин на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризициност, стапката на адекватност на капиталот на

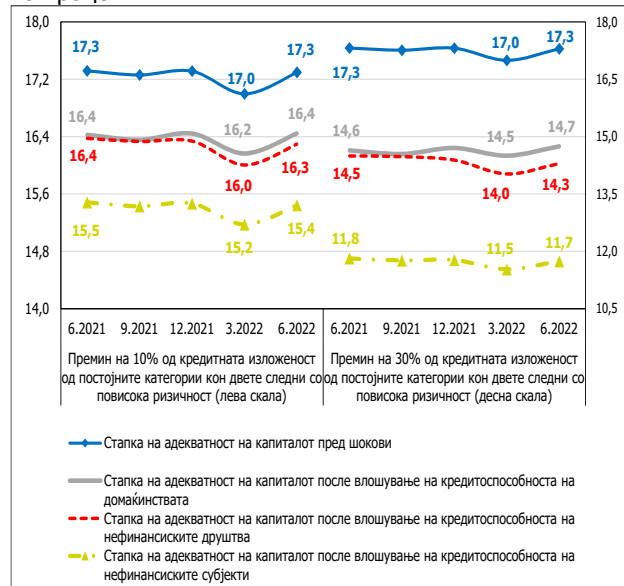

банкарскиот систем се намалува за 5,6 п.п. во однос на почетното ниво, односно од 17,3% на 11,7%, што е слично на резултатите од минатиот квартал.

По поединечни дејности, при вакво сценарио, најизразено влијание врз падот на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем би имало влошувањето на кредитоспособноста на клиентите од дејноста „индустрија“, по која следи дејноста „трговија на големо и мало“, додека по поединечни кредитни производи за физичките лица, најголем ефект врз адекватноста на капиталот би имало влошувањето на квалитетот на потрошувачките кредити, по кои следат станбените кредити.

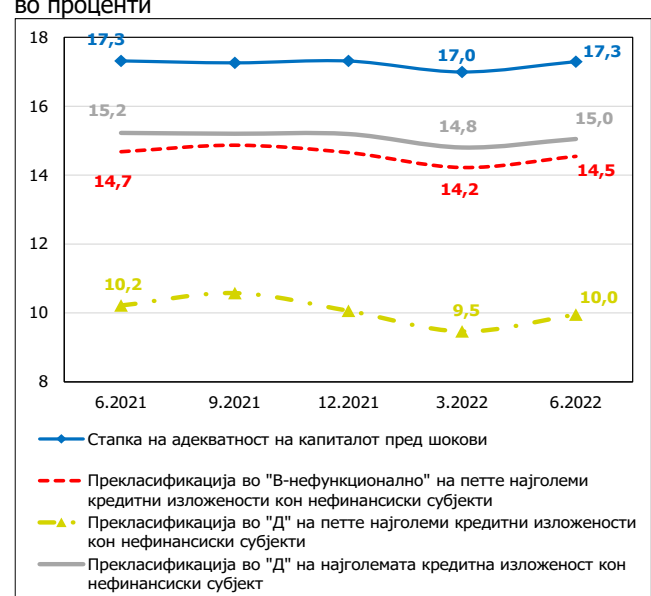
Графикон бр. 13 Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетичките шокови на одделни сегменти од кредитната изложеност

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 14 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

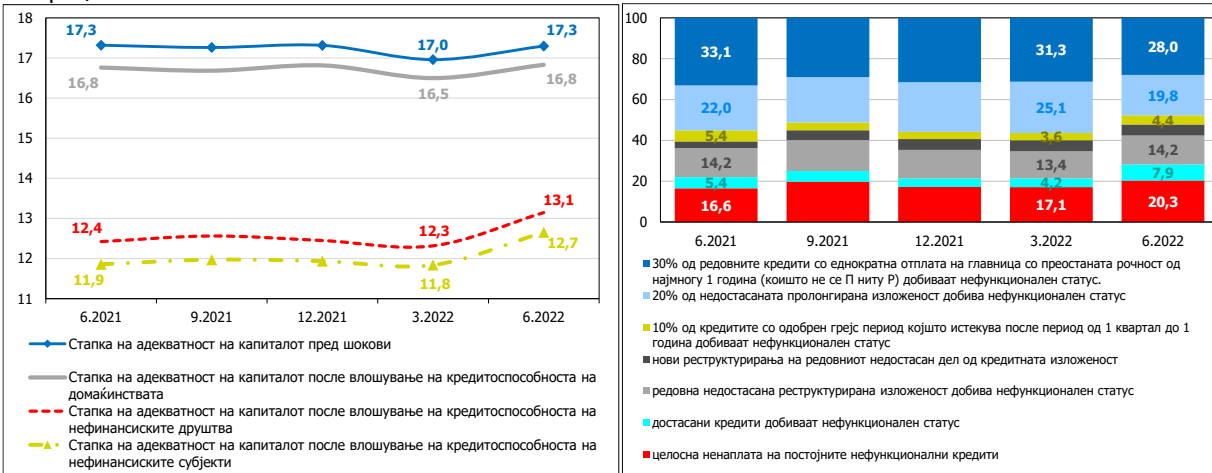
Резултатите од стрес-тест симулациите за концентрацијата во кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор се подобри во споредба со 31.3.2022 година. Подобрите резултати произлегуваат од повисоката адекватност на капиталот пред спроведувањето на симулациите, а делумно и од намалувањето на нивото на концентрација во кредитното портфолио на нефинансискиот сектор¹¹.

¹¹ На квартална основа петте и десетте најголеми изложености кон нефинансискиот сектор се намалија за по 1,4%, додека сопствените средства забележаа раст од 3,8%. Ова придонесе за намалување на учеството на петте и десетте најголеми изложености кон нефинансискиот сектор во сопствените средства на 47,3 и 73,9%, соодветно на 30.6.2022 година (од 49,7% и 77,8%, соодветно на 31.3.2022 година).

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од седум хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор¹². И при оваа екстремна симулација адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум. Имено, по оваа симулација, стапката на адекватност на капиталот се намалува за 4,6 процентни поени до нивото од 12,7%, што претставува подобар резултат во споредба со крајот на вториот квартал од годинава. (5,1 п.п. и 11,8%, соодветно). Најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитите со еднократна отплата, коешто придонесува со 28,0% од вкупното намалување на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок. Покрај тоа, значително е влијанието на претпоставената целосна ненаплата на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор (20,3% од вкупниот пад на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок), како и хипотетичкото влошување на квалитетот на пролонгираните кредити (на кое отпаѓаат 19,8% од вкупното намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем). Зголемен придонес бележи претпоставеното стекнување со нефункционален статус на редовните реструктурирани кредити (14,2% од вкупното намалување на адекватноста на капиталот на 30.6.2022 година).

Графикон бр. 15 Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетичките комбинирани шокови на различни сегменти од кредитната изложеност (горе) и придонес на одделните шокови врз намалувањето на стапката на адекватност на капиталот (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹² Седумте хипотетички шокови се следниве: 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува по период од еден квартал до една година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднократна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу една година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

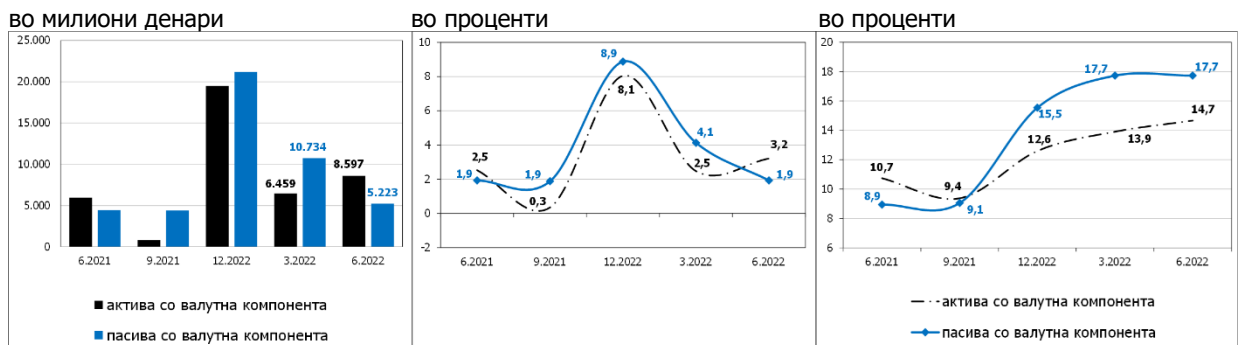

2. Валутен ризик

Директната изложеност на банкарскиот систем на валутен ризик забележа пад во вториот квартал од 2022 година, што се огледа преку стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Притоа, девизната позиција на целиот банкарски систем стана повторно долга откако во претходниот квартал премина во кратка, а ваквите движења се должат на побрзиот квартален раст на активата во однос на пасивата со евро и доларска компонента. Периодот беше одбележан и од зголемувањето на вредноста на американскиот долар во однос на еврото и со тоа последователно во однос на македонскиот денар, што во одредена мера беше проследено со намалување на орочените депозити со еврокомпонента на банките во други банки за сметка на оние со доларска компонента. Исто така, беше забележан и пад на орочените депозити со еврокомпонента на нефинансиските друштва.

Индириктната изложеност на банкарскиот систем на валутен ризик се зголеми како последица на растот на учеството на кредитите со валутна компонента во кредитните портфолија на банките. Во услови на примена на стратегијата за одржување стабилен девизен курс на денарот во однос на еврото, можноста за неповолно влијание од присуството на овој ризик е ниска со оглед на тоа што кредитите со валутна компонента речиси во целост се во евра или во денари со евроклаузула.

Графикон бр. 16 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на вкупната актива, и на активата и пасивата со валутна компонента*

Извор: Народната банка, односно извештајот за отворена девизна позиција, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Средствата се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата коишто се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ согласно со регулативата за управување со валутниот ризик. РБСМ не е вклучена во анализата бидејќи, согласно со законската регулатива, на РБСМ не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

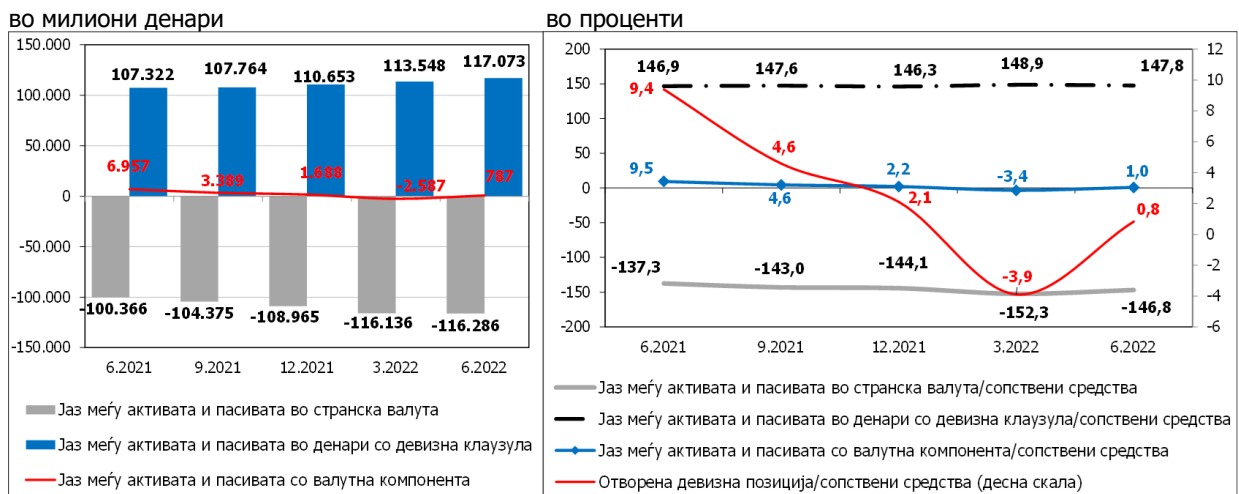
Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во второто тримесечје од 2022 година изнесуваше 787 милиони денари, со што девизната позиција на банкарскиот систем повторно стана долга. Ваквото движење е последица на забрзаниот раст на активата (којашто се зголеми за 8.597 милиони денари, или за 3,2%)¹³

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

и преполовениот раст на пасивата (којашто се зголеми за 5.223 милиони денари, или за 1,9%)¹⁴ со валутна компонента. Позитивниот јаз во сопствените средства учествува со 1,0%, што укажува на намалена директна изложеност на банките на валутниот ризик. Отворената девизна позиција¹⁵ е позитивна и изнесува 0,8% од сопствените средства, што е значително под пресметаниот 10-годишен просек (8,0%) за овој показател.

Графикон бр. 17 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повисокиот раст на активата и пасивата со валутна компонента од растот на вкупната актива (којашто се зголеми за 0,9%, или за 5.770 милиони денари) придонесе кон пораст на учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива, односно пасива на банките, за 0,9 и 0,4 процентни поени, соодветно.

¹³ Тримесечниот раст на активата со валутна компонента главно е последица на зголемените кредити за 5.917 милиони денари (од кои 3.324 милиони денари се кредити во денари со девизна клаузула, а 2.594 милиони денари се кредити во странска валута), а забележителен раст бележат и орочените девизни депозити во други банки за 1.291 милион денари, како и паричните средства, паричните еквиваленти, златото и благородните метали за 1.219 милиони денари. Влијание има и растот на задолжителните депозити во странска валута кај НБРСМ за 3.025 милиони денари. Од друга страна, позначително намалување бележат сметките во странска валута кај НБРСМ за 1.062 милиона денари.

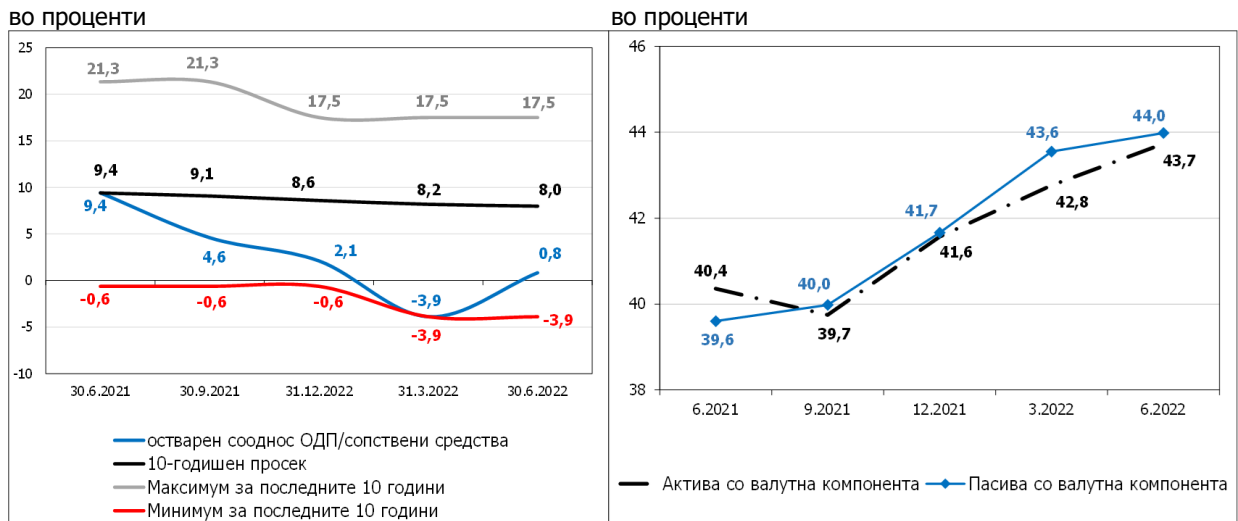
¹⁴ Тримесечниот раст на пасивата со валутна компонента произлегува од зголемувањето на тековните сметки во странска валута на физичките лица од 3.076 милиони денари, како и од депозитите во странска валута на физички лица за 2.340 милиони денари и на нерезиденти за 2.279 милиони денари, а забележителен раст бележат и обврските врз основа на кредити во странска валута за 1.093 милиони денари. Од друга страна, депозитите во странска валута на нефинансиските друштва се намалија за 3.241 милион денари.

¹⁵ Во пресметката на отворената девизна позиција, покрај јазот меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента се вклучува и јазот меѓу вонбилансната актива и пасива со валутна компонента.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

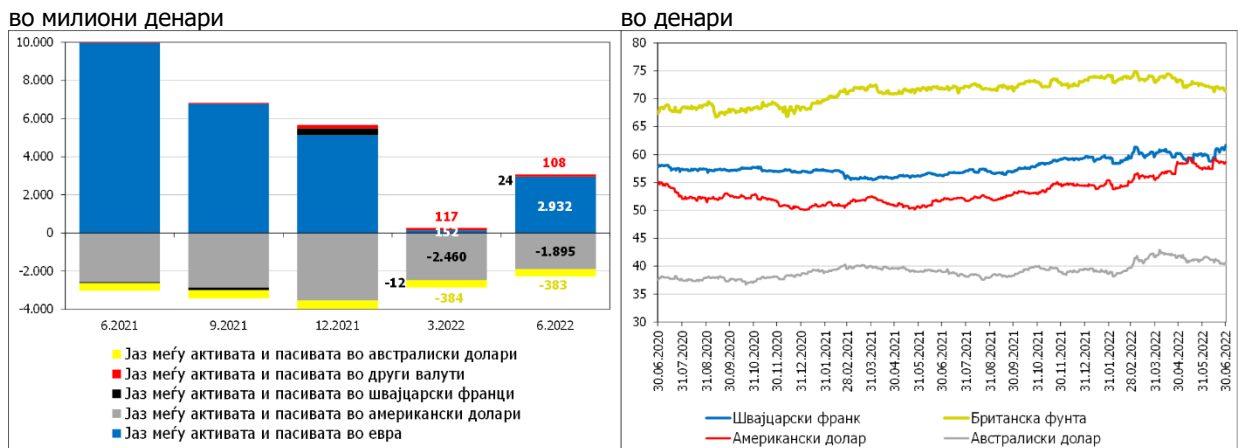
Графикон бр. 18 Десетгодишен просек, минимум и максимум за показателот ОДП/сопствени средства (лево) и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно)

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, побарувањата се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена РБСМ.

Графикон бр. 19 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата по одделни валути укажува дека враќањето на долгата девизна позиција главно се должи на проширувањето на позитивниот јаз во евра и денари со клаузула во евра (за 2.781 милион денари, или за малку повеќе од 19 пати), како и понатамошното стеснување на негативниот јаз меѓу позициите во доларска компонента (за 565 милиони денари или за 23,0%). Проширувањето на јазот меѓу активата и пасивата во евра и евроклаузула се должи на повисокиот раст на активата во однос на пасивата кај оваа валута¹⁶, а слични се движењата коишто го условуваат стеснувањето на негативниот јаз кај американскиот долар¹⁷. Негативниот јаз меѓу активата и пасивата со доларска компонента го изложува банкарскиот систем на ризикот од зголемување на вредноста на американскиот долар во однос на еврото и последователно во однос на македонскиот денар, којшто во текот на вториот квартал од 2022 година достигна 59,4 денари за еден долар, но намалувањето на негативниот јаз има ублажувачко влијание врз изложеноста. Придонесот на промените на јазот кај другите валути е незначителен¹⁸.

Табела бр. 3 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.3.2022		30.6.2022	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	90,4	89,5	90,2	89,4
Американски долар	6,3	7,2	6,5	7,2
Швајцарски франк	1,2	1,2	1,3	1,3
Австралиски долар	0,6	0,7	0,5	0,7
Британска фунта	0,6	0,6	0,6	0,6
Останато	0,8	0,8	0,9	0,8
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Индиректната изложеност на валутниот ризик, којшто произлегува од присуството на кредитите со валутна компонента во кредитните портфолија на банките и натаму се зголемува. На 30.6.2022 година, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на нефинансискиот сектор достигна 41,8%, што претставува зголемување за 0,4 процентни поени во споредба со претходниот квартал.

¹⁶ Активата со еврокомпонента се зголеми 7.187 милиони денари, или за 3,0%, што се должи на растот на кредитите за 5.997 милиони денари (од кои 3.316 милиони денари се во денари со евроклаузула, а 2.681 милион денари се во евра), како и на паричните средства, паричните еквиваленти, златото и благородните метали за 2.771 милион денари, додека забележителен пад се јавува кај депозитите во други банки за 1.727 милиони денари. Пасивата со еврокомпонента порасна за 4.406 милиони денари или за 1,8%, што е резултат на растот на депозитите на нерезиденти за 2.120 милиони денари и на физички лица за 2.057 милиони денари, тековните сметки за 1.826 милиони денари и обврските врз основа на кредити за 1.093 милиони денари, додека значителен пад е забележан кај депозитите на нефинансиски друштва за 3.121 милион денари.

¹⁷ Активата со доларска компонента се зголеми за 1.018 милиони денари, или за 6,0%, што главно е последица на растот на депозитите за 2.402 милиона денари, додека намалување бележат паричните средства, паричните еквиваленти, златото и благородните метали за 1.321 милион денари. Пасивата со доларска компонента порасна за 453 милиони денари, или за 2,3%, што произлегува од зголемувањето на депозитите на физички лица за 360 милиони денари и на нерезидентите за 160 милиони денари, додека тековните сметки забележаа намалување за 170 милиони денари.

¹⁸ Негативниот јаз меѓу активата и пасивата во австралиски долари и денари со клаузула во оваа валута е речиси непроменет во однос на претходниот квартал и изнесуваше 383 милиони денари. Промена во девизната позиција од кратка во долга се јавува кај швајцарскиот франк, па јазот во вториот квартал е позитивен во износ од 24 милиони денари. Јазот меѓу активата и пасивата во други валути и натаму е позитивен во износ од 108 милиони денари и забележа незначително намалување во споредба со претходниот квартал.

Притоа, учеството на кредитите со валутна компонента на нефинансиските друштва, но и на домаќинствата бележи раст. Одржувањето стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото е клучен фактор за намалување на индиректниот валутен ризик на којшто се изложени банките имајќи предвид дека околу 99,5% од кредитите со валутна компонента се во евра или во денари со еврокלאзула.

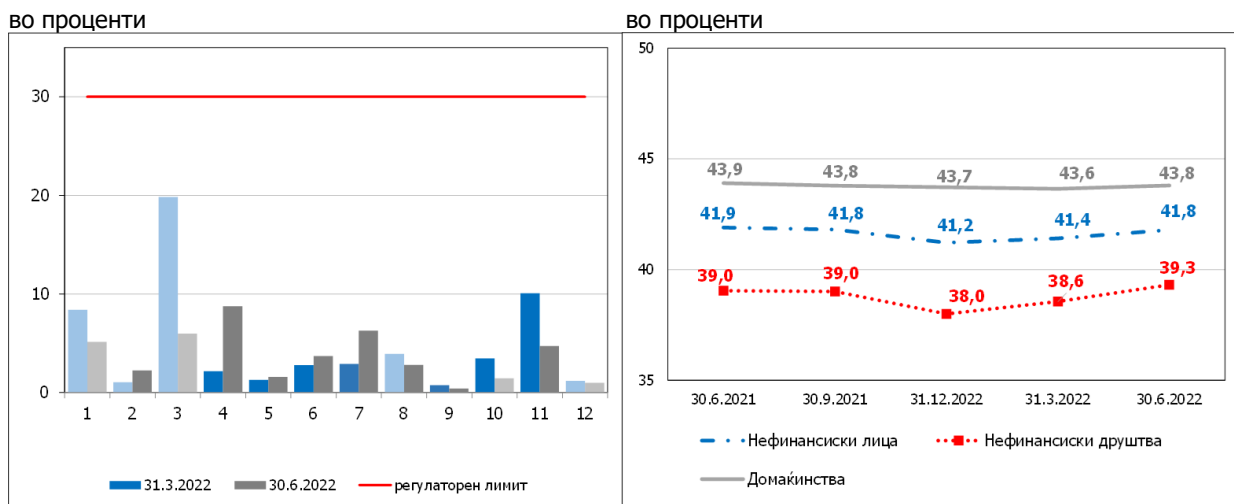
Табела бр. 4 Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	5	4	8	4	7	4	5	3	10	2	8
од 5% до 10%	2	1									4
од 10% до 20%											
од 20% до 30%											
над 30%											

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените средства на одделните банки се движи од 0,4% до 8,7% и е значително под пропишаниот лимит од 30%. На 30.6.2022 година, осум банки имаа долга наспроти четири банки со кратка девизна позиција.

Графикон бр. 20 Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Столпчињата со посветли нијанси се однесуваат на банките коишто имаат кратка девизна позиција, но прикажани се во апсолутна вредност.

3. Ликвидносен ризик

Окружувањето во коешто функционираше домашниот банкарски систем во вториот квартал од 2022 година беше под влијание на случувањата поврзани со воениот конфликт меѓу Русија и Украина и нагорните притисоци врз инфлацијата, коишто се надоврзаа на веќе постојните нарушени глобални синџири на снабдување и притисоци од енергетската криза. Во вакви околности, и покрај намалувањето на ликвидните средства, ликвидносниот ризик во прифатливи рамки, а не се забележаа ниту позначителни ликвидносни притисоци кај банките. Показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста, иако минимално се намалија, се задржаа на задоволително ниво. Од аспект на валутата, во овој квартал, малку поизразено е влошувањето на показателите за денарската ликвидност, што соодветствува со падот на ликвидните средства во денари, коишто во целост придонесоа за падот на вкупните ликвидни средства. Кумулативните јазови меѓу договорените парични приливи и одливи до една година се негативни, но банките очекуваат релативно високо ниво на стабилност на депозитите, како главен извор на финансирање на нивните активности. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Имајќи ги предвид инфлациските движења, но и движењата на девизниот пазар, Народната банка во вториот квартал од 2022 година продолжи со постепено нормализирање на монетарната политика преку зголемување на каматната стапка на благајничките записи, во три наврати за вкупно 0,75 п.п., до нивото од 2,0%, како и за дополнителни 0,5 п.п. во јули 2022 година. Износот на понудата на благајнички записи е непроменет, односно 10 милијарди денари. Промените во основната каматна стапка беа надополнети и со раст на каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена, за 0,25 п.п. и 0,15 п.п., соодветно, до нивоата од 0,40% и 0,45%, соодветно. Покрај тоа, како надополнување на монетарната реакција преку основниот инструмент, во март¹⁹ и во јуни беше извршено натамошно раздвојување на стапките на задолжителна резерва од валутен аспект. Се очекува дека овие измени позитивно ќе влијаат врз валутната структура на депозитите во банкарскиот систем, преку поттикнување на штедењето во домашна валута, што е во согласност и со националната Стратегија за денаризација на македонската економија. Воедно, како дополнително зајакнување на ефектот од промените на стапките на задолжителна резерва, беше зголемен и делот од задолжителната резерва во

¹⁹ Уште во март 2022 година, согласно со забележаната зголемена склоност на штедење во странска валута, како и неоснованите спекулации за стабилноста на денарот, Народната банка презеде целни мерки, односно направи промени во задолжителната резерва, како реакција на ваквите тенденции и ја намали стапката за задолжителна резерва од денарските обврски (од 8% на 6,5%) и едновременно ја зголеми стапката на задолжителна резерва од обврските во странска валута (од 15% на 16,5%). Промените започнаа да се применуваат од јуни оваа година. Врска: [Одлука за задолжителната резерва \(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 83/22\)](#), а во јуни стапката на задолжителната резерва за денарските обврски се намали од 6,5% на 5%, а стапката на задолжителна резерва за обврските во странска валута се зголеми од 16,5% на 18%. Врска: [Одлука за изменување на Одлуката за задолжителната резерва \(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 153/22\)](#).

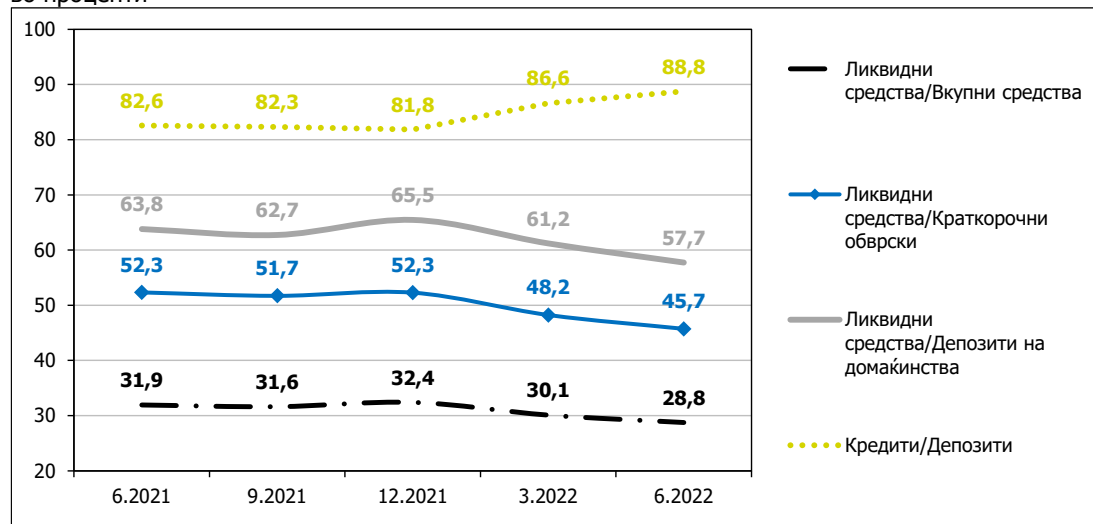

странска валута којшто банките го исполнуваат во евра, од тековните 70% на 75%.

3.1. Показатели за ликвидноста

Во вториот квартал од 2022 година, намалувањето на ликвидните средства на банкарскиот систем услови извесно намалување и на показателите за ликвидноста. Показателите се под нивниот десетгодишен просек, но и понатаму упатуваат на соодветно управување на банките со ликвидносниот ризик, без појава на ликвидносни притисоци, што се потврдува со солидното учество на ликвидните средства во вкупната актива на банките (28,8%) и со задоволителната покриеност на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства (од 45,7% и 57,7%, соодветно²⁰).

Графикон бр. 21 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

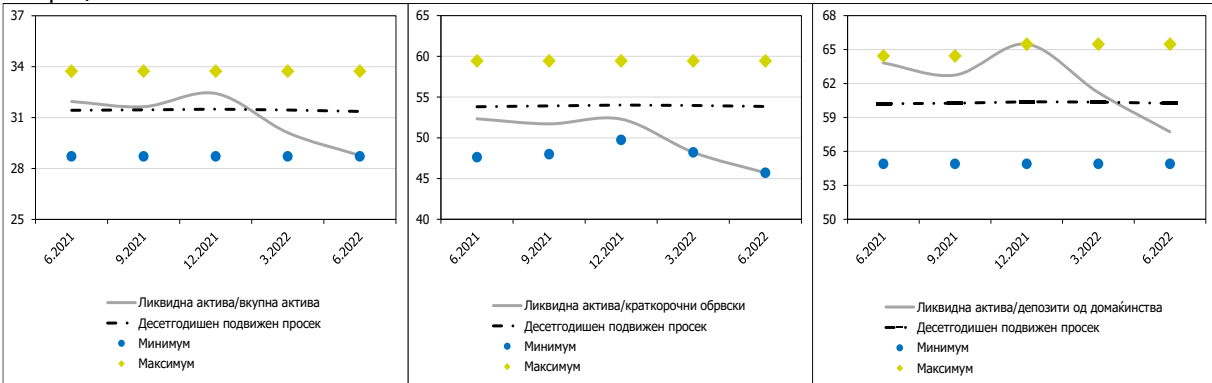
Забелешка: При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

²⁰ По одделни банки, на 30.6.2022 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 17,6% и 49,5%, со медијана од 22,2% (јуни 2021 година: помеѓу 15,4% и 52,8%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 31% и 66,3%, со медијана од 41,1% (јуни 2021 година: помеѓу 30% и 70%), а покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидни средства меѓу 36,7% и 80,1%, со медијана од 58,8% (јуни 2021 година: помеѓу 35,9% и 88,4%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

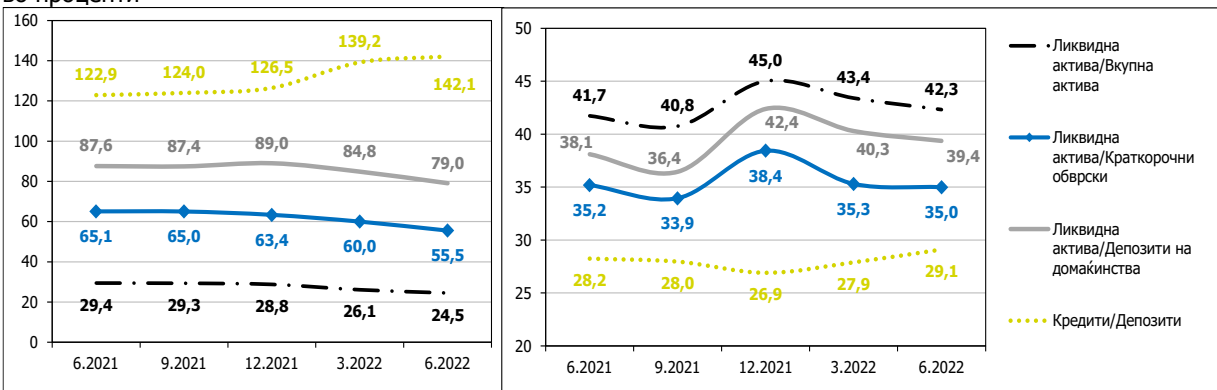
Графикон бр. 22 Ликвидна актива/вкупна актива (лево), ликвидна актива/краткорочни обврски (средина) и ликвидна актива/депозити на домаќинства (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) изнесува 247,4%, што е повеќе за речиси 2,5 пати од регулаторниот минимум (100%²¹) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. Анализирани по одделни банки, стапките на покриеност со ликвидност се движат во интервал од 124,2% до 505,8% (со медијана од 250,4%), што дополнително упатува на прифатливи рамки на ликвидносен ризик на кој се изложени банките и стабилно управување со ликвидноста од нивна страна.

Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари (лево) и девизи (десно) во проценти

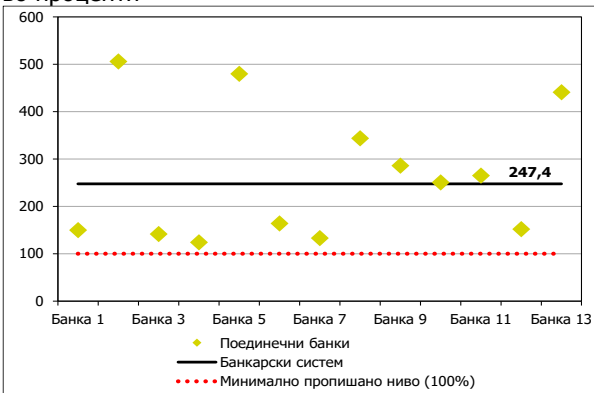
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²¹ Покрај на збирна основа, банките се должни да утврдуваат и да следат стапка на покриеност со ликвидност според секоја значајна валута за банката (секоја валута чиешто учество во вкупните билансни обврски на банката изнесува најмалку 5%). Притоа, пропишаното минимално ниво од 100% се однесува само на вкупната стапка на покриеност со ликвидност, а не и на стапките според секоја значајна валута. На 30 јуни 2022 година, стапките на покриеност со ликвидност за двете значајни валути, евра и денари, изнесуваат 99% и 250,8%, соодветно.

Според валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во вториот квартал од 2022 година, показателите за денарската ликвидност бележат малку поизразено намалување во споредба со показателите за девизната ликвидност²², со оглед на кварталниот пад на денарските ликвидни средства, коишто во целост го условија кварталниот пад на вкупните ликвидните средства. Сепак, и натаму показателите за денарската ликвидност се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Ризиците од пониското ниво на показателите за девизната ликвидност се ублажуваат со високата денарска ликвидност и можноста за непречено обезбедување девизни ликвидни средства²³ доколку има потреба.

Графикон бр. 24 Стапка на покриеност со ликвидност, со состојба на 30.6.2022 година во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот од вториот квартал од 2022 година, ликвидните средства²⁴ на ниво на банкарскиот систем изнесуваа 180.001 милион денари и во споредба со претходниот квартал, забележаа двојно помал квартален пад (за 3,6%, односно за 6.761 милион денари). Од аспект на одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, квартално намалување се забележува кај повеќето

²² Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

²³ Банките можат во секое време да ги обезбедат потребните девизни ликвидни средства, преку интервенциите на Народната банка на девизниот пазар. Покрај тоа, Европската централна банка (ЕЦБ) донесе одлука за продолжување на важноста на репо-линијата преку којашто, во август 2020 година, за првпат ѝ овозможи на Народната банка пристап до девизна ликвидност во евра, со соодветно обезбедување. Крајниот рок на примена на репо-линијата во вредност до 400 милиони евра е продолжен до јануари 2023 година. Досега, и покрај кризниот период изминатите две години, Народната банка немаше потреба да ја користи репо-линијата.

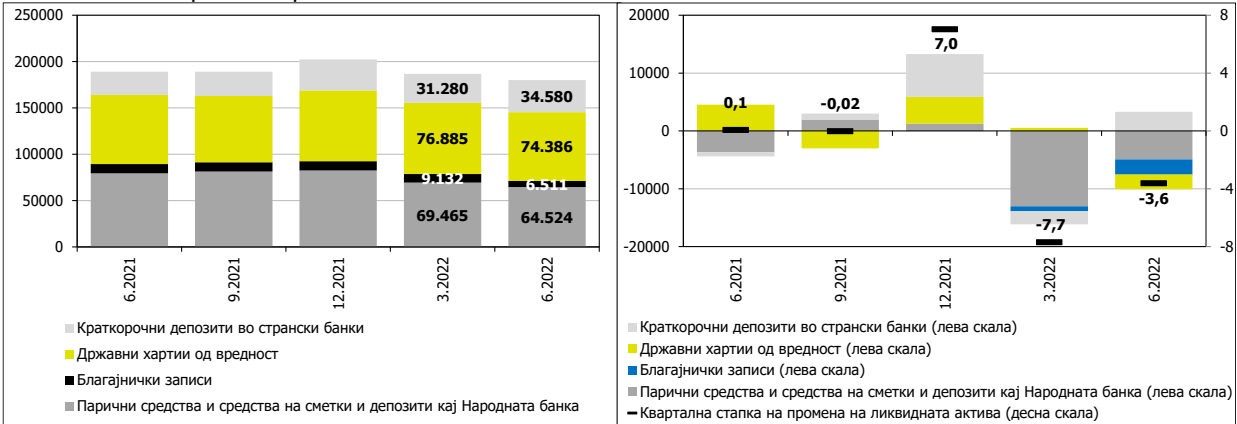
²⁴ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

позиции²⁵ коишто ја сочинуваат ликвидната актива, додека средствата на банките на кореспондентните сметки и краткорочните депозити пласирани во странски банки бележат зголемување (за 3.300 милиони денари или за 10,6%).

Графикон бр. 25 Ликвидни средства, структура (лево) и промена (десно)

во милиони денари и во проценти

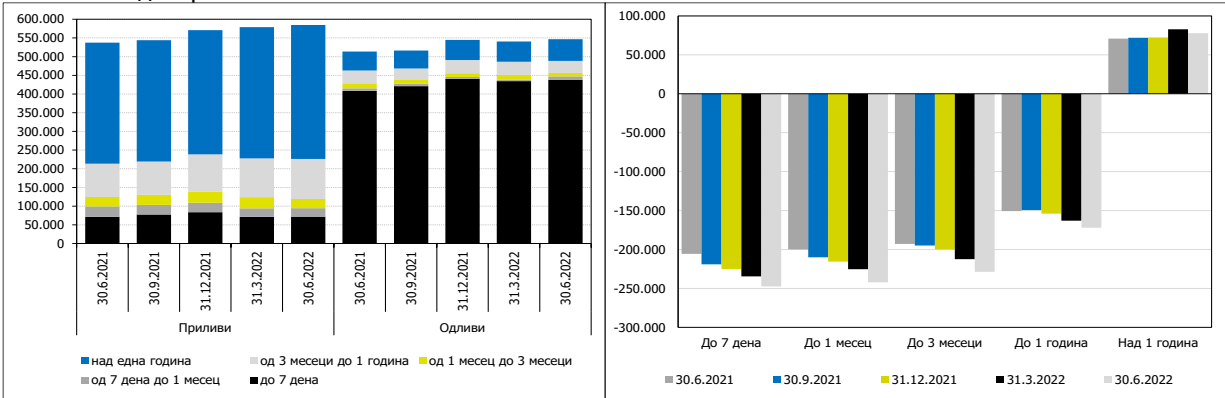

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.3. Рочна структура на договорените приливи и одливи од средствата и обврските на банките

Графикон бр. 26 Рочна структура на приливите и одливите врз основа на билансните средства и обврски (лево) и кумулативен јаз меѓу договорените приливи и одливи, со вклучување на кумулативниот износ на неоптоварените средства (десно)

во милиони денари

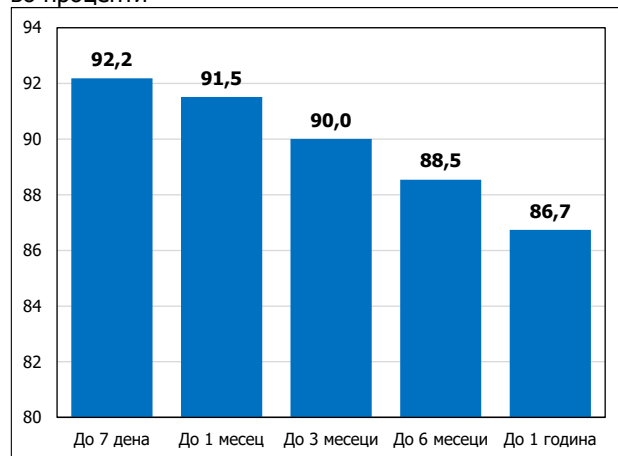
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²⁵ Најголемо намалување се забележува кај пласманите на банките во благајнички записи за 2.621 милион денари, или за 28,7%, потоа кај средствата на банките на денарската сметка кај Народната банка (за 1.233 милиони денари, или за 4,3%), како и кај вложувањата на банките во државни хартии од вредност, и тоа во државни записи (за 1.551 милион денари, или за 8,8%) и во државни обврзници (за 1.236 милиони денари, или за 2,1%). Пласманите на банките во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка се намалија за 670 милиони денари, или за 3,2%, додека расположливите депозити на седум дена кај Народната банка за 296 милиони денари, или за 42,3%. Се намали и интересот на банките за пласирање на своите девизни средства во девизен депозит кај Народната банка (за 1.234 милиони денари или за 80%).

Со состојба на 30.6.2022 година, во рочната структура на приливите и одливите на банките преовладуваат договорените приливи на банките распоредени во временскиот период над една година и договорените одливи на банките распоредени во временскиот период до седум дена. Притоа, најголемата разлика (јаз) помеѓу приливите и одливите на банките се забележува токму во временските периоди до седум дена (негативен јаз) и над една година (позитивен јаз), што произлегува од вклучувањето на обврските по видување и без утврдена рочност во рочниот сегмент до седум дена, односно заради побарувањата врз основа на кредити и аванси вклучени во рочните сегменти над една година (долгорочните кредити на ниво на банкарски систем опфаќаат околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти). Кумулативните јазови во однос на активата на банкарскиот систем изнесуваат 38,4% (кумулативниот јаз до 7 дена) и 26,7% (кумулативниот јаз до 1 година).

Графикон бр. 27 Очекувана стабилност на депозитите, според преостанатиот период до достасување, со состојба на 30.6.2022 година во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

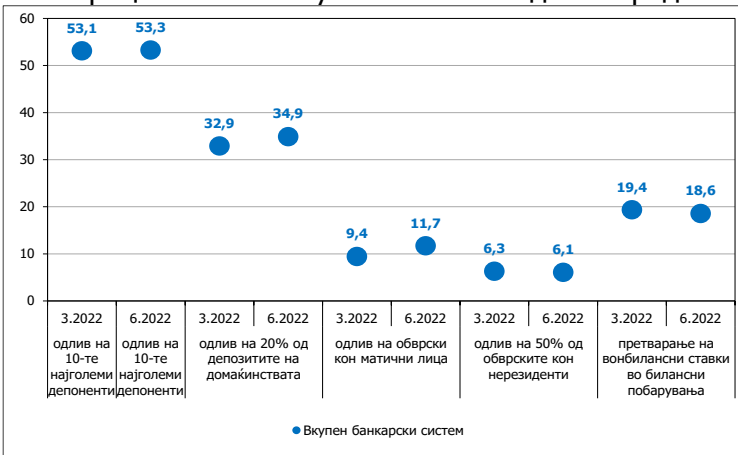
И во вториот квартал од 2022 година, банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Имено, на крајот на вториот квартал од 2022 година, согласно со однесувањето на депонентите, банките очекуваат дека 86,7% од договорените парични одливи во следните 12 месеци врз основа на депозити нема да се остварат од страна на депонентите. Високиот процент на стабилни депозити се задржа и натаму, дури и малку порасна, и покрај високата неизвесност предизвикана од присуството на бројни фактори на ризик (војната меѓу Русија и Украина, нарушените глобални синџири на снабдување, енергетската криза, растот на цените на примарни производи, натамошниот тек на пандемијата и слично).

3.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

На 30.6.2022 година, резултатите од спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат солиден капацитет на банкарскиот систем, односно тој располага со доволно ликвидни средства за да им одговори соодветно на поединечните симулирани парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а целосно искористување (124,5% на 30.6.2022 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којашто опфаќа комбинирани одливи²⁶ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства се проширува и со други финансиски инструменти²⁷ во сопственост на банките, за кои се смета дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства. Во таков случај, при комбинација на претпоставените шокови, за покривање на ликвидносни одливи би биле потребни помалку, односно 108% од ликвидните средства коишто се на располагање, според проширената дефиниција.

Графикон бр. 28 Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

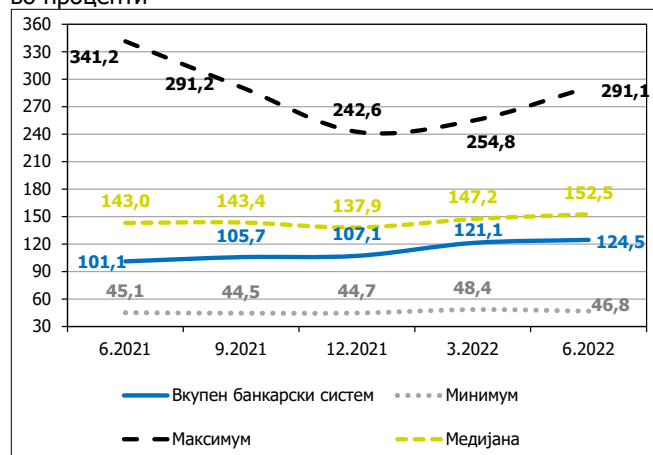
²⁶ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на десетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изменена „Развојната банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

²⁷ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

При примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки овозможува намирување на сите претпоставени, поединечни, екстремни ликвидносни одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при симулацијата на одлив на депозитите на десетте најголеми депоненти²⁸, но значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките. При претпоставеното претворање на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања²⁹, банките би потрошиле нешто помалку од 20% од своите ликвидни средства. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив врз вкупниот резултат од оваа симулација.

Графикон бр. 29 Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²⁸ Во претпоставениот поединечен ликвидносен шок којшто опфаќа целосен одлив на депозитите на десетте најголеми депоненти, согласно со измените во регулативата за управување со ликвидносниот ризик, влезните податоци во симулацијата се однесуваат на депозитите на десетте најголеми депоненти, наместо претходниот опфат на дваесетте најголеми депоненти (пред 30.6.2021 година).

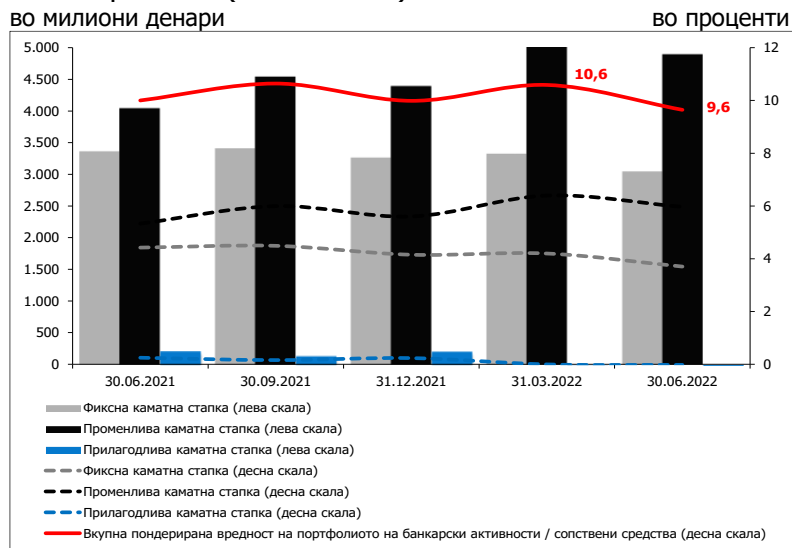
²⁹ Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

4. Ризик од промена на каматните стапки

Во вториот квартал од 2022 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се намали, поради падот на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и на нејзиното учество во сопствените средства. Намалувањето на изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки најмногу се должи на промените кај каматочувствителните позиции на банките со фиксни каматни стапки, и тоа на зголемувањето на обврските врз основа на кредити, при истовремено прераспореување на дел од пласманите во државни хартии од вредност од блоковите со подолга кон блоковите со пократка преостаната рочност. Исто така, и пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности со променлива каматна стапка бележи квартален пад, што произлегува од прераспореувањето во структурата на јазот со овој тип каматна стапка, од блоковите со подолга кон блоковите со пократка рочност, што, пак, е најмногу резултат на движењата кај пласманите во кредити. Вкупниот (непондериран) јаз е позитивен, што на агрегирана основа го изложува банкарскиот систем на ризикот од намалување на каматните стапки, коешто во услови кога завршува периодот на ниски каматни стапки е помалку веројатно. Но, од друга страна, во такви услови банките индиректно се изложени на каматниот ризик, којшто би се претворил во кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти, поради значителното присуство на кредитите со променливи и прилагодливи каматни стапки.

Графикон бр. 30 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според типот на каматната стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)

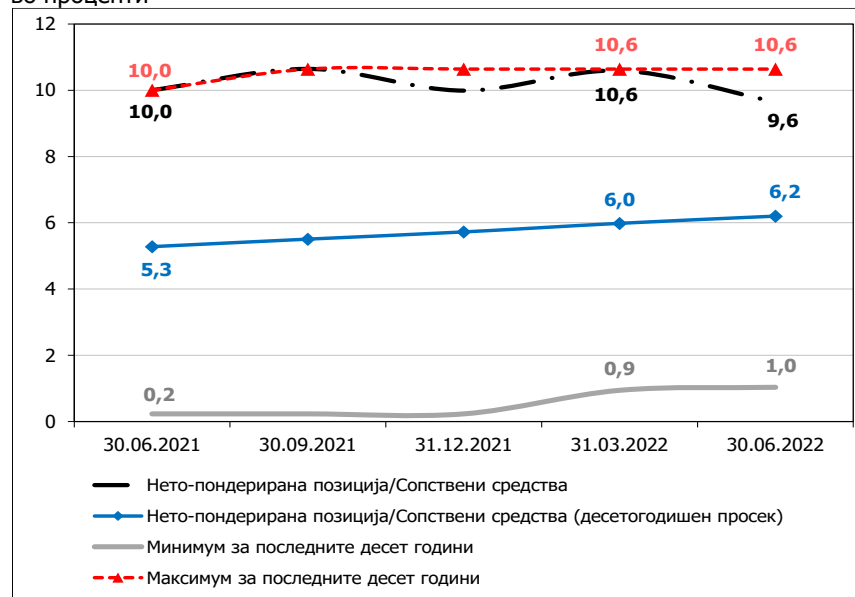
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа квартално намалување од 454 милиони денари, или за 5,4%, што при раст на сопствените средства (за 3,8%), услови намалување на соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства за 1 процентен поен, до нивото од 9,6%. На тој начин, показателот се спушти под максималното ниво остварено за последните 10 години (10,6%), но и натаму е над десетгодишниот просек (6,2%). По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 2,2% до 16,9% и е под нивото од пропишаниот праг од 20,0%³⁰.

Графикон бр. 31 Нето пондерирана позиција/сопствени средства во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според типот на каматната стапка, кварталниот пад на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности произлегува најмногу од намалувањето на пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка (за 280 милиони денари или 8,4%), а исто така и од намалувањето на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка (за 159 милиони денари, или за 3,1%). Падот на пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка се должи на зголемувањето на обврските врз основа на кредити со овој тип каматна стапка, при истовремено прераспоредување на дел од пласманите во државни хартии од вредност од блоковите со подолга (4 – 5 години) кон блоковите со пократка преостаната рочност (3 – 4 години). Намалувањето на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка произлегува од прераспоредувањето во структурата на јазот, од блоковите со

³⁰ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

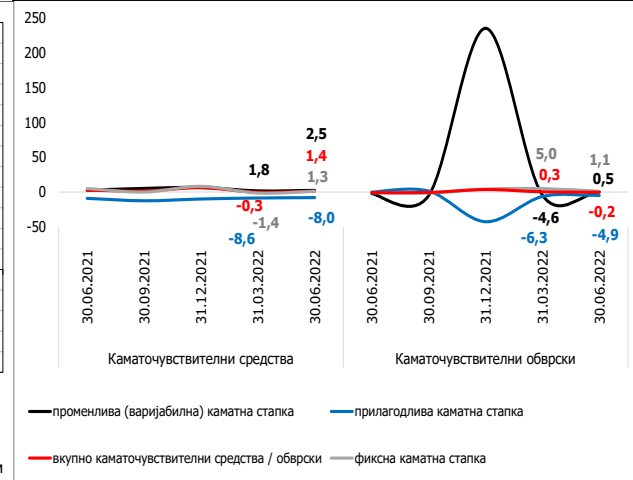
подолга рочност (од 1 – 6 месеци) кон блокот со пократка рочност (до 1 месец), што е најмногу резултат на движењата кај пласманите во кредити. Мал квартален пад (од 15 милиони денари) бележи и пондерираната вредност на портфолиото со прилагодлива каматна стапка.

Графикон бр. 32 Каматочувствителни средства и обврски според типот на каматната стапка, јаз (лево) и квартална промена (десно)

во милиони денари

во проценти

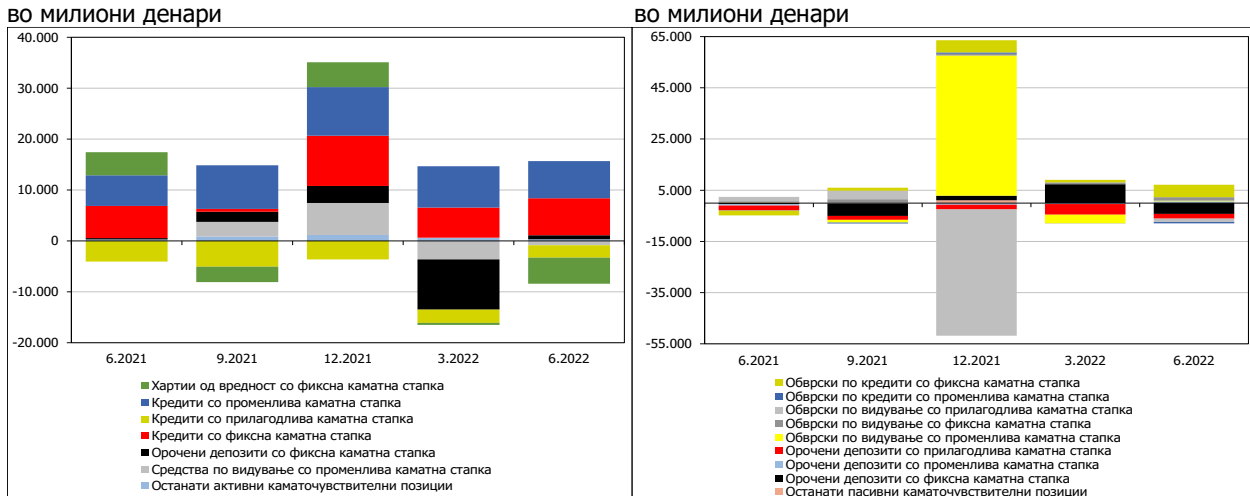

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупниот, непондериран јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи квартален раст за 3,9%, или 8.068 милиони денари. Ова најмногу се должи на проширувањето на **позитивниот јаз меѓу позициите со променлива каматна стапка** (за 3,4%, или за 6.126 милиони денари), и тоа најмногу заради зголемувањето на пласманите во кредити. **Позитивниот јаз меѓу средствата и обврските со фиксна каматна стапка** се зголеми (за 1.130 милиони денари или за 1,9%), исто така заради зголемувањето на пласманите во кредити, но при истовремено намалување на обврските врз основа на депозити со овој тип каматни стапки. **Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка** се стесни за 812 милиони денари, или за 2,3%, што произлегува од поголемиот квартален пад на обврските по видување и орочените депозити во споредба со намалувањето на пласманите во кредити со овој тип каматни стапки.

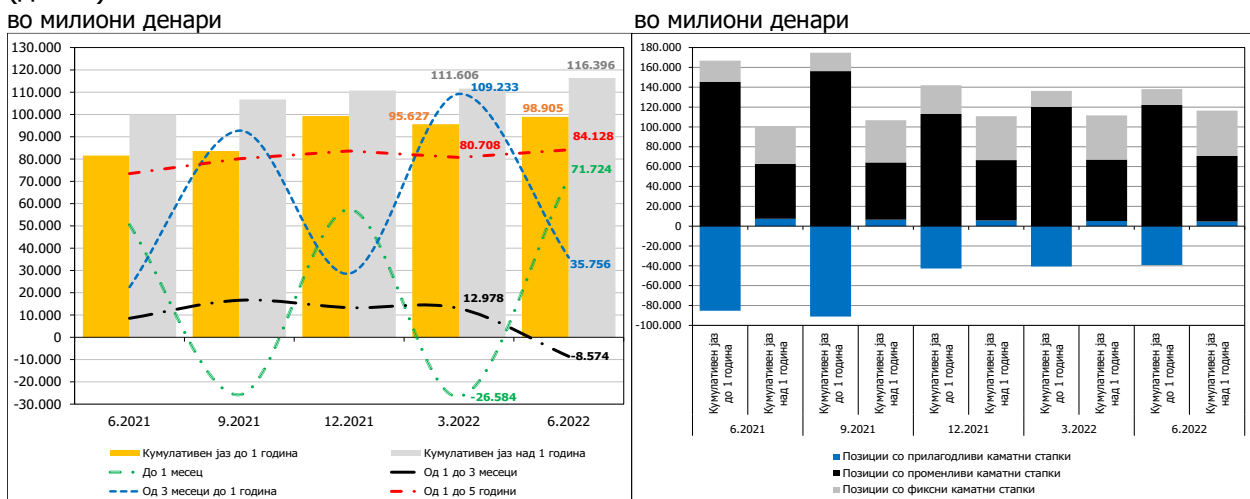
Графикон бр. 33 Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според временскиот период до следната прецена на висината на каматните стапки, проширувањето на вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски повеќе се должи на проширувањето на јазот над една година, за 4.790 милиони денари. Ваквото проширување произлегува најмногу од зголемените пласмани во кредити со фиксна и променлива каматна стапка. Истовремено, и јазот до една година забележа значителен раст (3.279 милиони денари), што, пак, е најмногу условено од намалувањето на обврските врз основа на орочени депозити со фиксна каматна стапка и прилагодлива каматна стапка.

Графикон бр. 34 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната прецена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно)

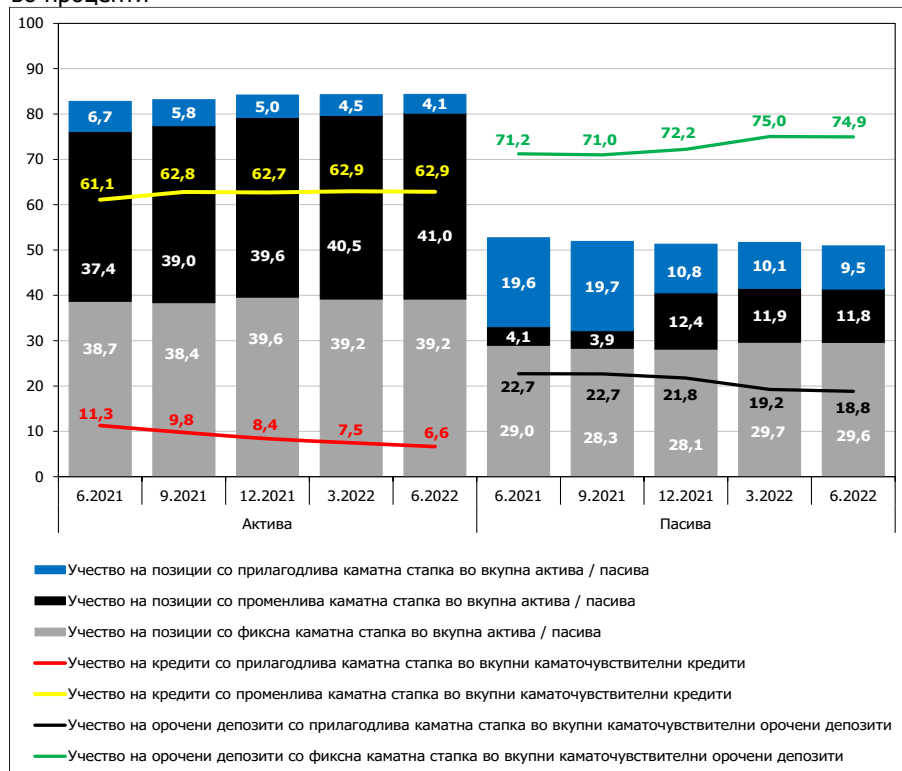

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки и натаму е значителна. На 30.6.2022 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 69,5% (намалување за 0,9 процентни поени во споредба со 31.3.2022 година), при што 62,9% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 6,6% се со прилагодлива каматна стапка. Ова ги изложува банките на индиректен кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти на ризикот од зголемување на каматните стапки.

Графикон бр. 35 Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

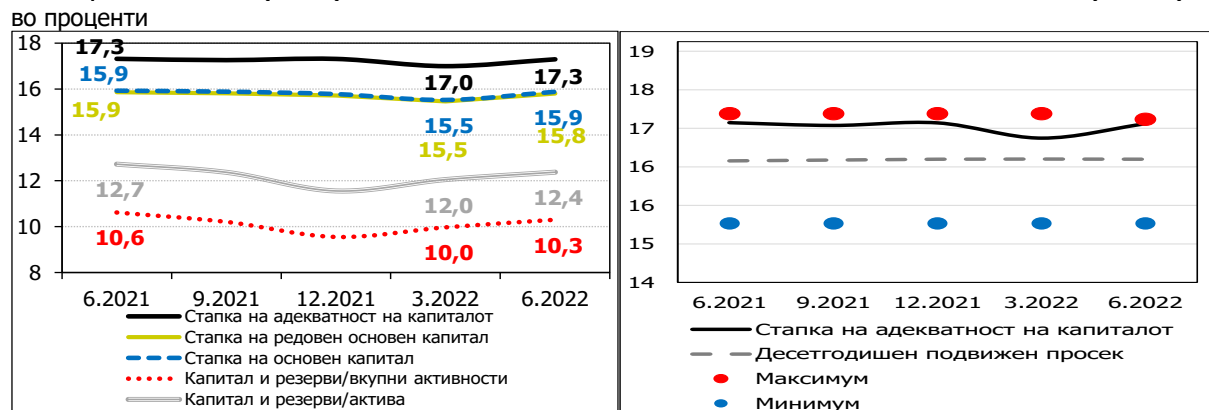

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување во вториот квартал од 2022 година. Стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,3 процентни поени до нивото од 17,3%. Овој раст е резултат на побрзиот квартален раст на сопствените средства, во споредба со зголемувањето на активата пондерирана според ризиците. Растот на сопствените средства, вообичаено за вториот квартал од секоја година, најмногу се должи на задржаните добивки, додека зголемувањето на активата пондерирана според ризиците најмногу произлегуваше од кредитната активност на банките. Околу половината од кварталниот раст на сопствените средства се искористи за исполнување на супервизорските и регулаторни барања во врска со солвентноста на банките, а преостанатиот дел остана слободен, над минималните барања. Речиси 54% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на капиталните додатоци утврдени согласно со супервизорската оценка, но и на заштитните слоеви на капиталот или се слободни, над потребните минимални регулаторни и супервизорски барања, што е особено значајно во услови на кризни епизоди, кога може да се искористат како алатка за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови покажува задоволителна отпорност, што е особено значајно имајќи ги предвид новите предизвици за банките и нивните клиенти наметнати од воениот конфликт меѓу Русија и Украина, коишто се надоврзаа на проблемите произлезени од постпандемичното отворање на економиите и енергетската криза. Во такви услови, солвентноста на банкарскиот систем којашто е на задоволителното ниво претставува значаен ублажувач на негативните ефекти од евентуално позначително остварување на ризиците од каква било природа.

5.1. Солвентност и капитализираност на банкарскиот систем

Графикон бр. 36 Показатели за солвентноста и капитализираноста на македонскиот банкарски систем (лево) и движење на стапката на адекватност на капиталот (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

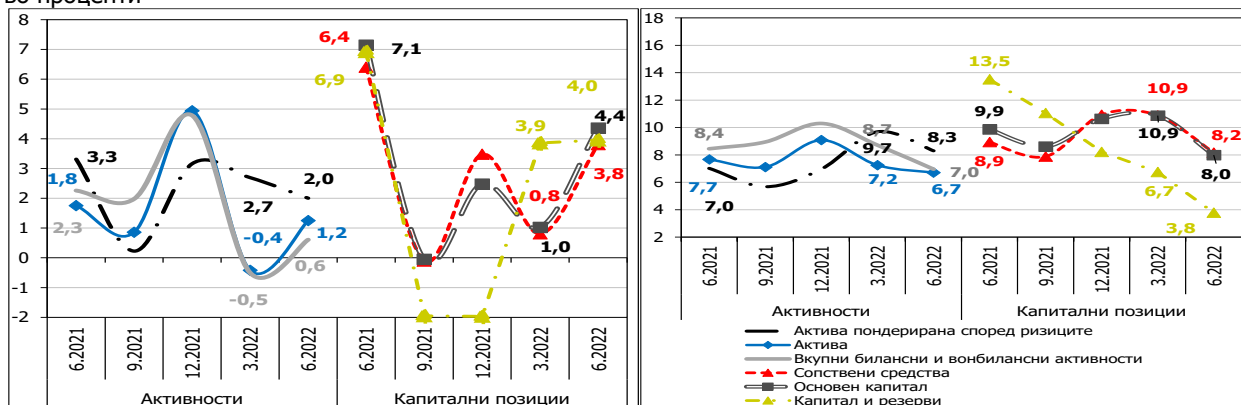
Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување во вториот квартал од 2022 година. На квартална основа, стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,3 процентни поени, до нивото од 17,3%, што е над пресметаниот десетгодишен просек од оваа стапка (16,6%) и многу малку отстапува од максимумот на оваа стапка, забележан во изминатите десет години (17,4%). Стапките на редовен основен и на основен капитал изнесуваат 15,8% и 15,9%, соодветно (квартално зголемување од 0,3 и 0,4 процентни поени, соодветно), додека учествата на капиталот и резервите во вкупната актива и вкупните билансни и вонбилансни активности на банките се зголемија за 0,4 и 0,3 процентни поени и достигнаа 12,4% и 10,3%, соодветно³¹. Зголемувањето на показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем произлегува од побрзиот раст на капиталните позиции, во споредба со активностите на банките. Имено, кварталниот раст на капиталот и резервите забрза достигнувајќи го нивото од 4%, додека сопствените средства остварија раст од 3,8% што најмногу се должи на задржаните добивки од минатата година во двете категории на капиталните позиции. Истовремено, зголемувањето на активностите беше поумерено (вкупната актива, вкупните билансни и вонбилансни активности и активата пондерирана според ризиците се зголемија за 1,2%, 0,6% и 2%, соодветно).

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Банкарскиот систем располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни сценарија. На крајот на вториот квартал од 2022 година, најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) преовладува во вкупните сопствени средства со учество од 91,4%, а на додатниот основен капитал и дополнителниот капитал опаѓаат 0,4% и 8,2% од сопствените средства на банкарскиот систем.

Графикон бр. 37 Квартални (лево) и годишни (десно) стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста

во проценти

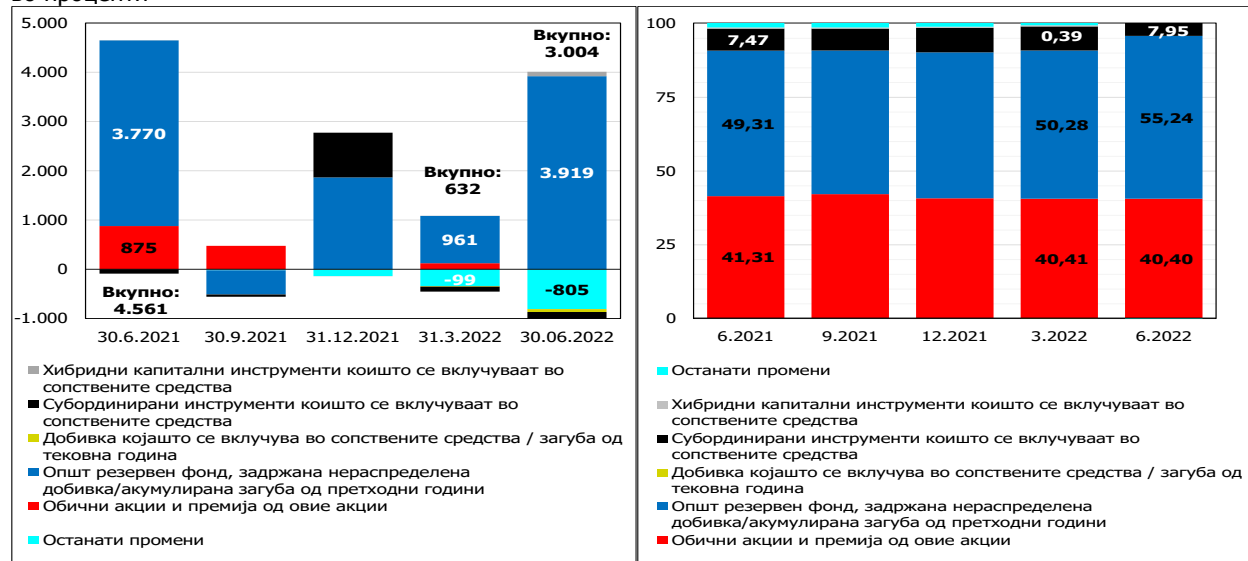
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³¹ Согласно со Одлуката за методологијата за управување со ризикот на задолженост, на полугодисна основа банките се должни да пресметуваат и стапка на задолженост, како сооднос меѓу основниот капитал и изложеноста на банката. За првото полугодие од 2022 година, оваа стапка изнесуваше 10,7%, исто како и во втората половина од 2021 година. Во споредба со првата половина од 2021 година, стапката на задолженост бележи минимално подобрување од 0,1 процентен поен.

Во вториот квартал од 2022 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа раст од 3.004 милиони денари, или за 3,8%, што е повеќе за 3 процентни поени во однос на претходниот квартал (0,8%), но помалку во однос на растот (6,4%) остварен во истиот квартал од минатата година. Најголем придонес за растот на сопствените средства во второто тримесечје од 2022 година имаше реинвестирањето на добивките на банките остварени во претходната година, што е вообичаено за овој период од годината. Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 38 Структура на годишните промени на сопствените средства (лево) и структура на сопствените средства (десно) во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според намената на сопствените средства, сите компоненти на сопствените средства бележат раст, со исклучок на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик кој забележа благ пад³². Износот на капиталот потребен за покривање на ризиците се зголеми за 744 милиони денари, или за 2%, но неговиот удел во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем умерено се намали (од 47,1% на 31.3.2022 година на 46,3% на 30.6.2022 година). Кварталниот раст на капиталот потребен за покривање на ризиците произлегува од зголемувањето на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик (за 825 милиони денари), и тоа најмногу од активностите на банките со населението (побарувањата врз основа на портфолиото на мали кредити) и претпријатијата (побарувањата од други трговски друштва и побарувањата покриени со деловни објекти), што во услови на пад на ликвидната актива (активностите со пондер на ризичност од 0%) предизвика зголемување на просечното ниво

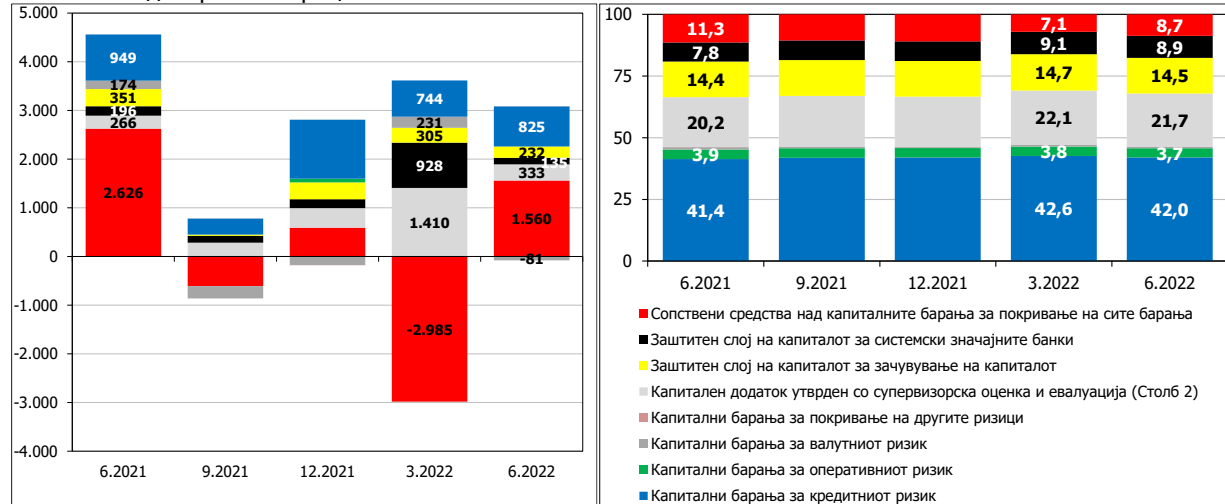
³² Падот на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик е резултат на намалената агрегатна девизна позиција. Подетално образложение се наоѓа во делот за валутниот ризик од Извештајот.

на ризичност на банкарските активности³³, за 1 процентен поен, на нивото од 55,7%. Заштитните слоеви на капиталот³⁴ (за зачувување на капиталот и за системски значајните банки) се зголемија за 367 милиони денари, или за 2,0%, на квартално ниво и на крајот на вториот квартал од 2022 година учествуваат со 23,3% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем (23,8% на 31.3.2022 година). Износот на капиталниот додаток утврден со супервизорската оценка забележа квартално зголемување од 333 милиона денари, или за 1,9% и учествува со 21,7% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Околу половината од кварталниот раст на сопствените средства се искористи и за зголемување на слободните сопствени средства, над минимално потребните регулаторни и супервизорски барања, коишто забележаа квартален раст од 1.560 милиони денари, или за 27,9% и достигнаа учество од 8,7% од вкупните сопствени средства.

Графикон бр. 39 Структура на кварталните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

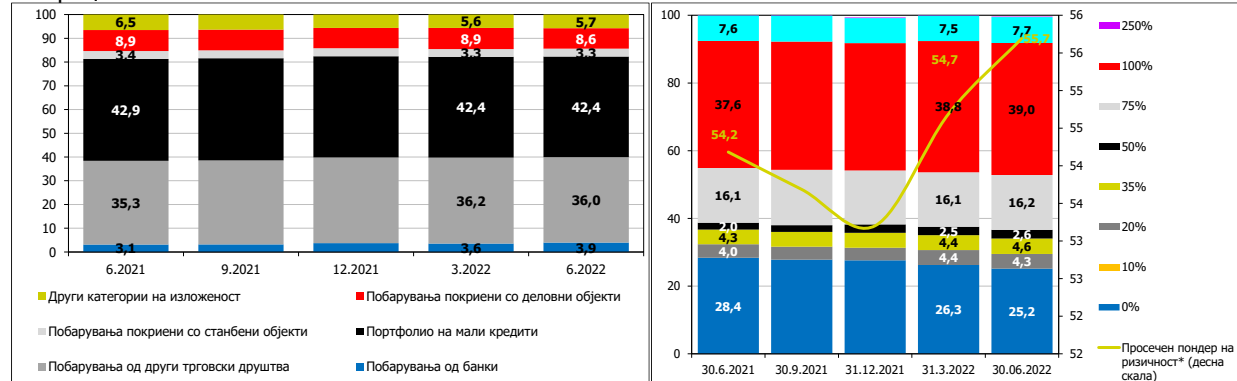
³³ Мерено преку соодносот меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност.

³⁴ Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, во вториот квартал од 2022 година, сите банки имаа обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот, додека шест банки се идентификувани како системски значајни банки и имаат обврска да исполнуваат и соодветна стапка на заштитен слој на капиталот за системски значајни банки. Исто така, врз основа на редовната квартална оценка на системските ризици, што ги вклучува податоците за првиот квартал на 2022 година, како и најновите показатели, Советот на Народната банка оцени дека има потреба од воведување стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот на банките за изложеностите во Република Северна Македонија, во висина од 0,5%. Оваа мерка ќе почне да се применува од 1 август 2023 година, што значи обезбедување доволно простор за приспособување на банките и за постепено формирање на заштитниот капитален слој без негативни ефекти врз солидната кредитна поддршка за економијата.

Графикон бр. 40 Структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категориите на изложеност (лево) и на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризициност (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Просечниот пондер на ризициност е пресметан како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем.

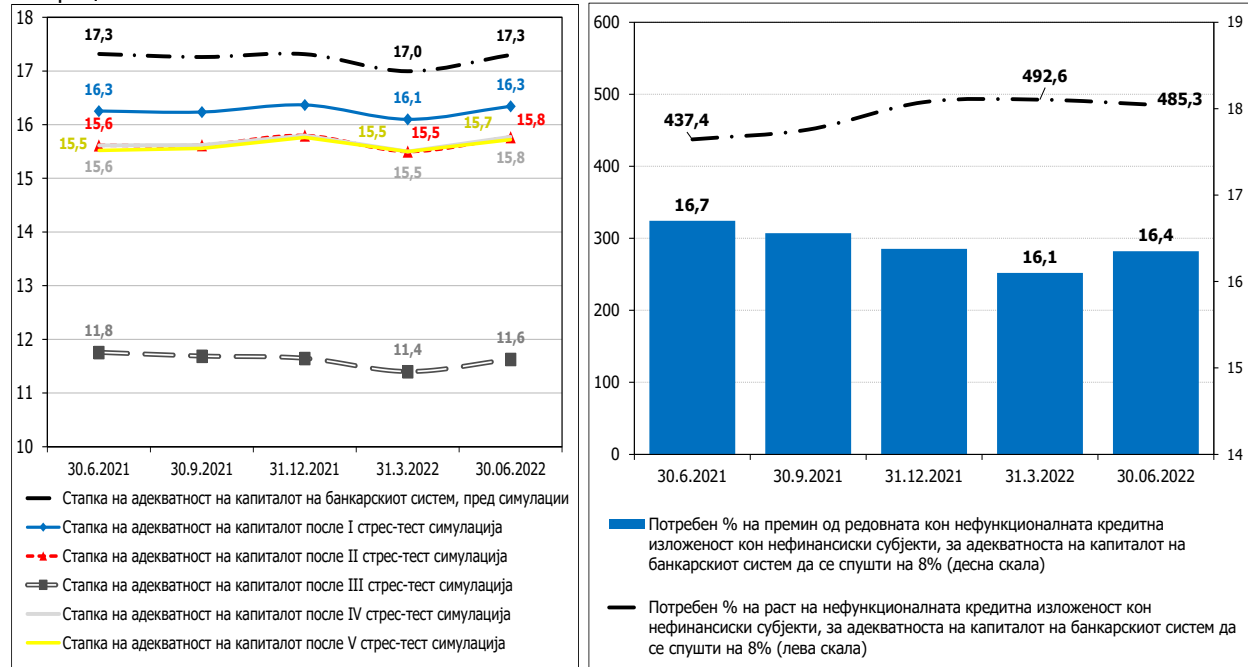
Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Банкарскиот систем покажува задоволително ниво на отпорност на спроведените редовни симулирани шокови, коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик (изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки). Резултатите од спроведеното редовно стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки на симулирани шокови се подобри во споредба со 31.3.2022 година, најмногу заради повисокото почетно ниво на стапката на адекватност на капиталот. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

Графикон бр. 41 Резултати од стрес-тест симулациите³⁵ (лево) и потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од стрес-тестирањето покажуваат дека е потребен раст од 485,3% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 16,4% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до 8%. Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок, имајќи предвид дека во вториот квартал од 2022 година, само 0,5% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус. Истовремено, состојбата на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти забележа зголемување од 7,9%.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

³⁵ Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 50%;

II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%;

III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти;

IV: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

Во вториот квартал од 2022 година, вкупниот финансиски потенцијал на банкарскиот систем забележа зголемување, и покрај зголемената неизвесност од воениот конфликт меѓу Русија и Украина, предизвиците поврзани со енергетската криза и сè повисоката инфлација, како и со пандемијата којашто сè уште трае. Притоа, растот на билансот состојба на банкарскиот систем произлегува од растот на речиси сите извори на средства, но најголем придонес имаа депозитите по видување на домаќинствата, обврските врз основа на кредити и депозити од финансиски институции (пред сè од матичните субјекти), но и остварената добивка на банките за првите шест месеци од годината. За овој квартал е карактеристично што најголем придонес во кварталниот раст на депозитната база од аспект на валутата имаа денарските депозити. Исто така, во април и јуни 2022 година, Народната банка донесе мерка за поголемо раздвојување на висината на стапките на задолжителна резерва од валутен аспект, којашто позитивно би се одразила врз валутната структура на депозитите во банкарскиот систем, преку натамошно поттикнување на штедењето во домашна валута.

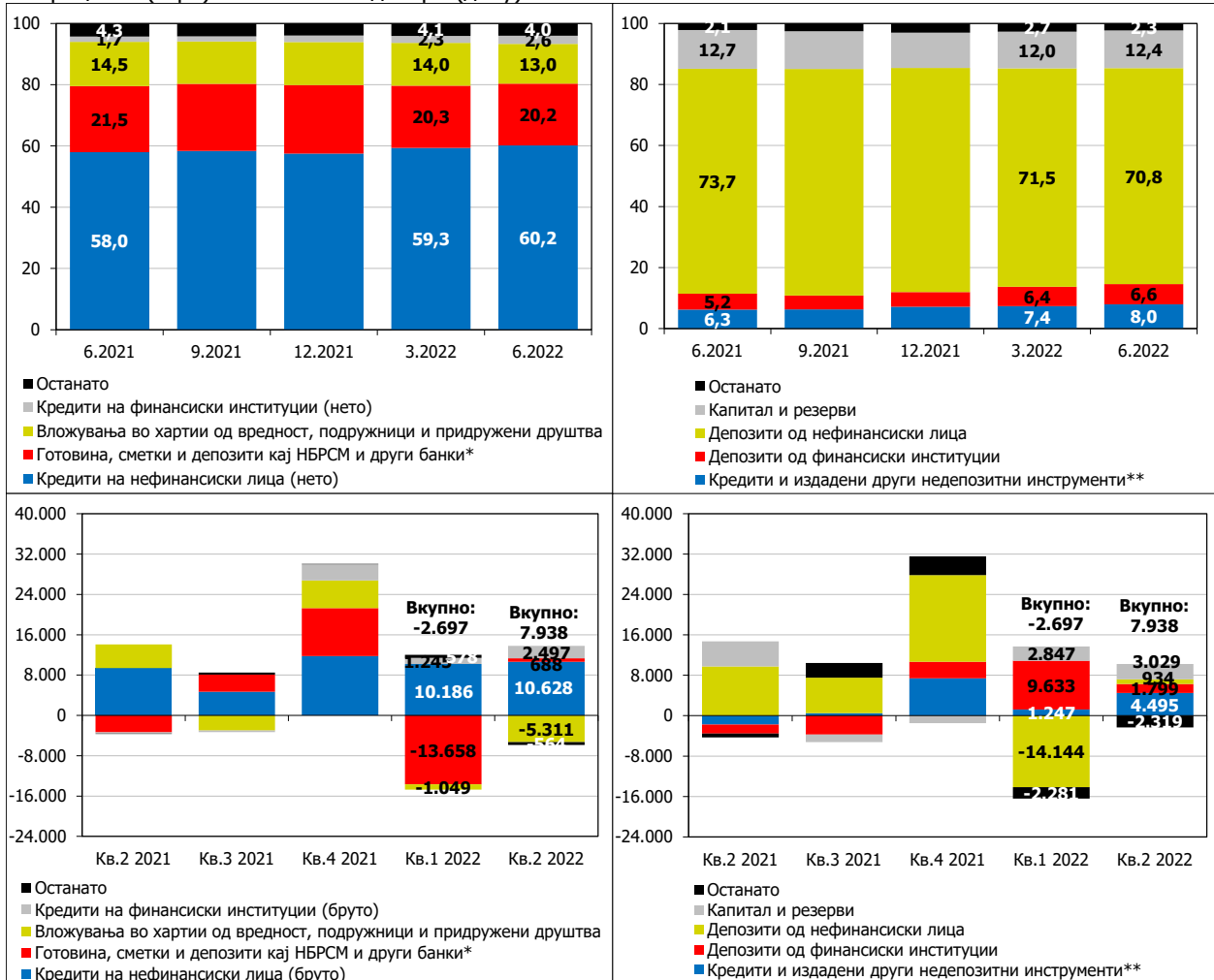
Во второто тримесечје од 2022 година, банките обезбедија солиден кредитен раст, со слична динамика како и во претходниот квартал, при започната нормализација на монетарната политика. Притоа, кварталниот раст на кредитите беше подеднакво насочен кон корпоративниот сектор и кон секторот домаќинства. Од валутен аспект, поголем е придонесот на кредитите со валутна компонента, при позитивен придонес и од денарските кредити.

Ризиците за целокупниот макроекономски контекст и натаму се изразени и се поврзани претежно со надворешното окружување, а главниот ризик и понатаму е неизвесноста поврзана со текот и времетраењето на воениот конфликт помеѓу Русија и Украина и неговото влијание врз цените и економската активност во глобални и домашни рамки, што ќе има соодветно влијание и врз активностите на банкарскиот систем во идниот период.

Во вториот квартал од 2022 година, билансот на состојба на банкарскиот систем забележа раст (за 7.938 милиони денари, или 1,2%), наспроти падот во претходниот квартал (-2.697 милиони денари, или -0,4%). Во рамките на активата, најголем раст се воочува кај кредитите одобрени на нефинансиските лица и кредитите на домашните банки, при помал раст и на краткорочните пласмани во депозити кај странски банки. Притоа, речиси сите позиции од пасивата бележат раст, но најголем придонес во растот на изворите на средства имаа депозитите по видување на домаќинствата, обврските врз основа на кредити (долгорочни кредити во странска валута кон резидентни и нерезидентни финансиски друштва и склучените репо-трансакции со централната банка), добивката од тековната година и депозитите од финансиските институции (од матичните субјекти на банките).

Графикон бр. 42 Структура на активата (горе лево) и на пасивата (горе десно) и структура на кварталните промени на активата (долу лево) и на пасивата (долу десно) на банкарскиот систем во проценти (горе) и во милиони денари (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

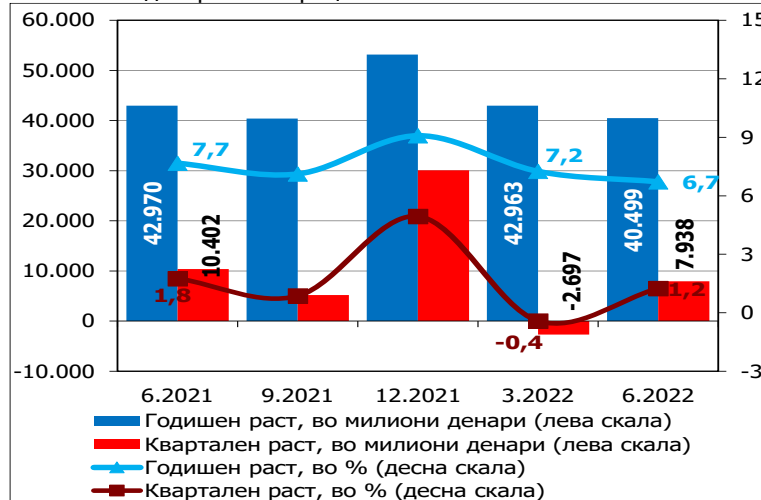
Забелешка: * Во готовината, сметките и депозитите кај НБРСМ и други банки се вклучени и средствата во резервниот гарантен фонд на КИБС, како и задолжителната резерва во девизи;

** Издадените други недепозитни инструменти опфаќаат издадени субординирани и хибридни капитални инструменти.

Графикон бр. 43 Актива на банкарскиот систем

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти³⁶

Во второто тримесечје од 2022 година, кредитната активност на банките и натаму расте со слична динамика како и претходниот квартал, во услови на започната нормализација на монетарната политика³⁷, така што кредитите на нефинансискиот сектор се зголемија за 10.628 милиони денари, или за 2,7%. За зголеменото кредитирање подеднаков придонес имаат секторот претпријатија и секторот домаќинства. На годишна основа, кредитниот раст на крајот на јуни достигна 10,2%, што е над проектираниот годишен раст според априлската проекција (8,7%). Кредитната активност е зголемена кај поголемиот дел од банките, но придонесот на групата големи банки е најзначаен (околу 93% од вкупниот квартален раст на кредитите на нефинансиските субјекти).

Кварталниот обем на новите кредити одобрени на нефинансискиот сектор бележи солиден раст од 24,4%³⁸. Притоа, поизразено зголемување е видливо кај новоодобрените кредити на домаќинствата (од 17,2%), при истовремен поумерен раст на новоодобрените кредити на претпријатијата (од 4,3%).

³⁶ Кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредити на домаќинствата).

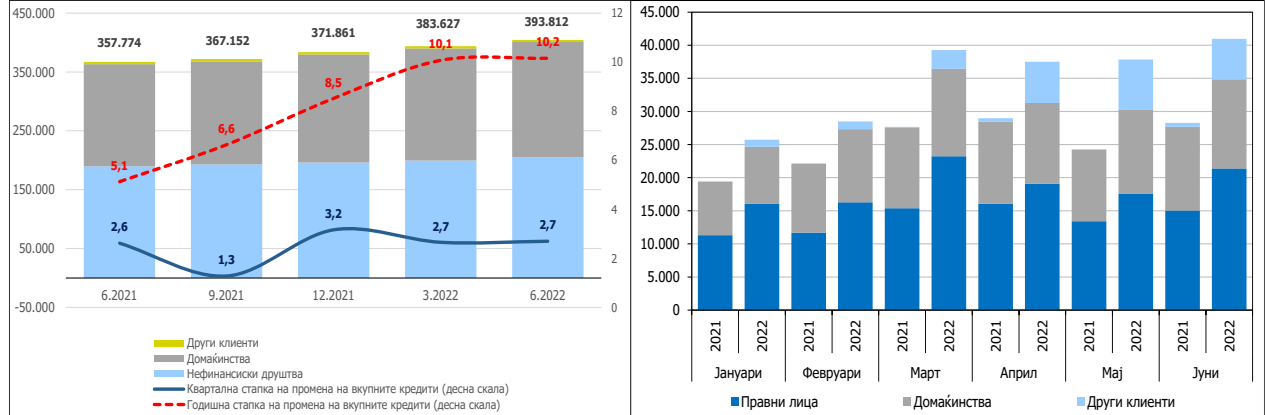
³⁷ Во текот на вториот квартал на 2022 година, основната каматна стапка на Народната банка беше зголемена во три последователни наврати, за вкупно 0,75 п.п., достигнувајќи ниво од 2% во јуни.

³⁸ Во однос на истиот период од претходната година, износот на новоодобрените кредити бележи раст од 42,6%, при раст од 30,3% и 7,5% во сегментот на претпријатијата и домаќинствата, соодветно.

Графикон бр. 44 Износ на кредитите на нефинансиските субјекти (лево) и новоодобрените кредити, по одделни сектори (десно)

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитната поддршка на претпријатијата забави во вториот квартал од 2022 година, при раст на кредитите на овој сектор од 5.309 милиони денари, или за 2,8% (растот во првиот квартал од 2022 година изнесуваше 6.877 милиони денари, или 3,7%). Спротивно на тоа, годишната стапка на раст на корпоративните кредити (без ефектот од нето-отписите) забрза и изнесува 11,8% (11,1% на 31.03.2022 година), што претставува нова максимална вредност на годишен раст на корпоративните кредити остварена во последните десет години.

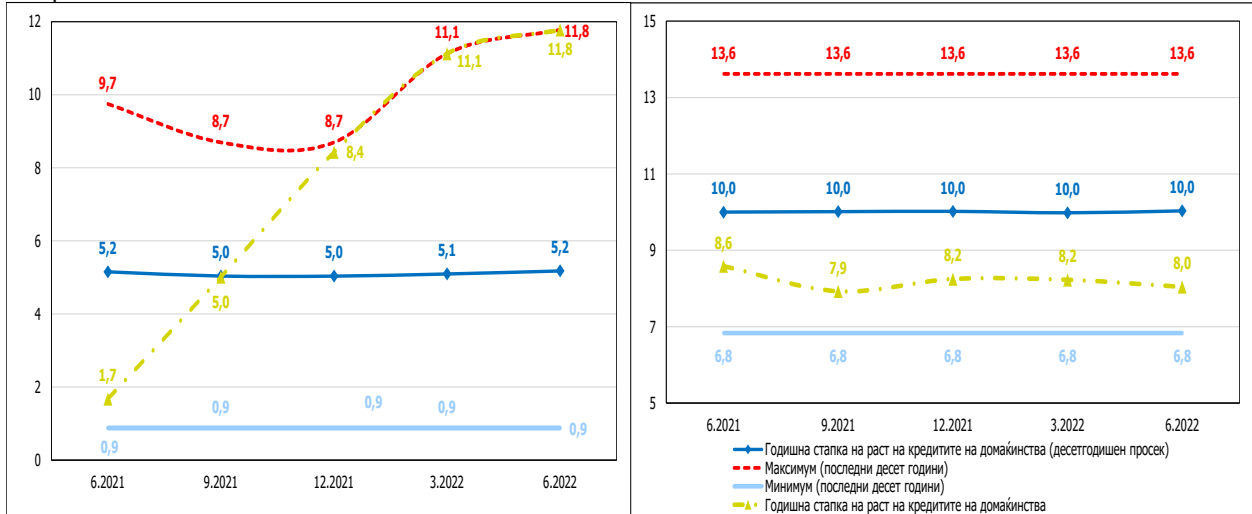
Забавувањето на кварталниот раст на корпоративните кредити е во согласност со посилното нето-заострување на условите³⁹ за одобрување на овие кредити⁴⁰. Истовремено, во вториот квартал од 2022 година, банките укажуваат на изразено нето-зголемување на вкупната побарувачка на корпоративните кредити, наспроти очекувањата за минимално нето-зголемување од претходниот квартал. За третиот квартал од 2022 година, банките очекуваат натамошно нето-заострување на кредитните услови за одобрување корпоративни кредити и мало нето-зголемување на кредитната побарувачка од страна на претпријатијата.

³⁹ Од аспект на поединечните услови за кредитирањето на претпријатијата, банките укажуваат на натамошно нето-заострување кај каматните стапки на кредитите и кај барањата за обезбедување.

⁴⁰ Извор: Анкета за кредитната активност на банките во вториот квартал од 2022 година. https://www.nbrm.mk/content/MPI%20publikacii/Istrazuvanje_Anketa_kreditna_aktivnost_juli_2022.pdf

Графикон бр. 45 Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (лево) и кредитите на домаќинствата (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.6.2022 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

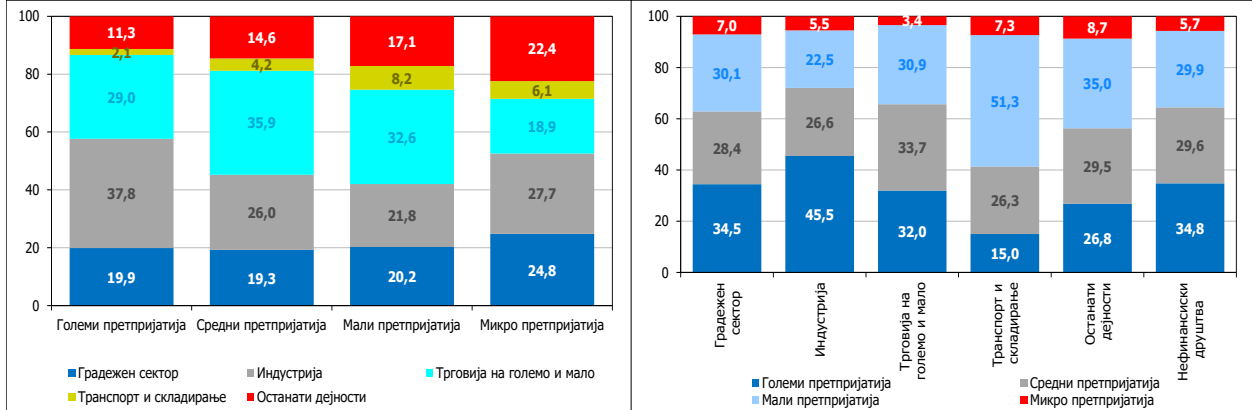
Од аспект на структурата на кредитите на нефинансиските друштва, според економската активност на клиентите, преовладуваат кредитите одобрени на клиенти од индустријата (во чии рамки се најзастапени, со слично учество прехранбената индустрија, снабдувањето со електрична енергија, гас, пареа и климатизација и производството на метали, машини, алати и опрема) и трговската дејност. Анализирани според големината на нефинансиските друштва⁴¹, на 30.6.2022 година, корпоративните кредити се речиси еднакво распределени меѓу големите, средните и малите претпријатија.

Наспроти забавувањето на растот на кредитната поддршка на претпријатијата, **кварталната стапка на раст на кредитите на домаќинствата забрза во вториот квартал од 2022 година** и изнесува 2,7%, при раст на овие кредити за 5.407 милиони денари (растот во првиот квартал од 2022 година изнесува 1,7% или 3.326 милиони денари). Наспроти тоа, годишната стапка на раст на кредитите на домаќинствата (без ефектот од нето-отписите) минимално забави и изнесува 8% (8,2% на 30.6.2022 година), што е над минималната вредност на годишниот раст на кредитите на домаќинствата остварена во последните 10 години (6,8%), но сè уште е под нивото на нејзиниот 10-годишен подвижен просек (10,0%).

⁴¹ Критериумите за класификација на субјектите според големината (на големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговски друштва.

Графикон бр. 46 Структура на кредитите на нефинансиските друштва, по одделни дејности и според големината на друштвото во проценти

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забрзувањето на кредитниот раст на домаќинствата е во согласност со зголемената побарувачка на кредити, во услови на натамошно олеснување на кредитните услови. Имено, во вториот квартал од 2022 година, банките укажуваат на натамошно, иако послабо, нето-олеснување на кредитните услови кај кредитите на домаќинствата⁴², и тоа најмногу кај станбените кредити. Исто така, банките укажуваат на нето-зголемување на побарувачката на вкупните кредити на секторот „домаќинства“, но тоа е поумерено во споредба со претходниот квартал. Во следниот квартал, банките очекуваат изразено нето-заострување на кредитните услови кај кредитите на домаќинствата, при нето-намалување на побарувачката на кредити.

Кредитите на домаќинствата зафаќаат малку повеќе од половината од вкупните кредити⁴³ (50,7% на крајот од вториот квартал од 2022 година). Според кредитните производи, 63,2% од кредитите на физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачките кредити, дозволени пречекорувања на трансакциски сметки и кредитни картички).

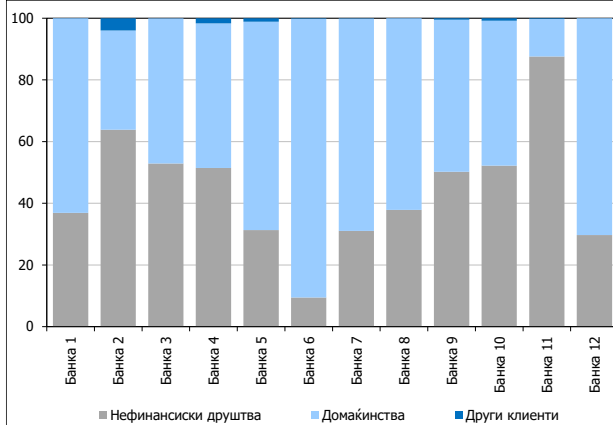
⁴² Од аспект на поединечните кредитни услови, се забележува поумерено нето-олеснување кај каматната стапка, провизиите и покриеноста на кредитот со обезбедување на станбените кредити, наспроти нето-заострувањето кај каматната стапка на потрошувачките кредити. Кредитниот услов „обврски за обезбедување и достасување на заемите“ бележи мало нето-олеснување кај двата вида кредити на домаќинствата.

⁴³ Корпоративните кредити зафаќаат 48,4% од вкупните кредити.

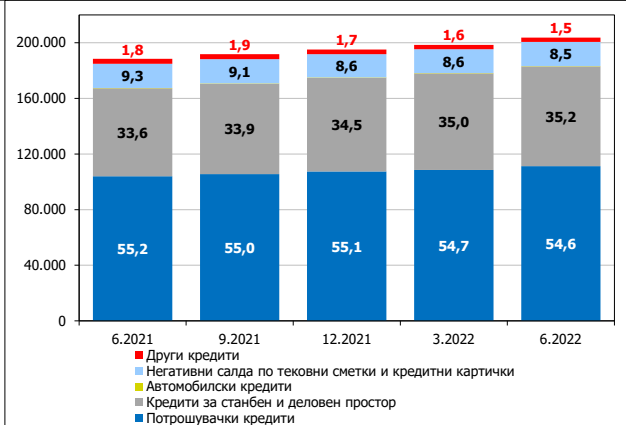

Графикон бр. 47 Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти, по поединечна банка (лево) и структура на кредитите на физичките лица, по производи (десно)

во проценти

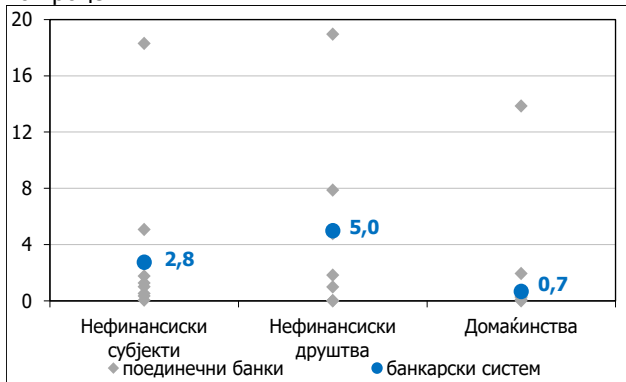
во милиони денари и во проценти во ознаки

Извор: Кредитниот регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48 Учество на „зелените“ кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и по одделни сектори, по поединечна банка

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

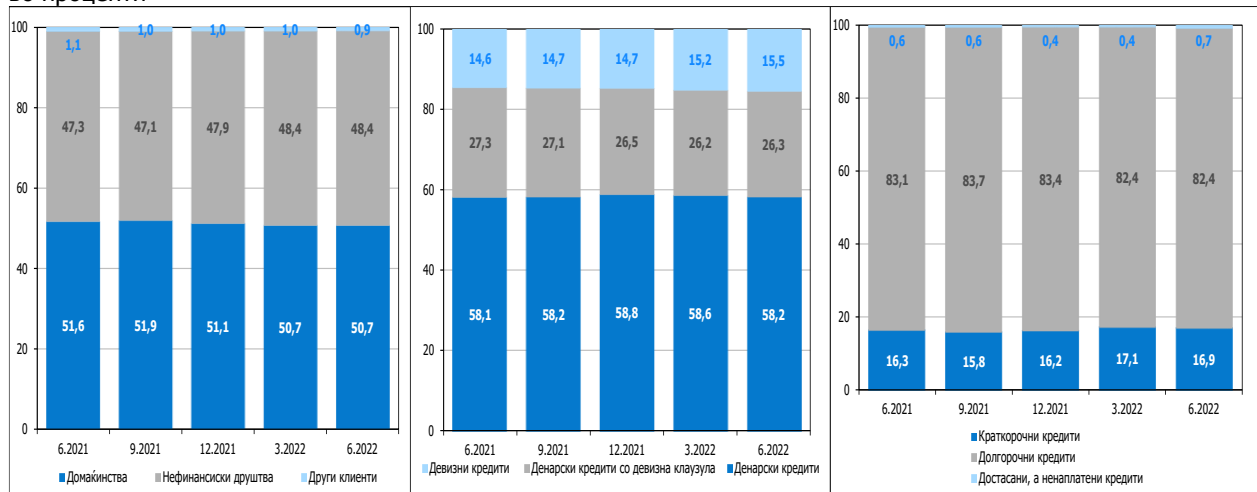
Иако свесноста кај домашните кредитори за финансирање „зелени“ проекти сè повеќе се подигнува (што се гледа преку зголемената поддршка на инвестициите во обновлива енергија, енергетска ефикасност, одржливо земјоделство и технолошки иновации), учеството на овие кредити во кредитното портфолио на ниво на банкарскиот систем е сè уште скромно. Така, на 30.6.2022 година, само 2,8% во вкупните кредити на нефинансиските субјекти се „зелени“ кредити, при поголема застапеност кај секторот претпријатија (5,0%) и учество од само 0,7% кај домаќинствата⁴⁴.

⁴⁴ Од дванаесетте анализирани банки, четири банки немаат одобрено зелени кредити на 30.6.2022 година. Кај банките коишто имаат одобрено вакви кредити, учеството на зелените кредити во вкупните кредити се движи во интервал од 0,1% до 19%.

Од валутен аспект, во вториот квартал од 2022 година, кредитите со валутна компонента⁴⁵ имаа најголем придонес (56%) во растот на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, додека придонесот на денарските кредити⁴⁶ беше помал (44%). Следствено на тоа, во валутната структура на вкупните кредити, учеството на денарските кредити се стесни за 0,4 процентни поени, за сметка на зголемувањето на учествата на девизните и денарските кредити со девизна клаузула за 0,3 и 0,1 процентен поен, соодветно. Сепак, и натаму денарските кредити преовладуваат (58,2%) во структурата на вкупните кредити на крајот од вториот квартал од 2022 година.

Графикон бр. 49 Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во однос на рочната структура⁴⁷, околу три четвртини од кварталниот раст на вкупните кредити произлегува од забрзаниот раст на долгорочните кредити (за 7.801 милион денари, или за 2,5%). Растот на долгорочните кредити во поголем дел произлегува од кредитите на домаќинствата, додека кварталниот раст на краткорочните кредити најмногу произлегува од кредитите на корпоративниот сектор. Достасаните кредити бележат значителен раст (за 70,5%, или 1.178 милиони денари), но овие кредити зафаќаат минимални 0,7% од вкупните редовни кредити.

Од секторски аспект, застапеноста на зелените кредити во вкупните кредити по одделни банки е помеѓу 0,02% и 19% кај претпријатијата, односно меѓу 0,1% и 13,9% кај домаќинствата.

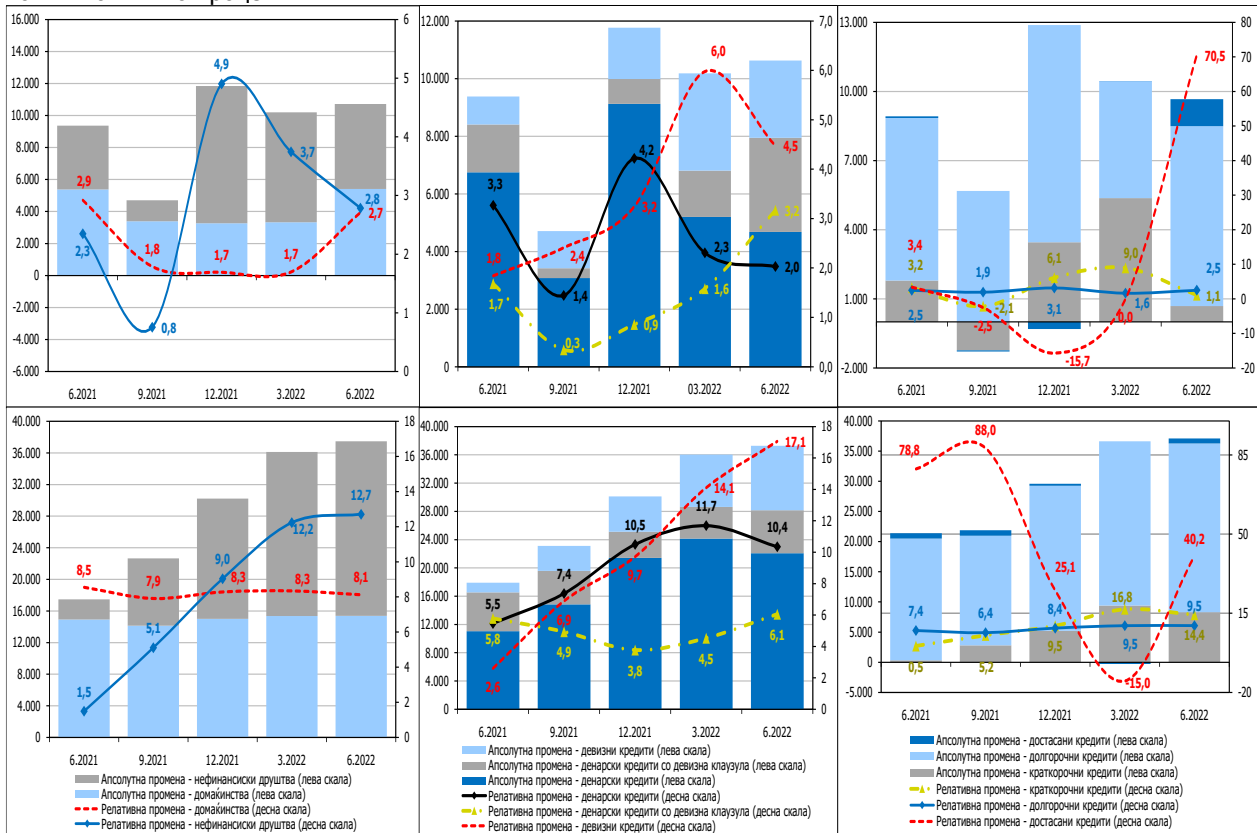
⁴⁵ Девизните кредити на квартална основа се зголемија за 2.682 милиона денари, или за 4,5%, што во најголем дел произлегува од кредитите на нефинансиските друштва (раст од 2.119 милиони денари, или за 4,6%). Притоа, денарските кредити со девизна клаузула се зголемија за 3.268 милиони денари, или за 3,2%, со сличен придонес на кредитите на двата сектора.

⁴⁶ Денарските кредити на квартална основа се зголемија за 4.677 милиони денари, или за 2%, во најголем дел како резултат на кредитите на домаќинствата (раст од 2.755 милиони денари, или за 2,5%) и во помал дел од зголемувањето на кредитите на нефинансиските друштва (раст од 1.786 милиони денари, или за 1,5%).

⁴⁷ При анализата на рочната структура на кредитите се исклучени нефункционалните кредити.

Графикон бр. 50 Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Во вториот квартал од 2022 година, при сè поголема неизвесност и предизвици од окружувањето, депозитите на нефинансиските субјекти забележаа зголемување, но релативно скромно, наспроти падот во претходниот квартал. Растот на вкупниот депозитен потенцијал на банките изнесуваше 934 милиони денари (или за 0,2%) во вториот квартал и 10.996 милиони денари (или за 2,5%⁴⁸) на годишна основа. Анализирano по поединечна банка, три банки од групата големи банки најмногу придонесуваат за кварталниот раст на депозитите.

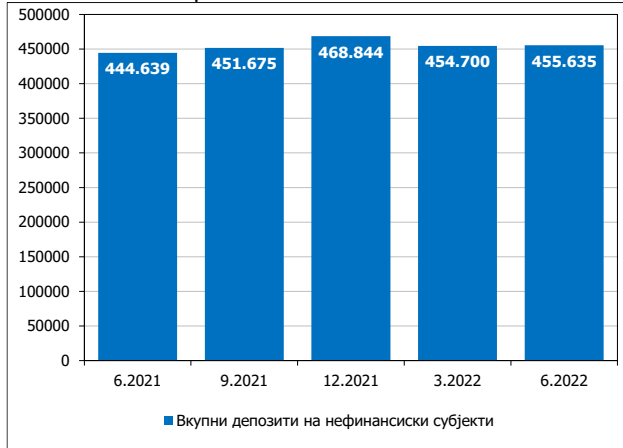
Домаќинствата, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 68,4% во вкупните депозити), во вториот квартал од 2022 година, ги зголемија своите средства депонирани во банките, за 6.639 милиони денари, или за 2,2% (намалување од 1,3% во првиот квартал од 2022 година). Притоа, растот на депозитите на домаќинствата на годишна основа забележа забрзување во однос на 30.6.2021 година.

⁴⁸ Овој раст е поурмерен од очекувањата според априлската проекција (3,3%).

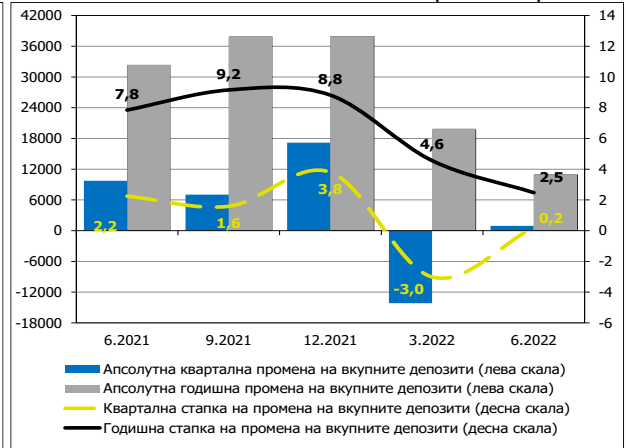

Графикон бр. 51 Состојба (лево) и промена (десно) на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите на нефинансиските друштва се намалуваат на квартална основа, за 4.706 милиони денари, или за 3,6%, во услови на негативни влијанија од воените случувања во Украина, како и нарушувањето на синџирите на снабдување и сè повисоките цени, особено на енергијата. Пад бележи и нивната годишна стапка на раст.

По почетокот на пандемијата, девизните депозити беа главните двигатели на депозитниот раст. Но, **во овој квартал, најголем придонес во кварталниот раст на депозитната база од аспект на валутата имаа денарските депозити (67,6%), а придонес имаа и девизните депозити (25,7%).** Притоа, зголемувањето на денарските депозити (за 631 милион денари, или 0,3%), во целост произлегува од зголемувањето на депозитите по видување, со најголем придонес на секторот домаќинства, додека денарските депозити на претпријатијата забележаа квартален пад⁴⁹. Во второто тримесечје од 2022 година, по подолг период (од почетокот на пандемијата), денарските депозити пораснаа повеќе од девизните и имаат поголем придонес во кварталниот раст, додека девизните депозити бележат одредено забавување на растот (од 2,2% на 31.3.2022, на скромни 0,1% овој квартал). Притоа, и кварталниот раст на девизните депозити (којшто изнесува 240 милиони денари) во целост е последица на растот на депозитите по видување на секторот домаќинства⁵⁰. Ваквите движења речиси и не предизвикаа промени во валутната структура на депозитите⁵¹.

⁴⁹ Кварталното зголемување на денарските депозити по видување на домаќинствата изнесува 3.561 милион денари, или 4,2%, наспроти кварталното намалување на денарските депозити по видување на нефинансиските друштва, коешто изнесува 406 милиони денари, или за 0,5%.

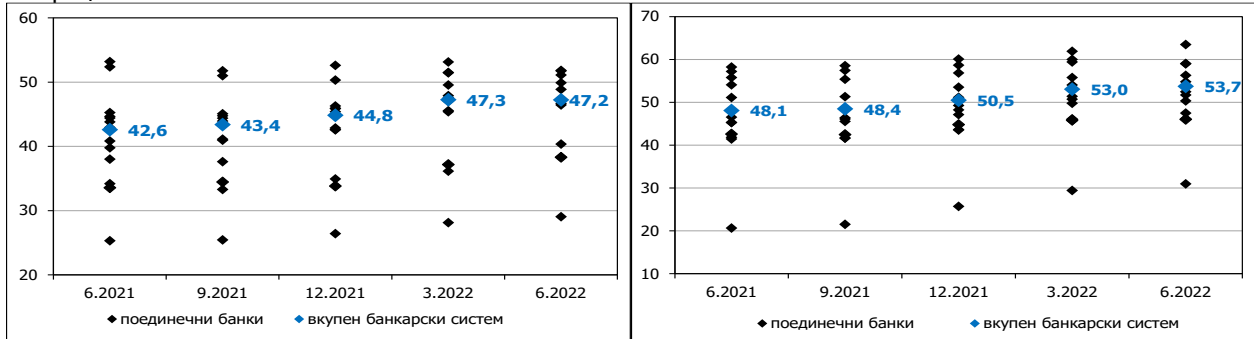
⁵⁰ Кварталното зголемување на девизните депозити по видување на домаќинствата изнесува 4.442 милиона денари, или 5,4%, додека девизните депозити на нефинансиските друштва по видување се намалуваат за 841 милион денари, или за 2,3%.

⁵¹ Учеството на денарските депозити се задржа на нивото од 52,6% како и минатиот квартал, додека уделот на девизните депозити незначително се намали до нивото од 47,2% (47,3% на 31.3.2022 година) за сметка на зголемувањето на учеството на денарските депозити со девизна клаузула за 0,1 процентен поен (до нивото од 0,2% на 30.6.2022 година).

Графикон бр. 52 Учество на вкупните девизни депозити во вкупните депозити на банкарскиот систем (лево) и на девизните депозити на домаќинствата во вкупните депозити на домаќинства (десно)

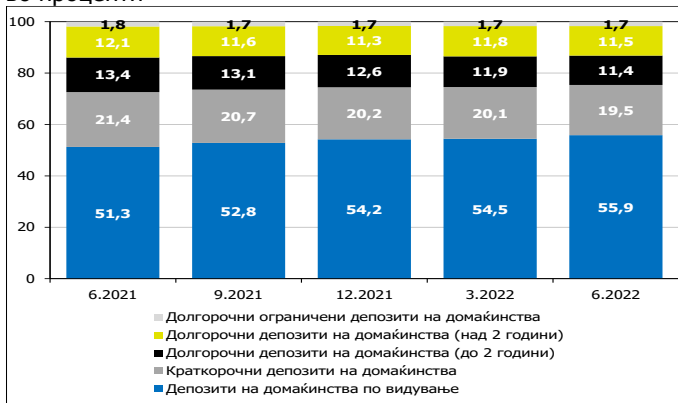
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, депозитите по видување придонесоа за растот на вкупната депозитна база во вториот квартал од 2022 година, остварувајќи квартално зголемување од 7.222 милиона денари, или 2,5%. Од друга страна, долгорочните депозити се намалија на квартална основа и кај двата сектора.

Графикон бр. 53 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

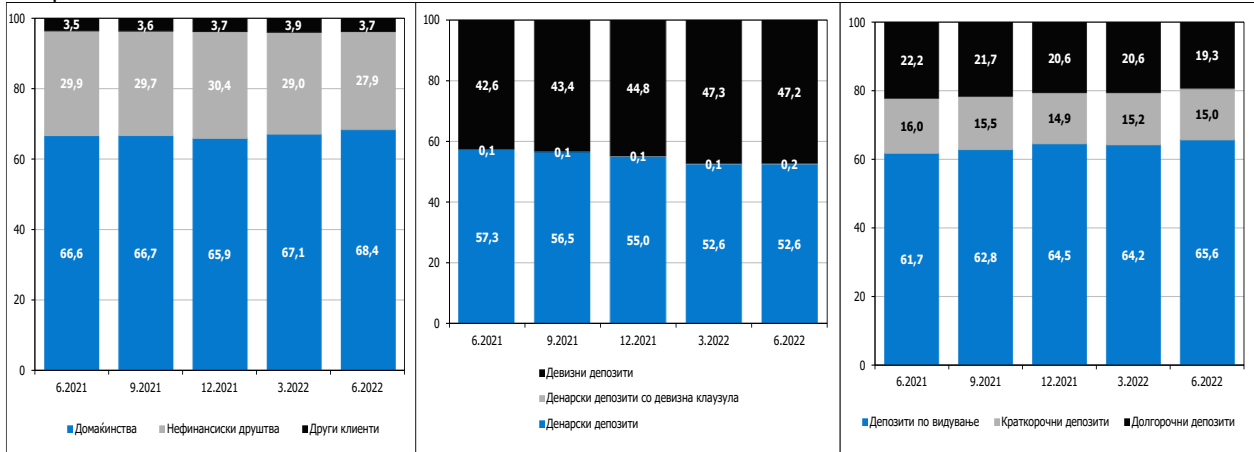
Евроизираноста на депозитите и натаму е на релативно стабилно ниво. Преземените мерки од Народната банка за понасочено делување на процесот на евроизација од април 2022, во јуни беа надополнети со натамошно раздвојување на висината на стапките на задолжителна резерва од валутен аспект, при што стапката на задолжителната резерва за денарските обврски дополнително се намали од 6,5% на 5%, а стапката на задолжителна резерва за обврските во странска валута се зголеми од 16,5% на 18%. Со оваа одлука, којашто ќе се применува од августовскиот период на задолжителна резерва, се очекува дека позитивно ќе се делува врз валутната структура на депозитите во банкарскиот систем, преку поттикнување на штедењето во домашна валута, што е во согласност и со националната Стратегија за денаризација⁵² на македонската економија.

⁵² <https://www.nbrm.mk/content/Strategija-za-denarizacija-na-Republika-Makedonija-2018.pdf>

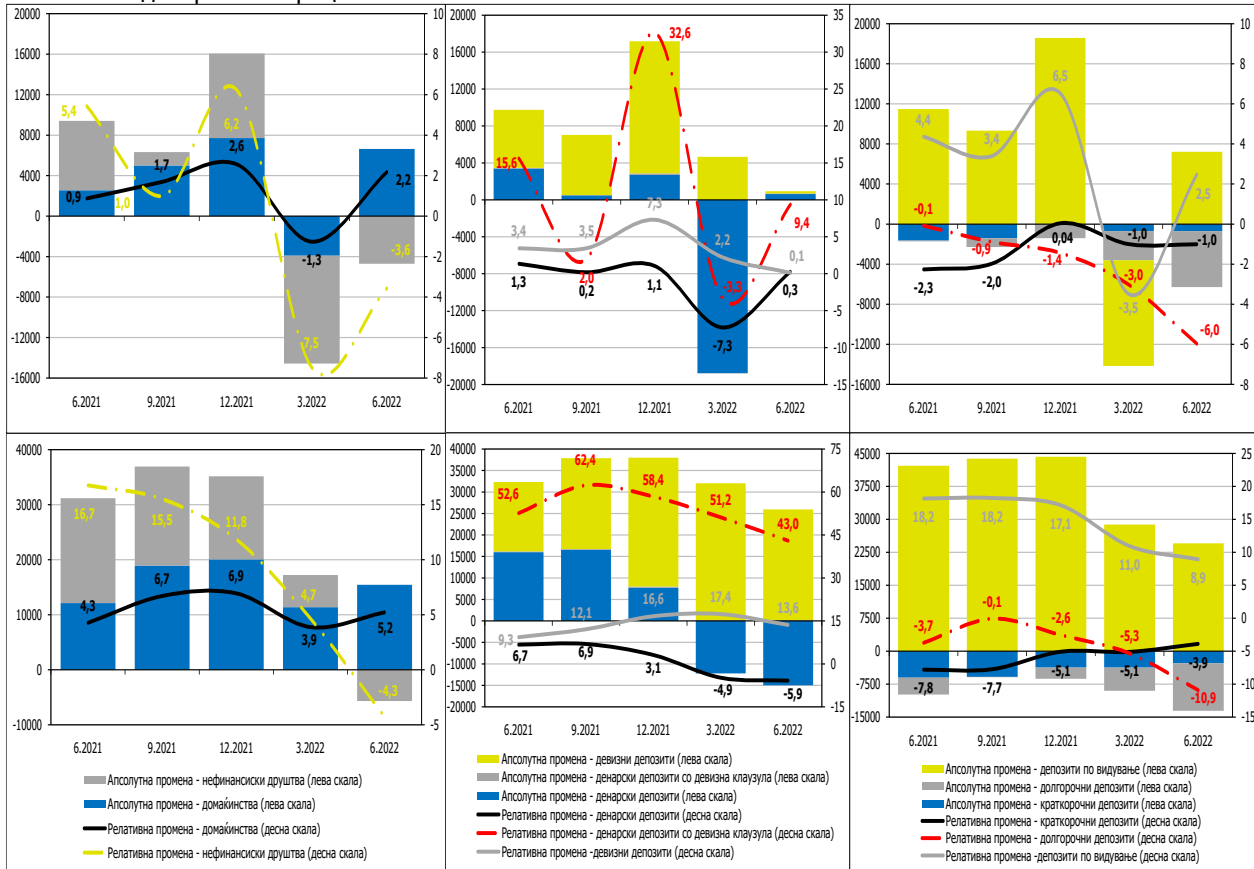
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

Графикон бр. 54 Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

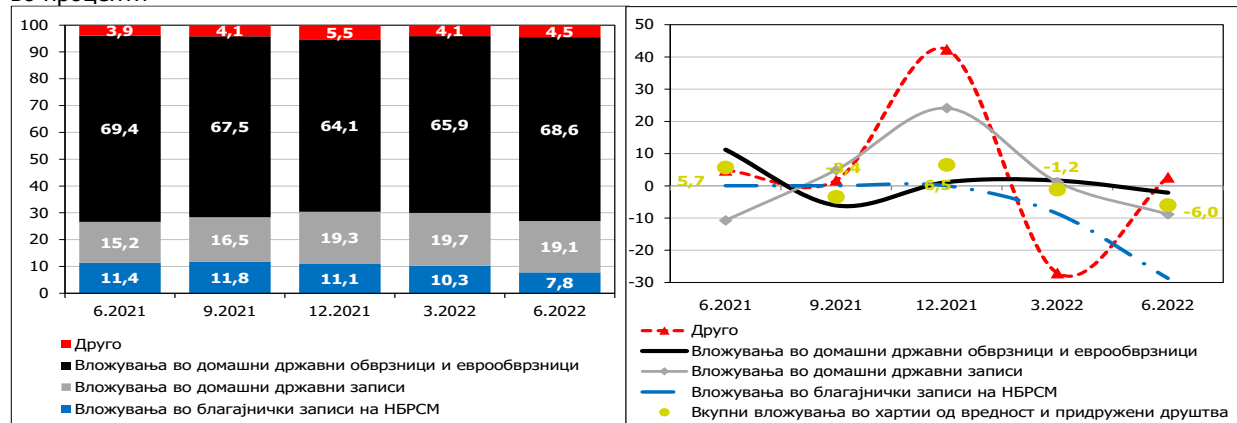

1.3. Останати активности

Пласманите на банките во хартии од вредност, подружници и придружени друштва⁵³ се намалија на квартална основа за 5.311 милиони денари (или за 6%), што придонесе за пад на нивното учество во вкупната актива на банките до нивото од 13% на 30.6.2022 година (од 14,0% на 31.3.2022 година). Најголем квартален пад забележаа пласманите во благајничките записи⁵⁴ на Народната банка, од 2.621 милион денари, или за 28,7%. Притоа, кварталното намалување на вложувањата на банките во државни обврзници и државни записи е речиси подеднакво во апсолутен износ (за 1.236 милиони денари и 1.551 милион денари, соодветно) или (за 2,1% и 8,8%, соодветно). Како резултат на ваквите движења, учеството на вложувањата во државни обврзници во вкупните пласмани во должнички хартии од вредност и останати вложувања на банките се зголеми на 68,6% на 30.6.2022 година (65,9%, на 31.3.2022 година), при минимално намалување на учеството на вложувањата во државни записи (од 19,7% на 31.3.2022 година, на 19,1% на 30.6.2022 година) и на вложувањата во благајнички записи (од 10,3% на 31.3.2022 година, на 7,8% на 30.6.2022 година).

Пласманите кај банките и другите финансиски институции (зафаќаат 8,7% од вкупната актива на банкарскиот систем) во вториот квартал од 2022 година забележаа зголемување од 4.964 милиони денари, или за 9,8%. Ваквото зголемување речиси подеднакво е условено од растот на кредитите на домашни банки (2.506 милиони денари), што е речиси во целост резултат на пласманите на „РБСМ“ АД Скопје во домашните банки (придонес од 85,9%) и од растот на депозитните пласмани на банките на сметки во странски банки (за 2.287 милиони денари или за 14,9%). Од друга страна, пласманите на сметките и депозитите кај домашните банки забележаа незначително намалување (за 71 милион денари, или за 4,1%)⁵⁵.

Графикон бр. 56 Структура (лево) и квартална промена (десно) на вложувањата во хартии од вредност, подружници и придружени друштва во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵³ Анализите на овие вложувања се прават согласно со нивната нето сметководствена вредност.

⁵⁴ Понудата на благајнички записи е непроменета и изнесува 10 милијарди денари.

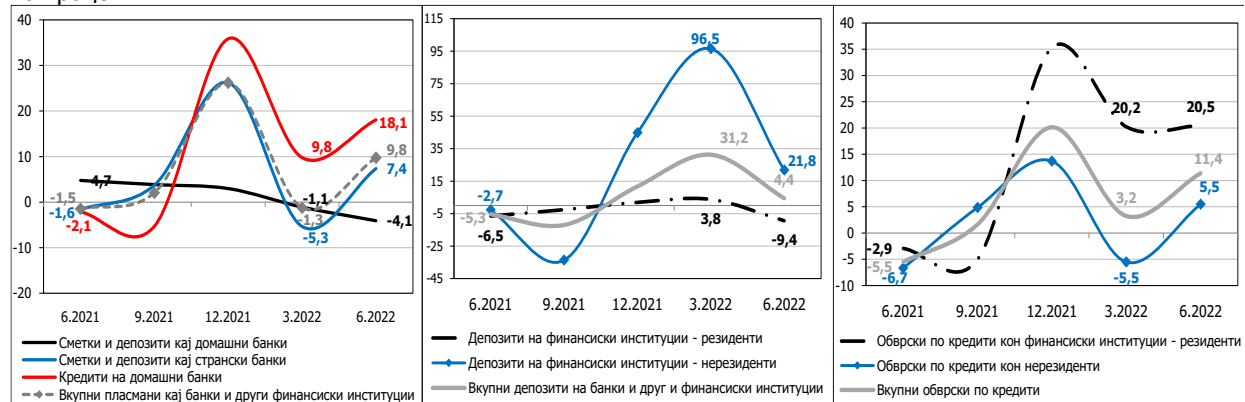
⁵⁵ Падот на средствата на сметките и депозитите кај домашните банки речиси во целост произлегува од падот на салдата на тековните сметки во странска валута кај домашните банки на една средна и две мали банки.

Вкупните **обврски на банките врз основа на кредити** (коишто зафаќаат 6,8% од вкупната пасива на банкарскиот систем) на квартална основа се зголемија за 4.495 милиони денари, или за 11,4%, што најмногу произлегува од зголемените обврски врз основа на кредити кон домашните банки⁵⁶. Исто така, раст забележаа и репо-трансакциите склучени со централната банка, како и обврските⁵⁷ врз основа на кредити кон нерезидентните финансиски институции.

На крајот на првото полугодие од 2022 година, депозитите од банките и останатите финансиски институции (коишто зафаќаат 6,6% од вкупната пасива на банкарскиот систем) забележаа квартален раст од 1.799 милиони денари, наспроти падот во истиот период претходната година (4,4% на 30.6.2022 година, наспроти -5,3% на 30.6.2021 година). Зголемувањето на депозитите од нерезидентите финансиски институции (3.912 милиони денари), претежно од матични субјекти, во целост придонесе за растот на вкупните депозити од финансиските институции.

Графикон бр. 57 Квартална промена на побарувањата од финансиски институции (лево), обврските врз основа на кредити (десно) и депозитите од финансиските институции (средина) во проценти

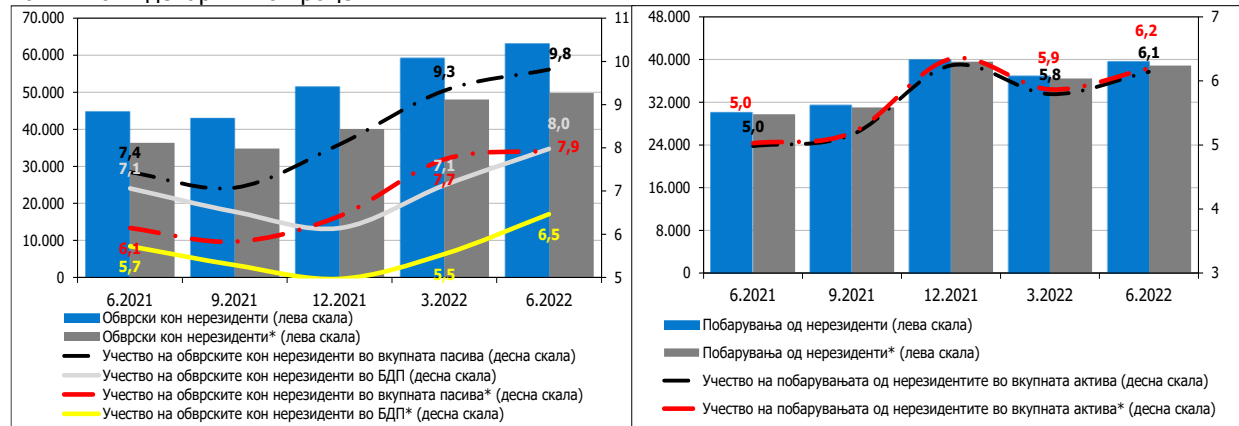
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁶ Кварталното зголемување на обврските врз основа на кредити кон домашните банки се должи на растот на обврските врз основа на кредити во странска валута над пет години кај една голема банка (за 1.468 милиони денари) и од две до пет години кај две големи банки (за 360 милиони денари).

⁵⁷ Растот на обврските врз основа на кредити кон нерезиденти во еден дел се поврзува и со повлекувањето на последната транша од 22,8 милиони евра од шестата кредитна линија обезбедена од Европската инвестициска банка, преку Развојната банка.

Графикон бр. 58 Обврски (лево) и побарувања (десно) кон/од нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Без учество на „РБСМ“ АД Скопје.

Обемот на активности на банкарскиот систем со нерезидентите е многу ограничен, но се забележуваат отстапувања анализирано на ниво на одделна банка. Во вториот квартал од 2022 година, како и во изминатиот период, банкарскиот систем повеќе должи⁵⁸ отколку што побарува од нерезидентите, иако побарувањата бележат повисок (речиси двојно поголем) релативен раст во споредба со растот на обврските кон нерезидентите. Имено, обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартално зголемување од 3.886 милиони денари, или 6,6%, а нивното учество во вкупната пасива на банкарскиот систем се зголеми до нивото од 9,8%⁵⁹ на крајот од вториот квартал од 2022 година (9,3% на 31.3.2022 година). Ваквото квартално зголемување најмногу произлегува од зголемувањето на долгорочните депозити (од една до две години) во странска валута од нерезидентните финансиски институции (кај една голема и една средна банка) и во помал обем од обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон нерезидентните финансиски институции кај неколку банки. Слично, и кај побарувањата на банките од нерезидентите се забележува квартален раст од 2.706 милиони денари, или за 7,3%, најмногу како последица на зголемувањето на депозитите на сметките во странски банки.

Обврските кон матичните субјекти на банките, коишто почнаа да растат од крајот на 2021 година, и натаму се зголемуваат, но сè уште не претставуваат значаен извор на финансирање на активностите на домашните банки, иако има разлики по поединечни банки. Во вториот квартал од 2022 година, обврските на банките кон нивните матични субјекти забележаа зголемување за 5.874 милиони денари (или за 23,8%), што во најголем дел е резултат на зголемувањето и на долгорочните (кај една голема и една средна банка), но и во помал обем на краткорочните депозити (кај една голема банка) од финансиските субјекти. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридните капитални

⁵⁸ На 30.6.2022 година, осум од вкупно тринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

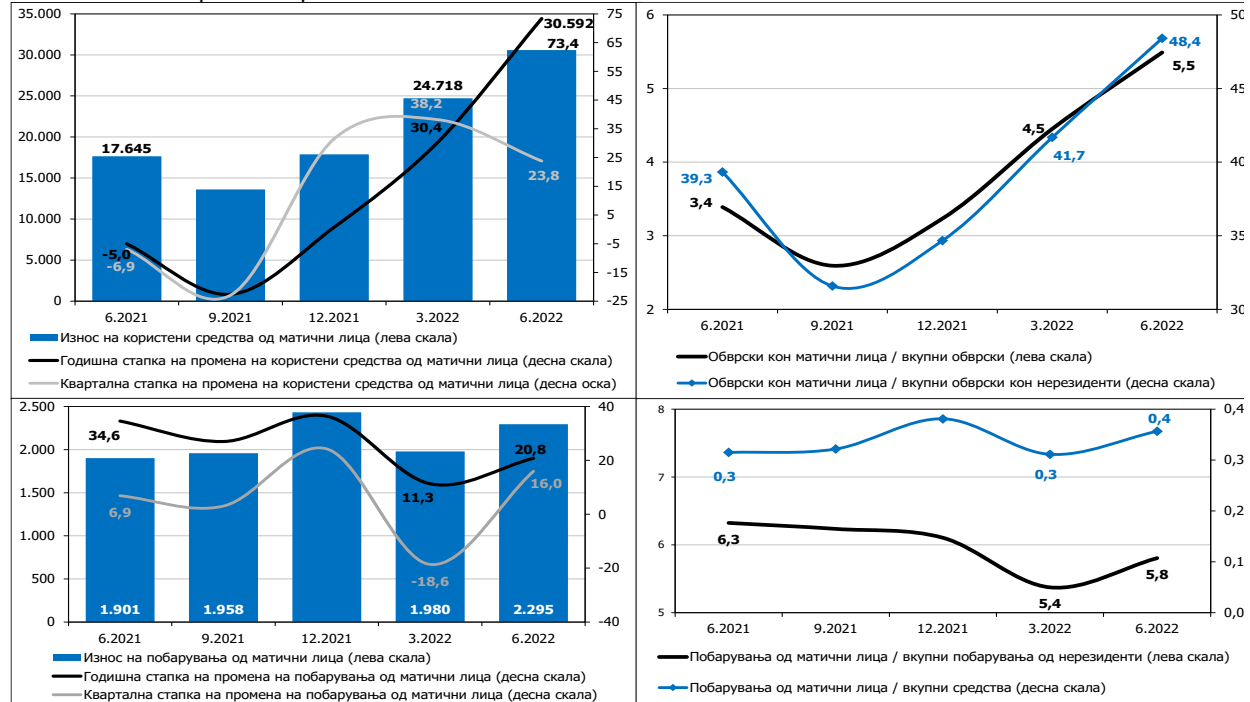
⁵⁹ Доколку се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 7,9%.

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2022 година

инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 5,5% и 48,4%⁶⁰, соодветно. Побарувањата од матичните лица забележаа квартален раст од 316 милиони денари, или за 16%. Следствено, се зголемија нивните учества во вкупната актива и во побарувањата од нерезидентите и на 30.6.2022 година, достигнаа нивоа од 0,4% и 5,8%, соодветно.

Графикон бр. 59 Обврски (горе) и побарувања (долу) кон / од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁰ На 31.3.2022 година, овие учества изнесуваа 4,5% и 41,7%, соодветно.

2. Профитабилност

Во првите шест месеци од 2022 година, домашниот банкарски систем оствари повисока добивка од работењето во споредба со истиот период од претходната година. Повисокиот финансиски резултат најмногу произлегува од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста (главно за финансиските средства), но значителен придонес за растот на добивката имаа и повисоките нето каматни приходи и нето-приходите од провизии. Растот на добивката во првото полугодие од 2022 година придонесе за подобрување на основните показатели за профитабилноста на банкарскиот систем. Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележат различни движења, при раст на оперативните трошоци.

Во првите шест месеци од 2022 година, Народната банка ја зголеми каматната стапка на благајничките записи во неколку наврати, до нивото од 2%. Кај вкупните камати на банките (активни и пасивни), во овој период продолжи трендот на умерено намалување на каматните стапки, што беше малку поизразено кај вкупната каматна стапка на кредитите. Ваквите движења придонесоа за мало стеснување на каматниот распон помеѓу вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите. Сепак, доколку се анализираат каматните стапки на новодоговорените активности на банките, се бележат нагорни поместувања, што се најмногу изразени кај каматните стапки на новопримените денарски депозити. Ваквите движења се во согласност со мерките што Народната банка ги презеде во претходниот период за поттикнување на денарското штедење преку промени во инструментот задолжителна резерва и зголемувањето на основната каматна стапка, што се пренесува врз каматната политика на банките преку понуда на поповолни камати за денарските депозитни производи.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првото полугодие од 2022 година, банкарскиот систем оствари добивка од 5.485 милиони денари, којашто е поголема за 921 милион, или за 20,2%, во споредба со истиот период од претходната година⁶¹. Повисокиот профит, најмногу произлегува од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста (пред сè од финансиските средства), коишто забележаа пад за 866 милиони денари, или за 36,2%, во однос на првото полугодие од 2021 година. Голем дел од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста произлегува од ослободувањето на исправката на вредноста на кредитите и пласманите. Придонес во растот на добивката имаше и нето каматниот приход, со раст од 545 милиони денари, како и нето-приходите од провизии коишто се зголемија за 299 милиони денари. Негативно влијание врз добивката на банките имаа зголемените оперативни трошоци за 386 милиони денари и другите редовни приходи коишто се намалија за 446 милиони денари. Анализирани по банка,

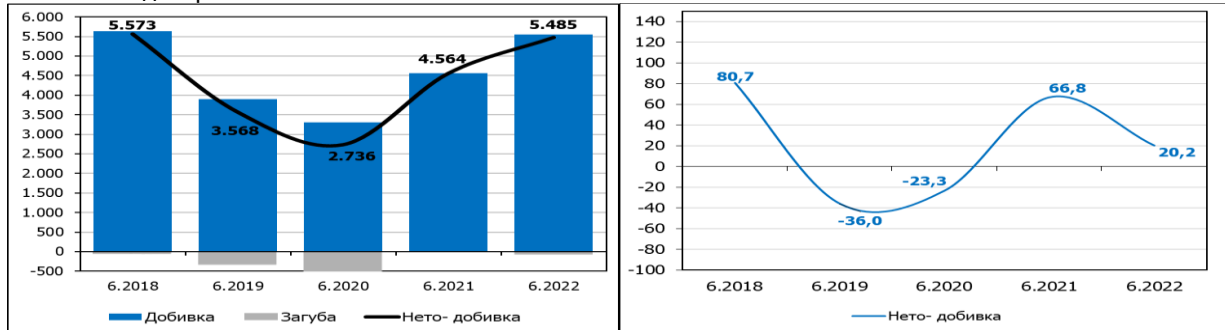
⁶¹ Во првото полугодие од 2022 година, растот на добивката е помал во однос на истиот период од 2021 година, кога добивката бележеше раст за 1.828 милиони денари, или за 66,8%.

една средна и една мала банка имаа негативен финансиски резултат од работењето, додека останатите банки работеа со добивка.

Графикон бр. 60 Динамика на прикажаната вкупна добивка на банките (лево) и нејзина годишна промена (десно)

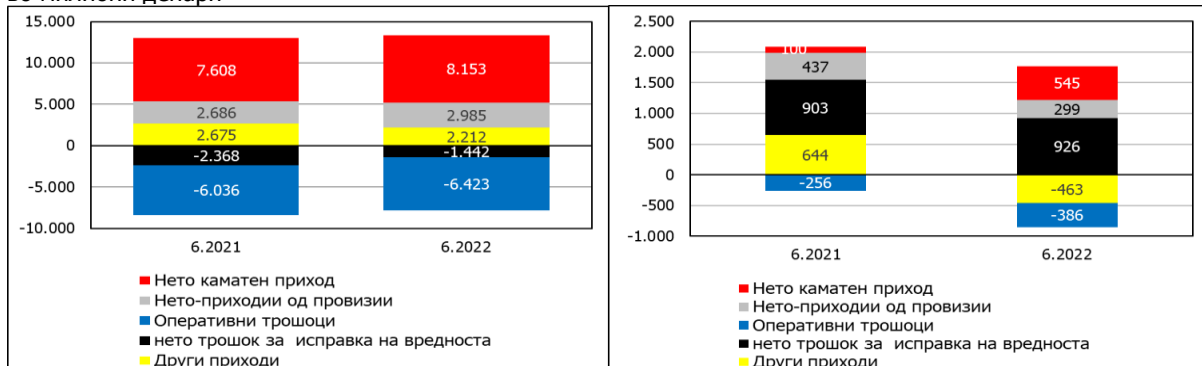
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 61 Придонес во добивката (лево) и придонес во растот на добивката (десно) на банките

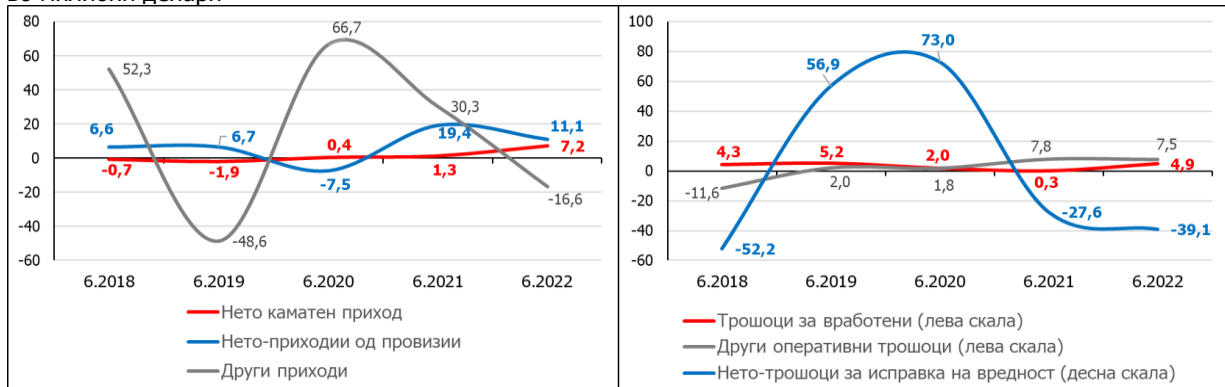
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62 Годишна стапка на промена на главните приходни (лево) и расходни ставки (десно) на банките

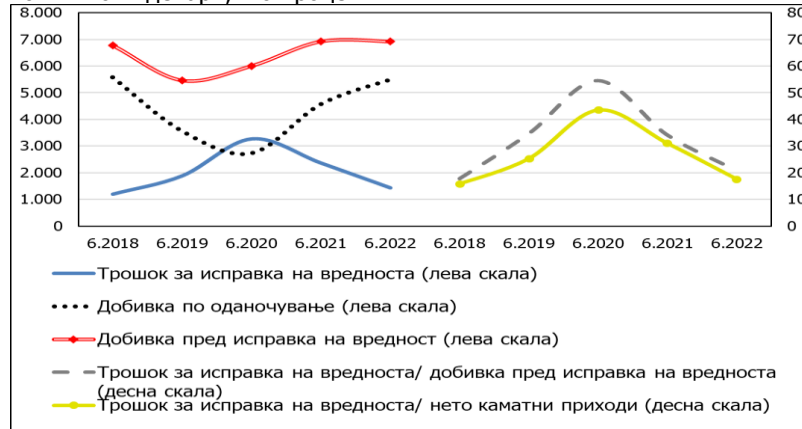
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 63 Показатели за учеството на нето-трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи во милиони денари, во проценти

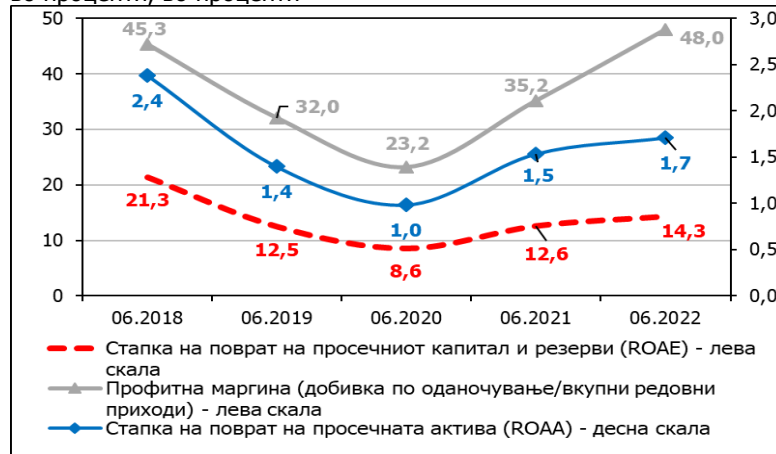

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на добивката во првото полугодие од 2022 година придонесе за подобри основни показатели за профитабилноста⁶² на банкарскиот систем. Во споредба со истиот период од претходната година, профитната маргина се зголеми за 12,9 процентни поени, додека показателите за поврат на просечниот капитал и на просечната актива се подобрија за 1,7 и 0,2 процентни поена⁶³.

Графикон бр. 64 Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина

во проценти, во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶² Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

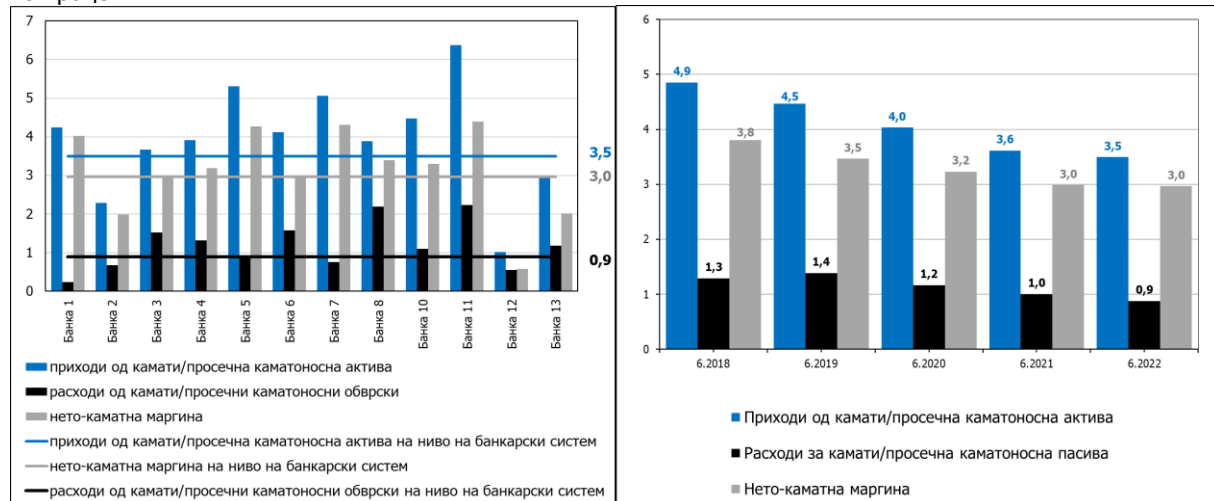
⁶³ Добивката во првите шест месеци од 2022 година бележи значително поголем релативен раст (20,2%) од растот на вкупните редовни приходи (3,1%), просечниот капитал и резерви (5,9%), како и од растот на просечната актива (7,9%).

Во првите шест месеци од 2022 година, сопре надолниот тренд на нето каматната маргина, задржувајќи го истото ниво од првото полугодие во 2021 година. Ова се должи на приближно истата динамика на раст на нето каматниот приход (7,2%) и просечната каматносна актива (7,9%).

Финансиското посредување со домаќинствата имаше најголем придонес во формирањето (59,1%) и во растот на нето каматниот приход (55,1%). Нето каматните приходи од домаќинствата се зголемија на годишна основа за 300 милиони денари, или за 6,6%. Овој раст е пред сè резултат на намалувањето кај каматните расходи (за 185 милиони денари, или за 28,1%), при умерен раст од 2,2% на каматните приходи (или за 115 милиони денари). Нето каматниот приход од работењето со нефинансиските друштва, на којшто отпаѓаат 38,0% од вкупните нето каматни приходи, исто така, забележа годишен раст (за 215 милиони денари, или за 7,5%), но кај овој сектор тоа се должи на растот на каматните приходи (за 168 милион денари, или за 5,5%), при пад на каматните расходи (за 46 милиони денари, или за 27,7%). Промените кај останатите сектори (финансиски институции, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата и нерезидентите) се помали, при што секторите финансиски институции и нерезиденти бележат нето каматен расход.

Графикон бр. 65 Нето каматна маргина на 30.6.2022 година, по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарскиот систем (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарски систем се презентирани со линии.

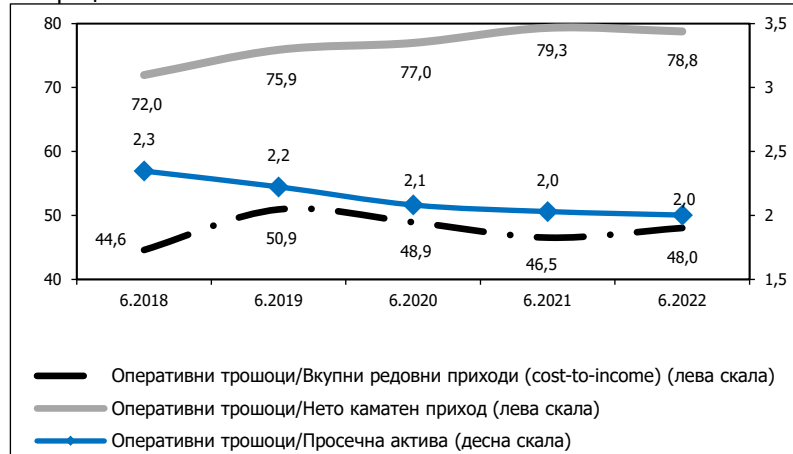
Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележат различни движења. Соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, се зголеми за 1,5 процентни поени, а причината за влошувањето на овој показател е поголемиот релативен раст на оперативните трошоци (6,4%)⁶⁴, во однос на растот на

⁶⁴ Зголемувањето на оперативните трошоци во првите шест месеци од 2022 година произлегува од повисоките општи и административни трошоци, трошоците за вработените и трошоците за амортизација.

вкупните редовни приходи (3,1%)⁶⁵. Наспроти влошувањето на овој показател, соодносот меѓу оперативните трошоци и нето каматниот приход бележи мало подобрување, односно се намали за 0,5 процентни поени, поради поголемото зголемување на нето каматниот приход (7,2%). Соодносот меѓу оперативните трошоци и просечната актива и натаму е непроменет (2%).

Графикон бр. 66 Показатели за оперативната ефикасност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

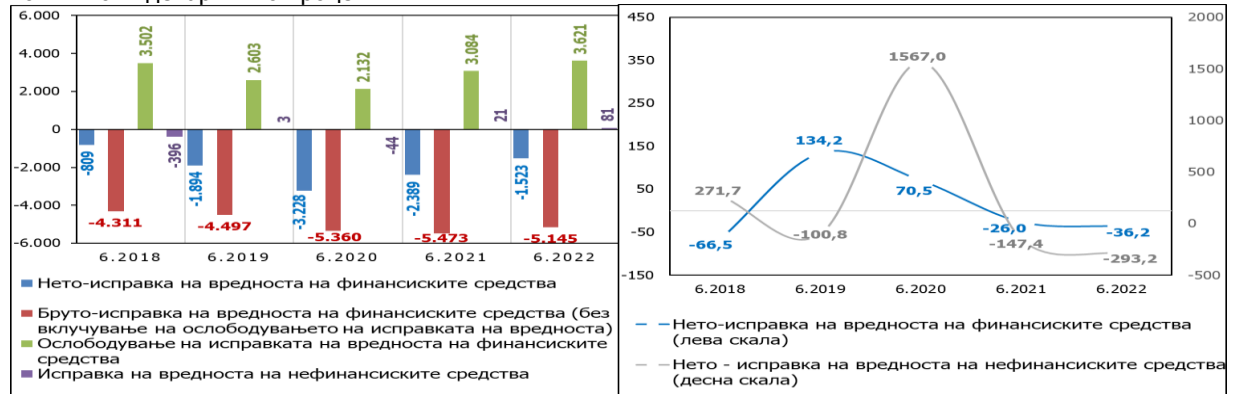
Во првите шест месеци од 2022 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (на нето-основа) се намалија за 926 милиони денари, или за 39,1%. Намалувањето на овие трошоци главно произлегува од трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства (коишто на нето-основа се намалија за 866 милиони денари). Притоа, бруто-трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства се намалија за 329 милиони денари, или за 6,0%, додека ослободувањето на исправката на вредноста на овие средства беше поголемо за 537 милиони денари, или за 17,4%.

Во овој квартал, слично како и минатата година, нето-трошокот за исправка на вредноста на нефинансиските средства има третман на приходна ставка во износ од 81 милион денари и на годишна основа бележи раст за 61 милиони денари, поради поголемото ослободување на исправката на вредноста на нефинансиските средства (за 99 милиони денари), во однос на растот на бруто-трошокот за исправка на вредноста на овие средства (за 38 милиони денари).

⁶⁵ Во структурата на вкупните редовни приходи, најголем раст забележа нето каматниот приход (за 545 милиони денари, или за 7,2%), нето-приходите од провизии и надоместоци (за 299 милиони денари, или за 11,1%), нето-приходите од курсни разлики (за 302 милиона денари, или за 61,4%). Наспроти овој раст, приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања во првите шест месеци од 2022 година се помали во споредба со истиот период од претходната година (за 741 милион денари, или за 44,9%).

Графикон бр. 67 Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, износ (лево) и годишни стапки на промена (десно) во милиони денари и во проценти

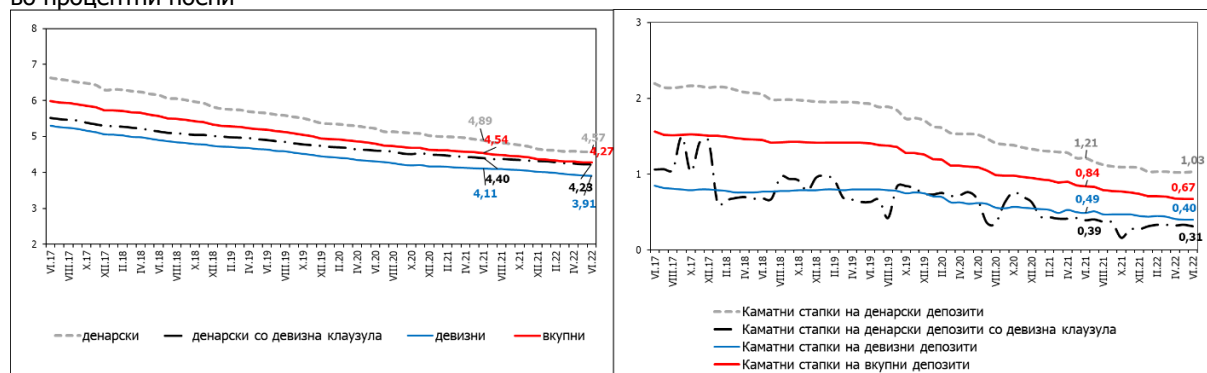

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во првите шест месеци од 2022 година, Народната банка ја зголеми каматната стапка на благајничките записи во неколку наврати за вкупно 0,75 процентни поени, до нивото од 2%. Кај вкупните каматни стапки на банките продолжи трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки. Така, во јуни 2022 година, вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите изнесуваа 4,27% и 0,67%, соодветно, што е намалување во однос на крајот на претходната година, кога изнесуваа 4,37% и 0,74%, соодветно.

Графикон бр. 68 Активни (лево) и пасивни каматни стапки (десно) во процентни поени

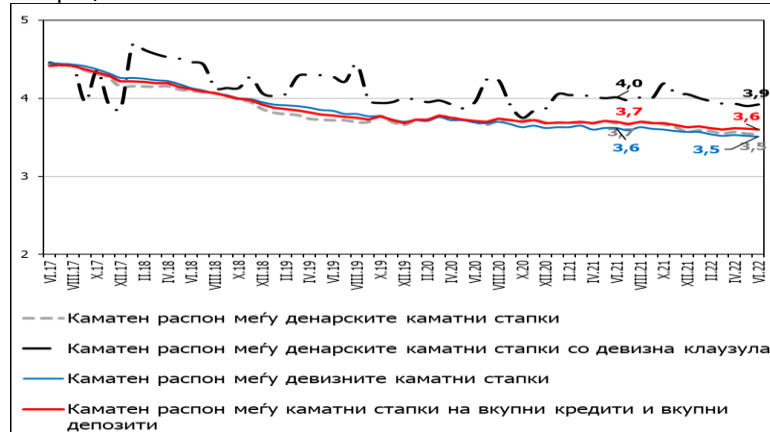
Извор: Народна банка.

Малку посиленото намалување на каматната стапка на кредитите во однос на каматната стапка на депозитите придонесе за мал надолен тренд кај каматниот

распон. Каматниот распон помеѓу вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите во јуни изнесува 3,60 процентни поени, наспроти 3,63 процентни поени колку што изнесуваше на крајот на 2021 година.

Графикон бр. 69 Каматен распон
во процентни поени

Извор: Народна банка.

Ако се анализираат каматите на новодоговорените активности на банките (кредитни и депозитни) во првите шест месеци на годината се бележат промени, поточно зголемување на каматните стапки, што е најмногу изразено кај каматите на новопримените денарски депозити. Ваквите движења се во согласност со мерките што Народната банка ги презеде во претходниот период за поттикнување на денарското штедење преку промени во инструментот задолжителна резерва и зголемувањето на основната каматна стапка, што се пренесува врз каматната политика на банките преку понуда на поповолни камати за денарските депозитни производи. Така, каматната стапка на новопримените денарски депозити во јуни 2022 година изнесува 1,4%, наспроти 0,74% колку што изнесуваше на крајот од претходната година. Вкупната каматна стапка на новопримените депозити (денарски и девизни) во јуни 2022 година изнесува 0,98% и во однос на крајот на претходната година е зголемена за 0,27 процентни поени, а зголемување бележи и вкупната каматна стапка на новоодобрените кредити (денарски и девизни) којашто во јуни изнесува 3,99% (3,61% во декември 2021 година).